

**EESTI KUNSTIAKADEEMIA**

**KUNSTIKULTUURI TEADUSKOND**

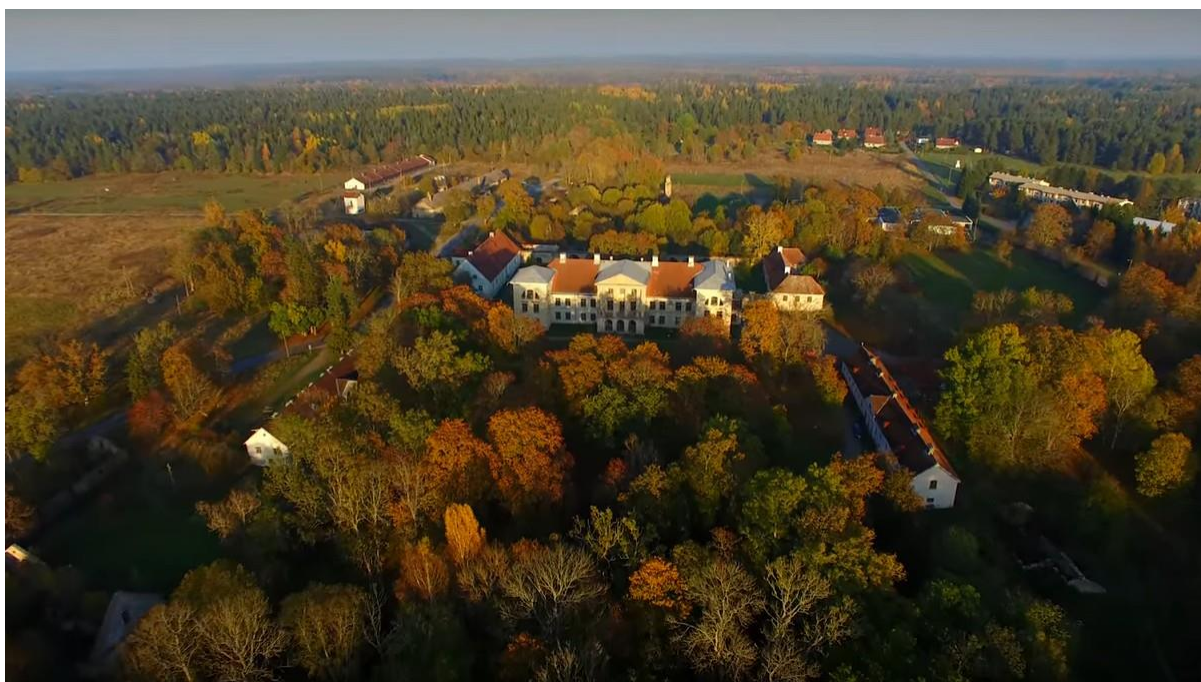
**MUINSUSKAITSE JA KONSERVEERIMISE OSAKOND**

**BAKALAUREUSETÖÖ**

ANU KOPPEL

# **Kolga mõisa peahoone**

**Muinsuskaitse eritingimused ja restaureerimise kontseptsioon**



Kolga alevik, Kuusalu vald, Harjumaa

Mälestiste reg nr 2851

Juhendaja: Ly Renter

## Sisukord

1. Ajalooline ülevaade .....	4
1.1. Arhitektuuriajalooline kontekst.....	19
2. Kolga mõisa peahoone tehnilise seisukorra kirjeldus ja hinnang .....	22
2.1. Vundament ja kelder .....	22
2.2. Fassaadid .....	23
2.3 Katus ja vihmaveesüsteemid .....	29
2.4. Avatäited .....	32
2.4.1. Aknad.....	32
2.4.2. Uksed.....	36
3. Küttekehad .....	42
3.1. Korstnad .....	44
4. Pööning ja toolvärk.....	45
5. Interjööri olukord esimesel korrusel .....	46
5.1. Seinad ja laed .....	46
5.2. Põrandad.....	49
6. Interjööri olukord teisel korrusel .....	50
6.1. Seinad.....	50
6.2. Laed.....	60
6.3 Põrandad.....	65
7. Interjööri olukord kolmandal korrusel .....	72
8. Trepid.....	74
9. Interjööri seisukord, uuringud ja ettepanekud .....	76
9.1. Ülevaade teostatud uuringutest 2014.a.....	76
9.2. Interjööride olukord ruumide kaupa.....	78
10. Kultuuriväärtuslikud detailid ja tarindid korruste ning ruumide kaupa.....	123
11. Restaureerimise kontseptsioon. Hinnang peahoone kavandatavale funktsioonile ja tegevustele.....	156
12. KOLGA MÕISA PEAHOONE MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED.....	166
KOKKUVÕTE .....	168
Lisad CD-l:.....	170
Kasutatud kirjandus ja allikad:.....	170
Illustratsioonide nimekiri: .....	171
SUMMARY .....	177

## Sissejuhatus

Käesoleva töö eesmärgiks on koostada Harjumaal, Kuusalu vallas asuva Kolga mõisa ajalooline ülevaade ja peahoone (reg. nr. 2841) muinsuskaitse eritingimused. Eritingimuste eesmärgiks on edasiste tööde aluseks jääva restaureerimisdokumentatsiooni väljatöötamine. Mälestise omaniku soov on mõiskompleksist kujundada kultuuri- ja vaba aja veetmise keskus. Tegemist on Eesti kõige suurema muinsuskaitse all oleva klassitsistliku mõisakompleksiga. Peahoones on nõukogude ajal õnneks vähesel määral tehtud kapitaalsemad ümberehitusi. Hoones on olnud korterid, kontoriruumid, söökla ja kauplus. Põhiline probleem pärast inimeste korteritest väljakolimist oli katuse lagunemine. 1970-ndate aastate teises pooles hakati tegelema avariitöödega. Omanik on likvideerinud kivikatuse läbijooksud ning katnud kogu talveaia katusega. Hetkel seisab hoone tühjana ning selle tehnilist seisukorda võib hetkel lugeda rahuldavaks.

Kolga mõisa hoonete kohta on tehtud nõukogude ajal Kultuurimälestiste Riikliku Projekteerimise Instituudis (KRPI) väga täpsed joonised – nii moodsust- kui ka restaureerimise joonised koos väikseimategi detailijoonistega. Projektid hõlmavad tollase olukorra, mis praegusest oluliselt ei erine.

Käesoleva töö aluseks on arhiividest ja Kolga muuseumist kogutud andmed ning piirkonna ajalugu käsitlev kirjandus. Tuleb hinnata maja üldist korrasolekut, konstruktsioone vundamendist katuseni, leida kahjustused ning anda juhised nende likvideerimiseks.

Töö sisaldab järgmisi teostatud uuringuid:

1. Väärtuslikud interjöörid, PhD Hilikka Hiiopi juhendamisel, 2014.a (*Lisa 1*).
2. Arheoloogiauuringud georadariga peahoone ümbruses ja auringil, mille teostasid 2014. a. prof Kaarel Orviku ja PhD Hannes Tõnissoo (*Lisa 2*).
3. Kaevamistööd arheoloog Villu Kadaka juhendamisel 2015.a (*Lisa 3*).
4. Uste inventeerimine, 2014.a (*Lisa 5*).
5. Kolga mõisa puitpõrandad, 2015.a (*Lisa 6*).
6. Seenkahjustus, 2015.a (*Lisa 7*).

(Kõiki *Lisasid* saab vaadata CD-lt).

Töö autor tänab koostöö eest prof Lilian Hansarit, PhD Hilikka Hiiopit, Anita Jõgistet, Villu Kadakat, prof Urve Kallavust, Oliver Orrot, prof Kaarel Orvikut, Ly Renterit, PhD Hannes Tõnissood, Eesti Kunstiakadeemia Muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna õppejõude, üliõpilasi ning Muinsuskaitseametit.



## 1. Ajalooline ülevaade

Kolga on suurim klassitsistlik mõis Eestis, mille ajalugu ulatub 700 aasta taha. Praegusel mõisa peahooneel on kaks peamist ehitusperioodi - 18. sajandi II pool ja 19. sajandi I pool. Mõis väärneb esiletõstmist nii suuruse kui valdajate tõttu – Eesti oludes on Kolga tõeline hiigelmõis ja üks vanemaid nii Eestis kui Lahemaal.

Mõisa mainitakse ajalooürikutes juba 13. sajandi esimesel poolel, kus Kolga (Kolck, Colko) kuulus Taani kuninga Waldemari pojale hertsog Kanutile (Knud), kes hiljem müüs Kolga valduse koos ümberkaudse maa-alaga Ojamaa munkadele. Maa kinnistati Ojamaa Roma (Helmi Üpruse järgi Guthvalia, Epp Kanglaski ajaloolises õiendis aga Gudwalli ehk Guthanalia) tsistertlaste kloostrile 1259. aastal. Klooster kasutas seda oma majandusmõisana.<sup>1</sup>

Tõenäoliselt juba esimesel ristiusustamise aastal said mungad Taani kuningalt kingiks ulatuslikke maavaldusi. Asukoht oli Narva maanteest metsaga eraldatud ja Pudisoo jõe lameda seljandiku jalamil, mis pakkus häid võimalusi kalakasvatuseks. Ilmselt paiknes peakorpus hilisema mõisahoone kohal või sellest mõnevõrra lääne pool ning lammutati seoses uue hoone ehitamisega. Arvatavasti kolmekorruseline, igal korrusel paari ruumi ja keskel suure mantelkorstnaga peahoone, valmis 14. sajandil esimese kivehitisena, millele oli majandushoovi poolsesse külge ehitatud kõrge poolümar suurtükitor. Selle laiad madalad laskeavad olid iseloomulikud 16. sajandi algupoolele. Võimalik, et venelased ehitasid torni

---

<sup>1</sup> H. Üprus, Kolga mõisa ajalooline ülevaade, 1956. Eesti Riigiarhiiv. ERA, f T-761, n 1, s 815.

Liivi sõja ajal. Antonius Goeteerise joonisel (ill 2) kujutatud ehitiste asukoht on täpsustamata.<sup>2</sup>

Ebakindlate olude tõttu oli Kolga ja Kuimetsa lauamõisatel keskaja kindlustele iseloomulikke omadusi. Eeldatavalt ehitati Kolga kivihoonena. Goeteerise joonisel (ill 2) on muljetavaldav hoonetegrupp. Paremalt on näha tornilaadne elumaja. Pärast tulirelvade kasutuselevõttu täiendati varasemat nurgapealset ehitist suure ümartorniga. Vasakul asuv väike kõrvalhoone võib pärineda hiliskeskajast, millele viitab kahe hiljem laiendatud akna vahel asuv dansker.

Kuimetsa kuulus Revali tsistertslaste Püha Miikaeli kloostrile. Faehlmanni 19. sajandi joonisel on Kuimetsa kujutatud tornlinnusena, mille nurkades paiknesid dekoratiivsed kaarfriisidel konsooltornid. Sarnased ehitised olid varasemalt olemas Doblenis ja Neuenburgis. Kuimetsa torn kohandati elamiseks, mida tõendab alumisel korrusel olev sissepääs. Torn on ehitatud ilmselt 1412, kui klooster sai suured summad ehitustöödeks Revalis ning ilmselt mõeldi ka lauamõisate kindlustamisele.<sup>3</sup>



1. Kuimetsa linnus.

Epp Kangilaski kirjutisest selgub, et varasemate uurijate arvamusel oli Kolgas tegemist konvendihoonega. Ordu käes olnud ehitised olid ilmselt kindlustatud kivihooned.

Kuna pärast 1343. aasta ülestõusu asuti kõikjal ehitama kindlustatud hooneid, oletas Helmi Üprus, et 14. sajandil pidi ka Kolga olema ehituslikult tugevate hoonetega kloostrimõis. Tsistertslaste valdusse jäi Kolga kuni 16. sajandi alguseni. Aastal 1519 vahetasid mungad

---

<sup>2</sup> V. Raam, Harju rajooni ajaloo- ja kultuurimälestised. Tallinn: Eesti Raamat, 1988, lk 103–105.

<sup>3</sup> A. Tuulse, Die Burgen in Estland und Lettland. Dorpat: Dorpater Estnischer Verlag, 1942, lk 287–288.

selle kuningas Christianiga Taanis asuvate maavalduste vastu ning mõis käis seejärel mitu korda käest kätte. 1528. aastal sai Kolga omanikuks Friedrich I, seejärel tema läänihärra Hans Natzmer. Järgmine valdaja Andreas Deken müüs mõisa Tallinna kodanikule Gottschalck Remelgnrodele. 1551 läks mõis tagasi Taani kuningale Christian III. Pidevad omanike vahetused ja majanduskitsikus ning sõjad ei võimaldanud 16. sajandil suuremaid ehitustöid ette võtta. Võlgade ja sõjaretkede tõttu oli mõisa välisilme tollal sama nagu tsistertslastel. Kahjuks on paljud arhiivimaterjalid perioodist 1530–1789 Teise maailmasõja ajal Tallinna Linnaarhiivist kaduma läinud.<sup>4</sup>

Reformatsioon ja Liivi sõda olid muutnud Kolga eramõisaks, kuid alates 1558 sai sellest kroonumõis, mida valitseti Rakverest, kus asusid vene väed.<sup>5</sup>

1581. aastal vallutasid Rootsi väed Kolga ja Rootsi kuningas Johann III läänistas samal aastal mõisa oma tunnustatud väejuhile, prantslasele Pontus de la Gardie'le. Tema valdusse jäi Kolga kuni 1585. aastani, mil ta ise hukkus. Mõisa päris tema poeg Jacob de la Gardie, kes oli omanikuks aastatel 1585–1652, hiljem Magnus de la Gardie kuni 1658.a. Alates 1658. aastast said abielu kaudu omanikeks Stenbockid. Fideikomiss moodustati 1699. aastal.<sup>6</sup> Inventari nimistud 1586. aastast näitvad, et mõis oli küllalt hästi väljaehitatud. Peamaja ümbruses paiknes mitmesuguseid kõrvalhooneid. Loetelus on lossi nimetatud ka kindluseluruumiks, kus asusid leivaküpsetusruum, väravapealne ruum, keldrid, mille täpsem asukoht oli määratlemata. Abihoonetest on nimetatud õlleköök, viljaait, elamisait, kaeraait, tall ja karjaõu.<sup>7</sup> Võimalik, et peahoone ehitati linnuse ringmüüri külge pärast purustusi 16. sajandi algul.

1602. aastal põletasid poolakad mõisa maha ning see jäi aastateks varemeisse. Kui Hollandi saatkond möödus teel rahuläbirääkimistele Venemaale 1615. aastal Kolgast, skitseeris reisipäevikut pidav Antonius Goeteeris tähtsamaid kohti. Gravüürilt nähtub, et Kolga mõisa rohke hoonestus oli linnuse printsiiibil surutud üsna kitsale maatükile, mida võis ümbritseda veega täidetud kraav ja selle serval vaiadest palissaad.

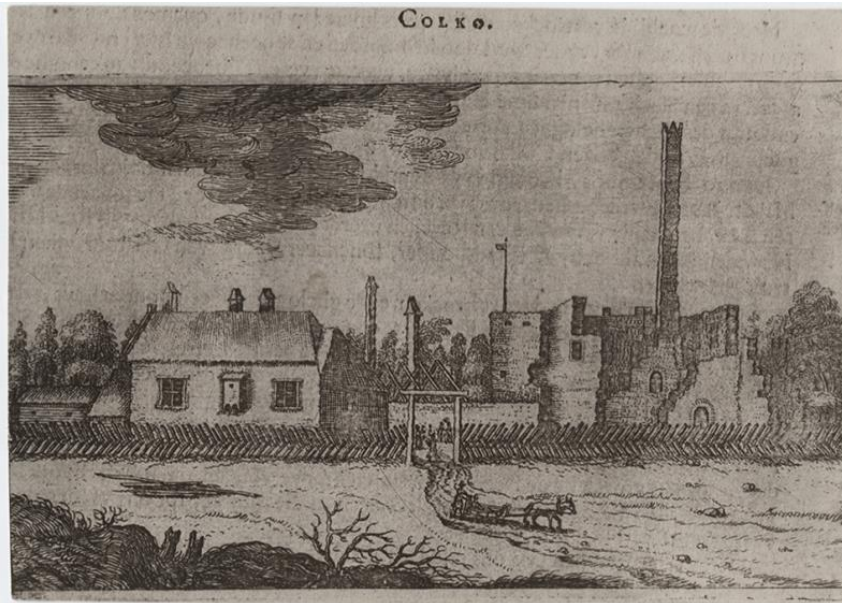
---

<sup>4</sup> H. Üprus, Kolga mõisa ajalooline ülevaade.

<sup>5</sup> E. Kangilaski, Kolga mõisa täiendav ajalooline õiend. KRPI, 1987, lk 10. Kolga muuseum.

<sup>6</sup> J. Norrman, Vårdprogram för parkanläggningen vid Kolk herrgård, Estland. Conservation Program for the Park of Kolga Mansion, Estonia. SLU Sveriges Lantbruksuniversitet, 1999, lk 15. Kolga muuseum.

<sup>7</sup> H. Üprus, Kolga mõisa ajalooline ülevaade.



2. Antonius Goeteeris, Colko 1615.a.

Pikk korsten gravüüril näitab kunagise hoone kõrgust. Müüride kvadraatsest kavast nähtub, et võrreldes oma kõrgusega ei olnud hoone alune pind kuigi suur. Võib järeldada, et keskaegne elamu oli tornelamu. Torni taga on kõrge müür lipuvaradaga. Ilmselt on tegu väravatorniga, sest 1586. aasta inventeerimine ütleb „väravapealne ruum“. Tõenäoliselt oli Jakob de la Gardie ajal madal kahe aknaga hoone elamiseks. Nii Armin Tuulse kui Sven Karling on arvanud, et Kolga tornelamu pidi olema sarnane Tallinna Püha Miikaeli kloostri Kuimetsa majandusmõisale. Kuimetsa oli neljakandiline ehitis kõrge torniga. Tõenäoliselt kuulus Kolga ehitis 14.–15. sajandi vahetusse.<sup>8</sup>

Pole teada, kuidas Goeteeris Kolgasse saabus, kuid ilmselt mööda Tallinn–Narva maanteed. Pärimus räägib, et varasemalt kulges tee ranniku poolt. Tõendeid on, et 1442 kasutati Narva maanteed, mis läks läbi Loobu. Teedevõrk 17.–18. sajandi kaartidel on lähedane hilisematega. Kolgast läks tee lõunasse Vahastu külla, Pudisoole ja kirdesse. Viimane hargnes – mõisa saeveski juurde, Vihasoo ja Palmse poole. Võib oletada, et keskaegse hoone varemed on lauda (reg nr 2859)<sup>9</sup> tagaküljel oleval kõrgendikul.<sup>10</sup>

1626. aastal sõlmis Pontuse poeg kindralkuberner ja krahv Jacob de la Gardie lepingu Tallinna ehitusmeistri Zacharias Hoffmanniga, mis kohustas viimast lammutama varemed ning ehitama Kolga mõisa uue elumaja. Toimus hoonestuse radikaalne ümberehitamine nii Hoffmanni kui H. J. Kristleri jooniste järgi. Maja valmis 1642.aastal. Kristler oli juba 1625.

<sup>8</sup> Üprus, Helmi, Kolga mõisa ajalooline ülevaade, 1956.a.

<sup>9</sup> www.muinas.ee

<sup>10</sup> E. Kangilaski, Kolga mõisa täiendav ajalooline õiend, KRPI, 1987, lk 17-22. Kolga muuseum.

aastal töötanud Kolga mõisas. Sven Karlingi arvamuse aluseks on inventariraamatud 1633. ja 1641. aastast, kus on tegemist suure kivihoonega, mida ajaloolane ei pidanud uueks, vaid Goeteerise pildil olnud kivimajaks. Karlingu arvates oli hiljem teostatud ehitise projekti autor tõenäoliselt Rootsi arhitekt Kindler (de la Gardie palee Stockholmis ja loss Ulriksdalis), aga selles on küsitavusi. Nimelt 1667. aasta inventari loetelus räägitakse kahekorruselisest uut tüüpi hoonest.<sup>11</sup>

Epp Kangilaski artiklis „Kolga mõisa ehitusajaloo uurimise probleemidest“ on mõisate revisjonimaterjalide kirjeldus aastaist 1686–1689, mis sisaldab Kolga kohta järgmist:

Hoone oli kahekorruline suur kivehitist ning kaetud roigaskatusega. 40 aastat pärast valmimist nimetati seda juba vanaks. Hoone mõõtmed olid ca 45 x 11 m. Maja keskel asus eeskoda, millest paremal oli kööktuba kolde ja leivaahjuga ning kõrval veel üks eraldi ruum. Vasakul pool asus kahhelahjuga 8 aknaga elutuba, kust läks uks 6 aknaga tamburisse ja sealt tõusis 15-astmeline kivitrepp teise korruse akendeta eeskotta. Eeskojast vasakul oli 24 aknaga ning kaminaga suur saal. Eeskojast paremal oli 2 väikest ruumi ja üks suurem kamber.<sup>12</sup>

1658. aastal abiellus Jakob de la Gardie tütar Christina-Catharina krahv Gustav Otto Stenbockiga. Sellest alates oli mõis sajandeid Stenbocki suguvõsa valduses. Christina – Catharina testament aastast 1689 määras valduste jagamise Eesti ja Rootsi vahel selliselt, et tema lastele jäid Kolga, Kiiu, Kõnnu ja Loo mõisad, millest kokku moodustati majoraatmõis. Seda ei tohtinud eraldi müüa ning pärandada sai ainult meesliini pidi. Kaks sajandit hiljem oli fideikomiss pankroti äärel. Teised mõisad müüdi ära ning Kolgast tehti eraldi majoraatmõis. 1874 ehitati väikesesse Loksa külla tellisetehas, mis andis tõeke piirkonna arengule.<sup>13</sup>

---

<sup>11</sup> H. Üprus, Kolga mõisa ajalooline ülevaade.

<sup>12</sup> E. Kangilaski, Kolga mõisa ehitusajaloo uurimise probleemidest. – Eesti arhitektuuriajaloo küsimusi. Arhitektuuriajaloo sektsiooni I sügisseminar, Tallinn, 13.–14. okt. 1981. Tallinn: Eesti NSV Ehituskomitee, 1981, lk 61–70.

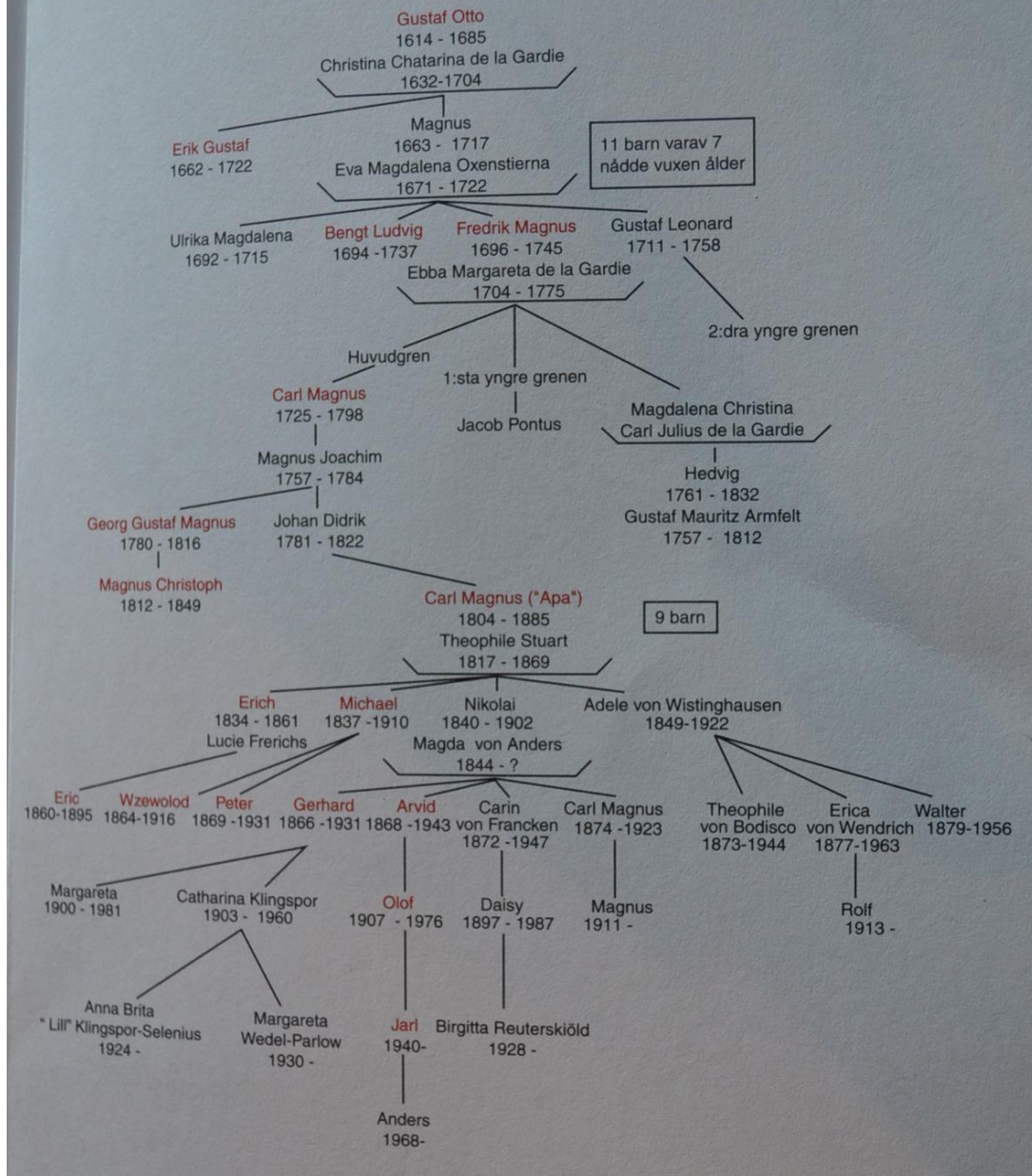
<sup>13</sup> E. Kangilaski, Kolga mõisa täiendav ajalooline õiend, KRPI, 1987, lk 6. Kolga muuseum.



### Bilaga 3

## Några namn inom Stenbocksläkten

Här har endast tagits upp namn, som mer eller mindre är aktuella i samband med texten till denna skrift och knutna till huvudgodset Kolk/Kolga. Släktens huvudman/fideikommissarie har markerats med **rött**.



### 3. Stenbockide sugupuu.

Põhjasõjas mõis laastati. 18. sajand oli murranguline mõisate arengus. Heinz Pirangi andmetel on peahoone vanem osa ehitatud 1765 ja tiivad ning portikus pärinevad 1820. aastast. Tänapäevani pole teada, kas 1642 ehitatud hoone oli täielikult hävinud. Ilmselt oli vana ehitist osaliselt aluseks uue maja ehitamisel. Hoone laius kahekordistus võrreldes varasemaga. Suured ümberehitused olid toimunud Carl Magnus Stenbocki ajal 18. sajandi teises pooles.

Tema initials ja aastaarv 1768 on teise korruse trepipiirdesse sisse lõigatud. 1820-ndate ümberehitus tegi hoonest klassitsistliku palee, kusjuures jäeti alles vana kõrge katusega põhikorpus ning juurde ehitati risaliidid.<sup>14</sup>

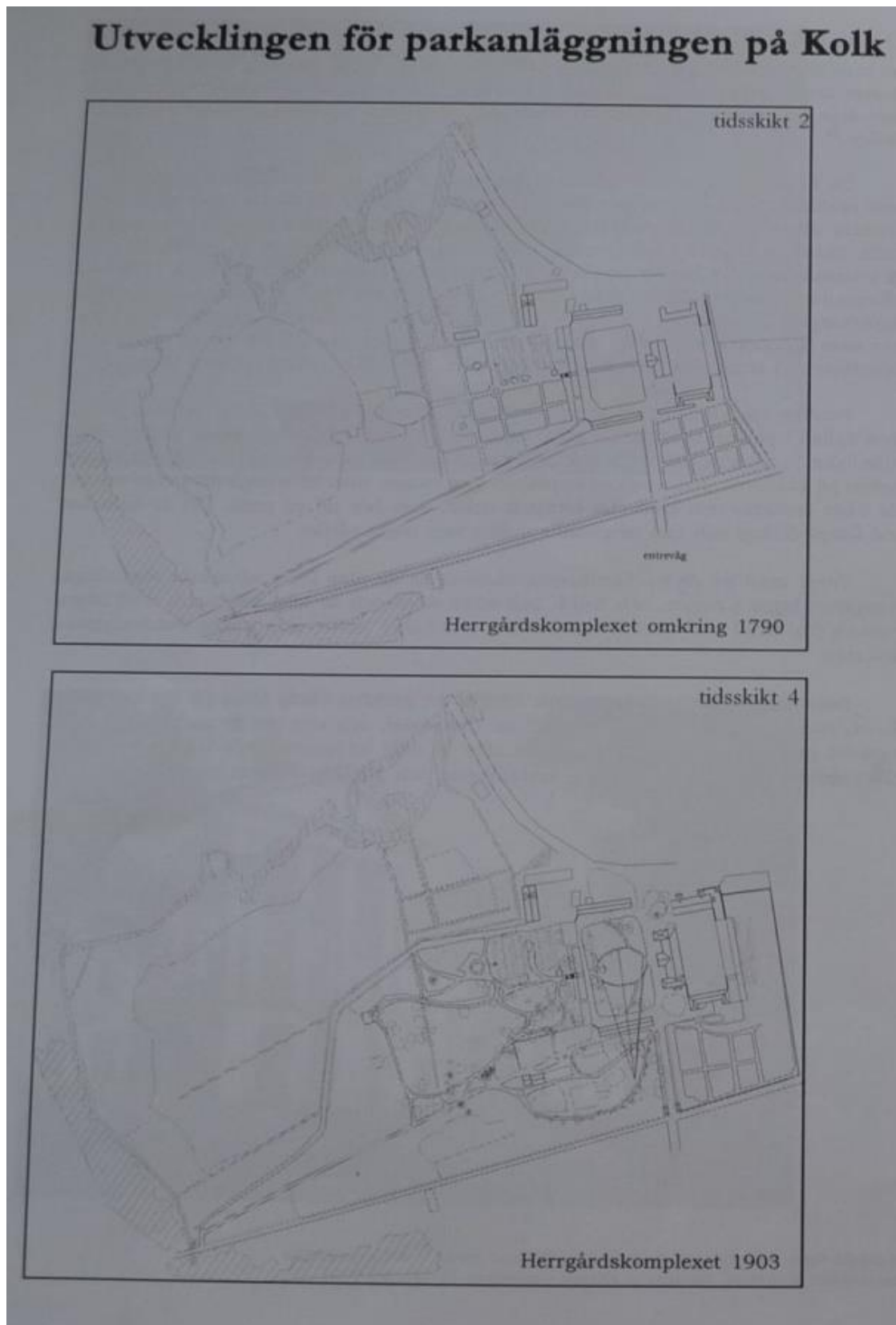


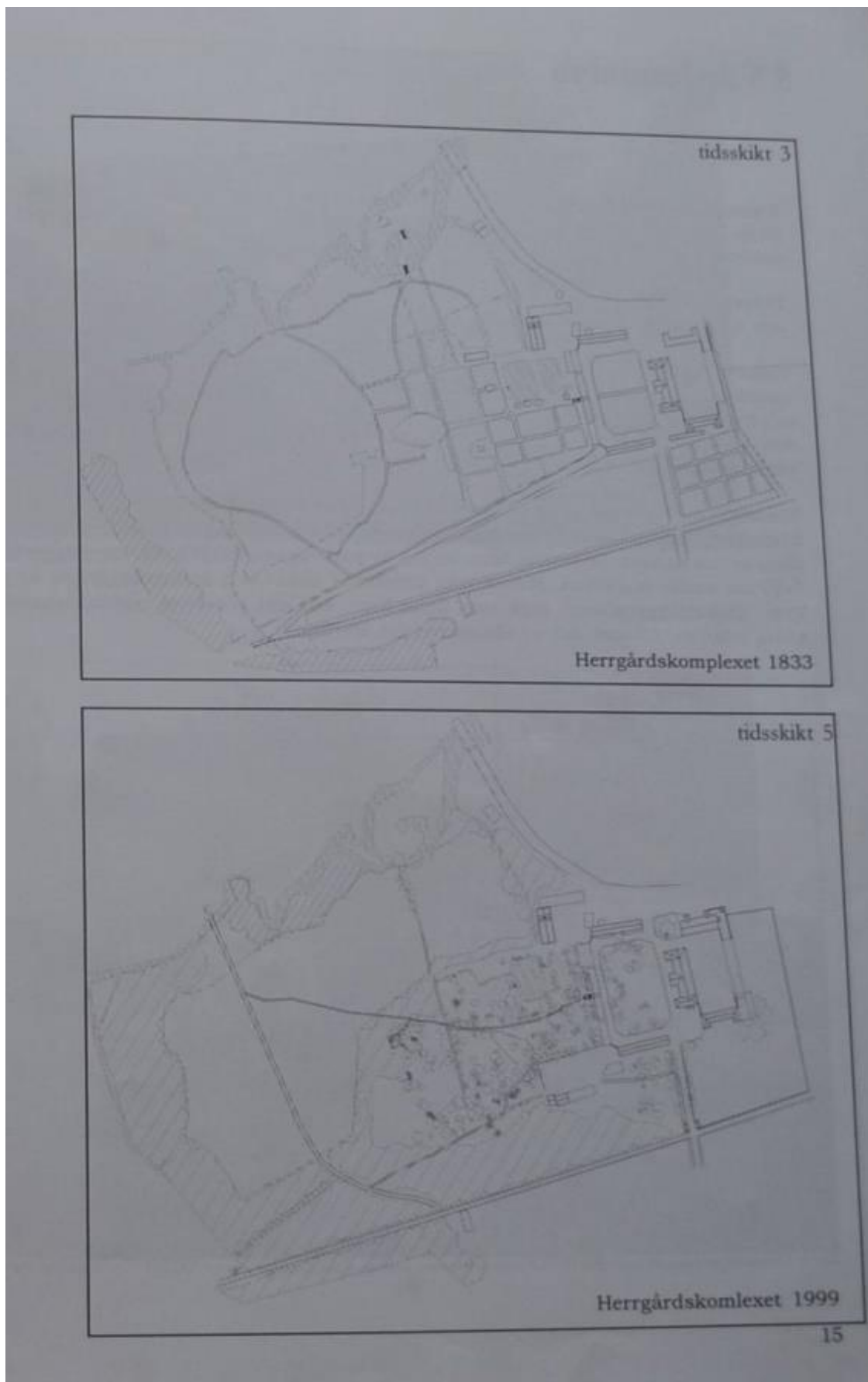
4. Kaart aastast 1833.

Peahoone – punane nool. Must nool – koht, kust leiti kloostri müüride osi 2015.a. suvel.

<sup>14</sup> H. Üprus, Kolga mõisa ajalooline ülevaade.

Allolevatelt kaartidelt on näha hoonete ehitusjärgud.





5. Kaardid erinevatest perioodidest, 1999.

18. sajandi traditsioone järgiti peahoone põhiplaani ja detailide osas. Keskvestibüül säilis peegelvälvagedega ja kiviparkettpõrandaga. Seinad on liseenidega jaotatud tahvliteks. Keskse piilari tagumisest osast viib üles uhke paraadtrepp, mille balustraadil on väljalõiked Carl Magnus Stenbocki initsiaalide ja aastaarvuga 1768. Käsipuu vahepostidel on reljeefne tahveldis, mille otstes süvendnikerdustega baroksed nupud. Kui esimesel korrusel olid mõlemas tiivas silinder- ja ristvälvagedega majandusruumid, siis teisel korrusel otse trepi vastas uhke saal, millest kummalegi poole jäävad anfilaadsüsteemis salongid. Piki hoonet jookseb koridor, millest avanevad ukSED ruumidesse. Kõikide ruumide ahjude kütmine toimus pikas koridoris asuvatest ahjuustest.<sup>15</sup>

Seoses jõukuse kasvu ja uue moega ehitati 1820 barokse ilmega mõisast kolme risaliidiga klassitsistlik palee. Risaliidid kaeti madala plekk-katusega. Vanast hoonest jäi alles kõrge viilkatusega osa. Keskrisaliidil on uhke sammadportikus koos arkaadiga, teise ja kolmanda korruse osa läbivad joonia sambad, mis kokkuvõttes annab hoonele esindusliku ilme. Kolmnurkfrontoonil ilutseb üks Stenbockide vappidest. Läbi kahe korruse ulatuv kabel rajati hoone vasakusse tiiba.

19. sajandi ümberehitus muutis oluliselt siseruume. Tehti suurejooneline klassitsistlik saal ja salongid. Pärast seda ümberehitust on tehtud vaid jooksvaid remonte. Nõukogudeaegsed kohendused on oluliselt kahjustanud stiilseid detaile.

Teise korruse keskel asub suur saal. Vasakus tiivas läbi kahe korruse saal, mida kasutati kodukabelina. Teise korruse suured ruumid kuuluvad eri ajastutesse. Ruumidel on laiad klassitsistlikud ukSED barokste nikerdatud piiretega. 19. sajandist pärinevad ukSED ei ole kooskõlas piirdeliistudega. Rikkalikuma kujundusega on Eestis ainulaadne akantusmotiividega suure saali uks.

Teisel korrusel asusid peoruumid, eluruumid ja külalistetoad. Lõunatiivas leidub 18. sajandi keskrosette ja laekarniise, loorberivanikuid, helmesvöote ja teisi varaklassitsistlikke elemente. Toad on lihtsad, kuid saal ja salongid uhked. Trepi tumedad nikerdatud detailid loovad barokse ruumi. Vestibüüli rasked tumedad toonid asenduvad saalides heledate klassitsistlikega. Dekoor on sirgjooneline ning antiigi motiividega – muna- ja helmesvööt, rosetid. Laekarniisidel vahelduvad rikkaliku dekooriga konsoolid ning erineva kujundusega rosetid. Tänapäevaks hävinud parkettpõrandad olid geomeetriliste muustritega.

Kodukabel asub hoone vasakus tiivas. Kabeli dekoor moodustub ornamentaalsetest ja figuraalsetest historitsistlikest (Hilkka Hiiop, suuline info) grisaille maalingutest. Ruumi

---

<sup>15</sup> E. Kangilaski, Kolga mõisa ehitusajaloo uurimise probleemidest, lk 61–70.

liigendavad horisontaalsed karniisid erinevate vöötidega. Kirik kõrgub risaliidis läbi kahe korruse ning sel on kaks akenderida kolmel küljel, millest üks on nn Veneetsia aken. Laekarniisil leidub tammelehe, tammetõru- ja akantuse motiivistikku. Lai maalitud friis teise ja kolmanda korruse vahel moodustab ruumis horisontaaljõu. Friisidel on olnud kreemika tooniga munavööt, kõrval pruunil taustal kollane meander. Samas on akantusrosett ja antiikfriisidel maskaroon puuviljafestooni kohal, mida omakorda hoidsid kotkad. Kirikut ilmestasid illusoorsed maalitud kaarnišid ning kassetlagi, mis hiljem valgeks värviti. Illusionistlikud maalitud motiivid sarnanevad Peterburi kõrgklassitsismiga.<sup>16</sup>

Peahoone on kogu mõisaansambli dominant. Kompleksi kuulus hulgaliselt kõrvalhooneid ja uhke park koos lilledest päikesekella, labürintide, lehtlate ja kolme kalatiigiga. Lisaks sellele 200 õunapuud, 400 kirsipuud ja isegi aprikoosid. Jakob de la Gardie ajal rajati barokkaed, mida kirjeldati 1686. aastal – püगतud hekid ja mustrilised lillepeenrad. Carl Magnus Stenbocki ajal valmis lisaks uhkele peahoonele ja abihoonetele ka suurem park. Peale Põhjasõda oli park metsistunud ja osa kõrvalhooneid lagunened. Aastail 1750–1800 kuulus suguvõsa tsaari õukonna sõpruskonda. Unikaalne mõisaansambel kujundati just 18. sajandil. 1850–1890 muudeti park ümber seoses mõisate olukorra halvenemisega – barokkparterid kaotati ja asendati lihtsama ning kaasaegsemaga. Pargiala vähendati ja osast moodustati põllud ning lõunapoolsesse külge rajati kasvuhooned. Järkjärguline allakäik kestis terve 20. sajandi jooksul.<sup>17</sup> Kõrvalhoonetel on eri ajastute stiili elemente – klassitsistlik mõisasüda ja sepikoda Pudisoo jõe kaldal, historitsistlik karjakastell.

Nõukogude ajal mäletasid kohalikud inimesed, et 1930. aastail oli mõis korrast ära. Pärast sõda tegeleti kõrvalhoonetes seakasvatusega. Endine laut, hilisem sigala ehitati lasteaiaks, siis ühiselamuks ning lõpuks külalistemajaks. Viinaköögis oli ladu ja peamajas algul Kostivere, siis Kahala sovhoos ning hiljem Kirovi nim Näidiskalurikolhoosi üks kontoritest. Kahala sovhoosi perioodil ehitati vanadele varemetele uuesti üles auringi ääres olevad endine laut (külalistemaja) ning tallihoone (sõiduhobuste tall). Peahoones asusid kolhoosi kontor, söökla ja teisel korrusel korterid.

Üpruse 1956. aasta ajaloolisest õiendist võib lugeda, et peahoone suure saali lagi on sisse langenud ning kabeli maalingud on vaja päästa, sest katus jookseb läbi. 1990-ndate keskel oli veekahjustuste tõttu ka vestibüüli lagi täiesti ära pehkinud ning toestatud männipalkidega. Teise korruse suure saali betoonlagi on pärit Kirovi nim Näidiskalurikolhoosi ajast.

---

<sup>16</sup> H. Üprus, Kolga mõisa ajalooline ülevaade.

<sup>17</sup> J. Norrman, Conservation Program for the Park of Kolga Mansion, Estonia, lk 15.

Vestibüüli lae ja uue kivitakse panek koos konstruktsioonide tugevdamisega toimus 1995–1997 Stenbockide eestvõttel. Samal ajal osa krundist puhastati võsast. Aastail 1986–1993 tegi peahoone teisel korrusel stukitöid skulptor-restauraator Cornelius Tamm. Kahjuks on Kolga muuseumist kaduma läinud C. Tamme koostatud tapeedimapp.

Alates sellest ajast, kui Stenbockid 1990-ndate aastate esimeses pooles mõisa tagasi said, on viinaköögi ja teohoovi katused sisse varisenud.<sup>18</sup>



6. Mõisakompleksi praegune maakasutuse kaart.

<sup>18</sup> Autori intervjuu Ulvi Meieriga 2014.a. Märkmed autori A. Koppeli valduses.



7. Peahoone kinnistu.



8. Läänefassaad.





9. Põhjafassaad.



10. Idafassaad.



11. Idafassaad.



12. Lõunafassaad.

## 1.1. Arhitektuuriajalooline kontekst

Mõisate arhitektuuriajalooline uurimine eeldab arvestamist mitmete aspektidega – ehituslik ja kunstiline käsitlus (stiilid ja meistrid), majanduslik, sotsiaalne ja kultuurilooline tähtsus. Mõisate arhitektuuris valitses 17. sajandil tagasihoidlik, isegi talupoeglik stiil, kuid alates 18. sajandist ideaalarhitektuuri järgimine. Mõjutusi saadi välismaalt.

Mõisaarhitektuuri uurija Heinz Pirang tõi 17.–18. sajandi suunana esile ürgbalti iseloomu. Autor täpsustas perioode ning andis ülevaate 18. sajandi mõisamaja põhitüüpidest. Selgelt eristusid Põhja- ja Lõuna-Eesti mõisad. 18. sajandi teine pool tähistas uut lähenemist mõisaehituse põhimõtetele. Hoogsa majandusarengu taustal pääses mõjule funktsionaalne suhtumine. Hoonetes oli suurem rõhk vestibüülide ja saalide väljaehitamisel. Perioodi mõisatel oli sarnane planeering – avara vestibüüli taga asub veel võrdlaiune ruum. Ajastule iseloomulikud olid baroksed ja varaklassitsistlikud rikkaliku sisedekooriga hooned. Hoonetüüpi iseloomustas tasakaalustatud koosmõjul põhinev range telgsümmeetriline lahendus. Fassaadi liigendasid üks või kolm risaliiti. Keskrisaliiti kroonis eranditult kolmnurkfrontoon, millel omakorda paiknes omaniku vapp või ovaalaken. Välisüksed köitsid tähelepanu rokokooliku ornamendi ja sepsidetailidega. Vanemate ehitiste võlvidud soklikorrustel paiknesid majapidamis- ja teenijateruumid. Ruumijaotuses domineeris hoone keskel paiknev avar vestibüül ning reeglina teisel korrusel asuv saal. Vestibüülis või selle kõrval asuvas ruumis leiame baroksete vormidega trepi, mille peen detailitöötlus rõhutab kogu ruumi paraadlikku iseloomu. Pooltel kirjeldatavatest härrastemajadest on saali aknad esifassaadil. Samas on tuntud ka saali asetus läbi kahe korruse kavandatud vestibüüli taga. Enamikul hoonetest on keskkoridor. Käsitletav lahendus leiab väljenduse nii ruumide planeeringus ja jaotuses kui ka anfilaadsüsteemi rakendamises. Esimesi toalisi mõisaid oli Hiiu Suuremõisa (1755, Stenbock), hilisemad Hõreda (1808) ja Vaimõisa (1818).

Koos võib vaadelda Järvamaa Kabala ja Vigala mõisaid, Kolgat ja Aasperet, millel on väga konkreetsed mõjuallikad. Kirjeldatud ehituslaad oli 18. sajandi lõpus ülipopulaarne. Üks suund lähtus barokse lahendusega ühe- või poolteisekorruselisest mõisamajast. Teine suund oli hilisklassitsistlikku laadi. Mõlemad tüübid on tugevaid mõjutusi saanud Põhja-Saksamaa aladelt. Need ehitusviisid leidsid peale meie laialdast kasutust ka Venemaal, kus joonised kinnitati tüüpprojektide kogumikes. Ühelt poolt laiendasid tüübi levikut funktsionaalsus, teisalt juba väljakujunenud ehitustavad. Hollandi ja Inglise eeskujudest lähtuv palladionism kujundas Saksa barokklossi eritüübi. Hilinemisega jõudsid baroki ehitusvõtted 18. sajandil ka Eestisse, omandades siin lokaalse eripära. Palladionism jätkus meie hilisklassitsismis. Hilisklassitsistlik suund muutis hooned veelgi suurejoonelisemaks, esindusruumid

paraadlikumaks, kusjuures rõhutati era- ja vastuvõturuumide erinevust. Euroopa kõrgarhitektuur jõudis kohalike meistriteni valmis kujul.<sup>19</sup>



13. Aaspere mõis.



14. Järvakandi mõis, hävinud.



15. Mäo mõis.



16. Saku mõis.



17. Smolnõi, St. Peterburg, 1806, arhitekt G. Quarenghi.



18. Raikküla mõis.

---

<sup>19</sup> J. Maiste, 18.sajandi mõisamaja tüübist Eestis. –Eesti arhitektuuriajaloo küsimusi. Arhitektuuriajaloo sektsiooni I sügisseminar, Tallinn, 13.–14. okt. 1981. Tallinn: Eesti NSV Ehituskomitee, 1981, lk 71–80.



19. Kazdanga loss, 1804. Läti.



20. Mežotne loss, 1797. Läti.

Kolga uhke härrastemaja pidi mõjuma muistse Kreeka templina. Selline Baltimaade mõisaarhitektuur seostub klassitsismi taassünniga Prantsusmaal, kust see suund liikus edasi Riiga ja Peterburgi. Kolga ei ole Saksa bürgerlikust arhitektuurist lähtuv hilisbarokk, vaid tõeline antiigikultus. Tollal ehitatud hoonete puhul võib rääkida sarnasusest, mil leidsid kasutust sambad, friisid ja frontoonid. Kuid paraku jääb ikka saladuseks, kes olid nende mõisate arhitektid ja ehitusmeistrid. Paralleele võib tuua Kuramaalt, kus paleede suursugusus ja luksus ületas Eesti mõisaid. Näiteks Kazdanga ja Mežotne (arhitekt J. G. Berlitz) lossid. Kazdangat vormib kõrge, barokselt mõjuv täiskelpkatus, esifassaadilt tõuseb esile soklikorrus ja arkaadistikule toetuv kuue sambaga portikus, mis päädib kolmnurkfrontooniga ning perekonna vapiga viilu all. Kuna Kolgal on tegemist ümberehitusega, siis on sel olnud piirangud. Kitsas sammaspordikus on tinginud paarissambad, mis viitab omakorda Vene klassitsismi mõjule. Kolga on seotud Andrea Palladio loominguga ja 18. sajandi klassitsismi ideedega, mis domineerisid edasi ka veel 19. sajandil. Nii Kolga kui ka Aaspere hooned on kujunenud ümberehituse käigus. Sarnased on liigendus, põhiplaan ja portikused Kolga esifassaadil ja Aaspere tagafassaadil. Teljele Berliin–Peterburg saab paigutada ka Kolga lossi.<sup>20</sup>

---

<sup>20</sup> E. Kangilaski, Kolga mõisa täiendav ajalooline õiend, lk 10-22.

## 2. Kolga mõisa peahoone tehnilise seisukorra kirjeldus ja hinnang

Siin on antud peahoone kehandi kirjeldused erinevate osade kaupa ja suunised edaspidiseks restaureerimiseks.

Epp Kangilaski oletas, et praeguse hoone aluseks on 17. sajandi peahoone, mis on läbinud kaks põhjalikku ümberehitust. Ilmselt oli algne hoone pikk ja kitsas. Varasematest dokumentidest ei selgu, kuhu täpselt juurdeehitused tehti. Arheoloog Villu Kadaka arvamusel on algselt olnud peahoone auringi poolne osa kõrge viilkatusega. Teises ehitusjärgus lisati idapoolsete ruumide rida koos võlvkeldritega. Kolmandas järgus ehitati otstesse juurdeehitused kolme risaliidiga lääneküljele.

### 2.1. Vundament ja kelder

Hoone paekivist vundament on üsna heas korras, v.a. sisehoovis, kus on augud müüris endiste kanalisatsiooni šahtide (3 tk) kohtades. Georadar (vt *Lisa 2*) näitas iga šahti all vanade lampkastide müüre. Sisehoovis on maapind sedavõrd tõusnud, et esimese korruse põrand on jäänud maa tasapinnast ca 1 m allapoole, mis on hoones sees tekitanud tugevaid niiskuskahjustusi. Sisehoovis on vajalik teha vertikaalplaneerimine – pinnase teisaldamine, samuti ka muudes hoone külgedes ning auringil. Kohalike inimeste sõnul on nad nõukogude ajal ise hoone otstesse vedanud pori vältimiseks koormate kaupa kruusa. Samas näitas georadari uuring 2015. aasta kevadel peahoone lääneküljel, et vähemalt üks peatrepi aste on maa all ehk nõukogudeaegse maantee all. Auringil on pinnasekiht katnud endised paest ja tellistest serviti laotud teerajad, mille leidis Jimmy Norrman proovikaevamiste käigus 1999. aastal.<sup>21</sup>

Georadari uuringud näitasid kätte ka oletatavad kloostri müüride asukohad auringil. Varem olid mõned uurijad seostanud kloostri asukohta praeguse peahoone, teenijatemaja ja valitsejamaja asukohaga. Vastavalt kevadistele eeluuringutele viidi arheoloog Villu Kadaka juhendamisel suvel 2015 läbi arheoloogilised kaevamised ja leiti kloostri müürid auringi alt, mis osaliselt suunduvad endise talli alla ning ca 2 m laiune ringmüür siirdumas maakeldrisse maantee ääres. Vt *Lisa 3*.

Paralleelselt peahoonega on läbi auringi kaevatud kanalisatsioonitrass ja põhjapoolses otsas mitu elektrikaablit ning oletatavalt ka torustikke. Aastal 2014 tehtud geodeetiline alusplaan ei pruugi olla päris 100% tõene, sest kohalike inimeste jutu järgi on 1990-ndate

---

<sup>21</sup> J. Norrman, Conservation Program for the Park of Kolga Mansion, Estonia, lk 21.

keskpaigas Stenbockide ajal hoone põhjapoolses otsas sisse kaevatud trasse ilma igasuguste projektide ja joonisteta. Vt. *Lisa 4*.

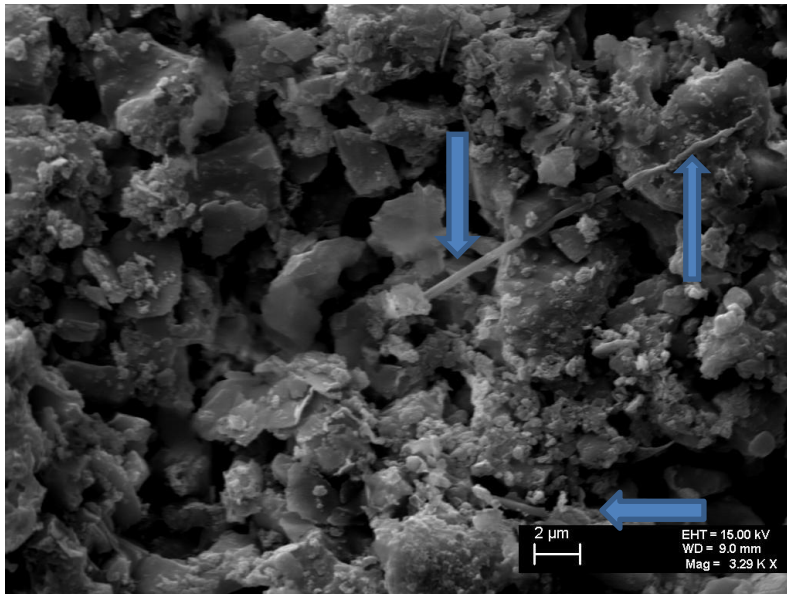
Hoonealuse võlvkeldri paremas tiivas avati üks ruum augustis 2014. Tegemist on väga korralikult laotud ja heas seisukorras võlvkeldriga. Avamisel seisis keldri põhjas vesi, kuid 2015. aasta suvel ei ole seda täheldatud. Keldrid tuleb puhastada prahist ja jälgida, et põhjavesi sisse ei tuleks. Kui tekivad veeprobleemid, siis projekteerida lahendused vee hoonest välja juhtimiseks. Keldrid hoone vasakus tiivas on nõukogude ajal kinni betoneeritud ja need on vaja avada edasiseks uurimiseks.



21. Kelder.

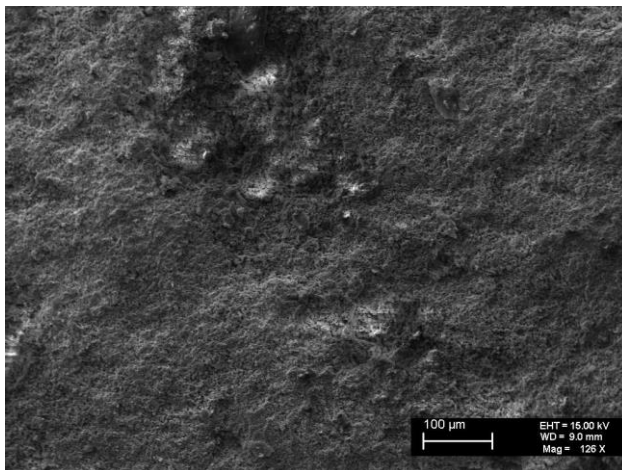
## 2.2. Fassaadid

Kõik seinad on tugeva paekivist konstruktsiooniga. Kõikidelt fassaadidelt on pae pealt krohv osaliselt alla varisenud. Uue betoonkivist katuse paigaldamisel on kaldkatuste alused karniisid jäänud tegemata. Hammaskarniisid on valmis vaid risaliitidel, mida katab osaliselt roostetanud valtsplekk-katus. Vasakpoolse risaliidi lääneküljel on üks hammas lahti tulnud. Krohviuuringud on tehtud prof Urve Kallavuse juhendamisel sügisel 2015.

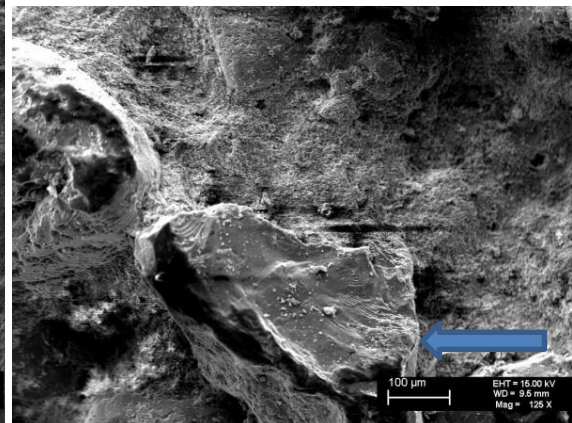


22. Proov peakse kõrvalt vasakult.

Krohvil on äärmiselt hõre struktuur, osakesed eraldatud, hulk mikroorganisme lõhuvad sideainet (nool).



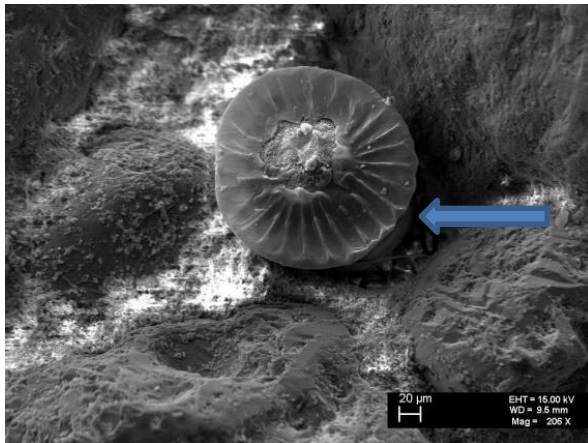
23. Pealmine kiht lubivärv koos mikroorganismidega.



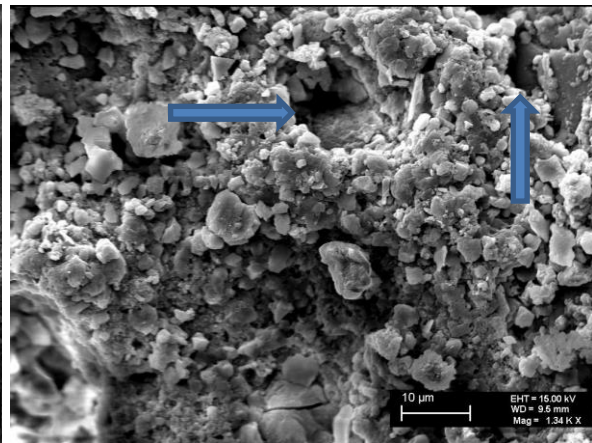
24. Täitematerjal liiv.

Proov (ill 23) parempoolselt risaliidilt. Suured täitematerjali tükid, mille vahel peen lubi. Täiteaineks on liiv, mida on liiga palju võrreldes sideainega. Kaks krohvi on täiesti erinevad. Üks neist, ümarate lubikojakestega, on palju tugevam.



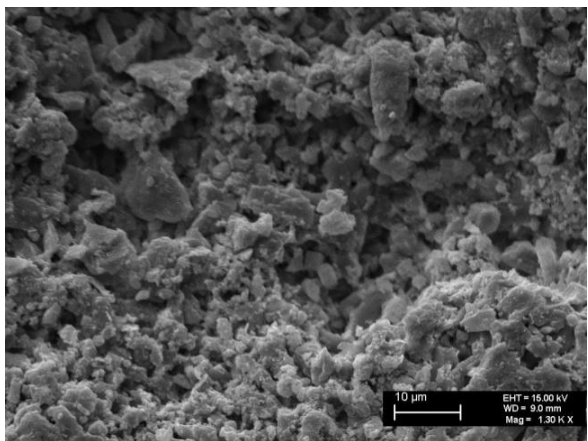


25. Lubikoda.

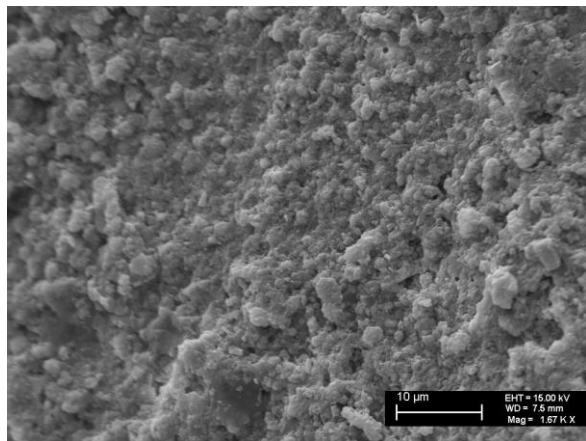


26. Võimalikud taimede jäänused.

Võrreldes sideainega on liiva liiga palju.



27. Lõunapoolne eenduv osa (talveaia all).



28. Põhjafassaadi krohv.

Jämeda struktuuriga (ill 26), sarnaneb parema risaliidi akna juures oleva krohviga. Side- ja täitematerjali seos hea. Kristalliidid välja sööbinud, mis näitab ilmastiku mõju.

Tihe, hea ja ühtlane krohv (ill 27). Täite- ja sideainel hea sidusus, kuid halb nakkumine aluspinnaga.

Seinte lubikrohv on pude. Erinevates kohtades on proovid vägagi erinevad. Kõige parema koostidega on krohv põhjafassaadil, kuid siiski tuleb kergelt maha suurte tükkidena, sest sidusus aluspinnaga on halb.

Lahtine krohv tuleb restaureerimise käigus eemaldada, et teha uus ühtlane pinnaviimistlus parema sidus- ja täiteaine suhtega seguga, kusjuures lisada veidi tsementi. Segu retsept antakse põhiprojekti mahus.

Kõikide fassaadide krohvipindu on erinevatel aegadel mitemeid kordi parandatud nii erinevate lubi- kui tsementkrohvidega, mille tulemusel on kõik seinad väga laigulised. Esimese korruse osas läänefassaadil on terve hoone pikkuses kasutatud krohvirstikat.

Piilarid läänefassaadil on korralikud ja kapitaalsed, kuid puuduvad kapiteelid ja baaside servad lagunevad. Piilarite vahel puudub seal kunagi olnud puidust balustraad. Risaliitidel on restaureeritud hammaskarniisid. Küll aga puuduvad karniisid kaldkatuste all. Restaureeritud kolmnurkfrontooni keskel asuv Stenbockide metallist vapp on kaetud peene pritskrohviga nagu kogu frontoongi. Vapi värvitoonide kindlakstegemiseks on vaja teha uuringud.



29. Peafassaad.



30. Metallvapp, krohvitud.



31. Piilarid, kapiteelideta ja lagunened baasidega.



32. Puitpiire ja joonia kapiteelid, 1962.a.



33. Puitbalustraad enne sõda.

Hoone sisehoovipoolses küljes asuv idafassaad on väga halvas seisukorras: niiskuskahjustustega, viimistluskihid on irdunud, müüritist on parandatud nii telliste kui silikaadiga. Seinte allosas on varingud – endiste kanalisatsiooni šahtide alumised otsad. Mõnede akende lagunenu silluste asemele ja aknapaledele on laotud silikaat.



34. Idafassaadi probleemseimad kohad (noolega näidatud šahtid).



35. Lõunafassaad.

Lõunafassaadi kapitaalne seinakonstruktsioon on erinevatest krohvidest laiguline. Esimese korruse osas puudub krohvirustika, mis on aga olemas eenduval osal talveaia all. Restaureeritud hammaskarniis. Viis akent (ill 35), millest üks vana ava asub idapoolses küljes talveaia all, on aegade jooksul likvideeritud. Eenduva talveaia puitosad – nii aknad kui katusekonstruktsioon – on täiesti läbi pehkinud. 2014.a. pandi katuse kattedeks uus

rullmaterjal, et takistada vee lauslâbijooksu. Talveaia akendest allpool olev sein (kõrgus ca 50 cm) on laotud silikaadist ning põrand valatud monoliitbetoonist.



36. Põhjafassaad.

Kapitaalne seinakonstruktsioon, krohvi on korduvalt parandatud erinevate segudega. Esimesel korrusel trellitatud vanad aknad ja ülemistel korrustel halva teostusega koopiad originaalidest. Üks aken kinni müüritud. Uks nõukogudeaegne. Vasakul viilkatuse all puudub karniis, paremal on korralik hammaskarniis.

### 2.3 Katus ja vihmaveesüsteemid



37. Katuse lõunapoolne osa, 2015.a.



38. Katuse keskmine osa, 2015.a.



39. Katuse põhjapoolne osa, 2015.a.



40. Talveaed.

Talveaia katusekate on uuendatud. Käesolevaks ajaks avariilises seisukorras niiskuskahjustustega nõukogude ajal rajatud talveaia puitosa tuleb lammutada ning ehitada uus.

Kogu hoone katuse remont toimus 1996–1997.aastal. Kõrge viilkatus on kaetud betoonkividega, risaliitidel osaliselt roostes kehva kvaliteediga valtsplekk. Katusekatete alla ei ole aluskatet ehk kondensvee kilet paigaldatud. Kaldkatuse all on lõpuni ehitamata räästad. Puuduvad sadevee- ja turvasüsteemid – käigusillad, redelid, piksekaitse jms. Harja- ja liitekohtade ümbruses esineb kohati katuse ebatihedust. Soovitavalt võiks pööning jääda esialgu kütmata ruumiks, mida kasutada ainult suvel. Sellisel juhul tuleb soojustada teise korruse lagi. Olenevalt pööningu edaspidisest kasutusest on vaja projekteerida vastavad lahendused.

Vihmaveesüsteemid puuduvad. Suuremas osas jookseb vesi katuse pinnalt üle katusekivide serva alla. Ainult läänefassaadi vasakus osas on kivitakuse alumine serv plekist ning valtsrennidega, mis juhivad vee vihmaveetorusse. Paraku lohesülititi on vaid dekoratsioon. Paremalt pool ja idafassaadis valtsrennid üldse puuduvad. Plekk-katustelt juhitakse vett eemale pikendatud rennidega (sülititega).



41. Vasakul valtsrenn ja vihmaveetoru, mis paremal puuduvad.



42. Idafassaadil puuduvad rennid ja torud.



43. Põhjafassaadil vasakul rennid puuduvad, paremal nurkades veesülitid.



44. Lõunafassaad, risaliidil veesülitid olemas.



45. Paigaldamist ootavad veesülitid.

Hoone restaureerimise käigus katusele paigaldada veerennid ja lahendada vee eemale juhtimine hoonest torudega rekonstrueeritavasse ning osaliselt juurde ehitatavasse ühisvoolsesse kanalisatsiooni.

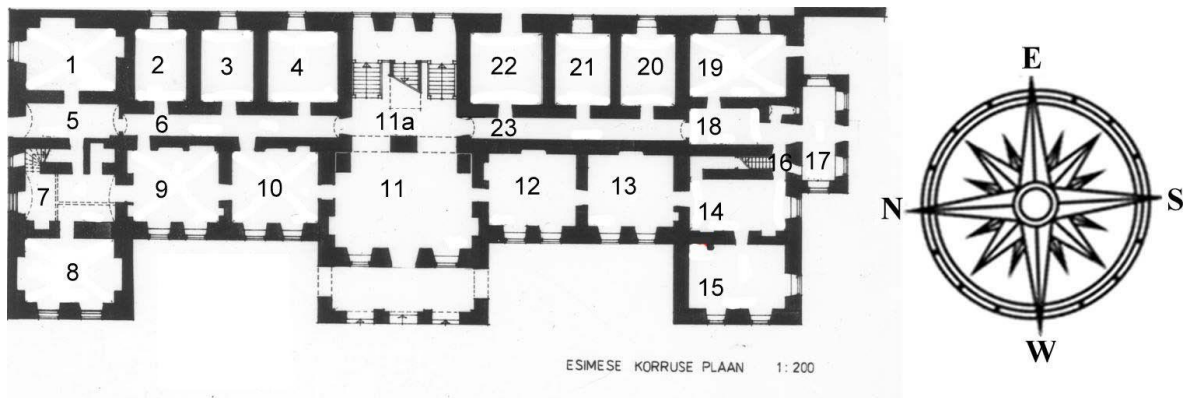
## 2.4. Avatäited

### 2.4.1. Aknad

Peahoonele on paigaldatud erinevatel ehitus- ja remondiperioodidel erinevaid avatäiteid. Umbes kolmandikul akendest puuduvad sisemised raamid kas osaliselt või täielikult. Esimesel korrusel idafassaadis on säilinud ajaloolised nurkhingedega aknaraamid, metallosad on roostetanud. Osal akendest on veeninad, aknaplekid puuduvad, akende ümbert on krohv lagunenu. Läänefassaadi esimesel korrusel on säilinud väikeseruudulised aknad. Teisel ja



kolmandal korrusel on ajaloolised aknaraamid ja sulused nõukogude ajal asendatud koopiatega. Pööningul kolmnurkfrontooni all säilinud kolm originaalakent, mille eeskujul on kujundatud nõukogudeaegsete teise korruse akende saelõikelised impostid. 1980. aastatel paigaldatud halva kvaliteedi ja teostusega ning amortiseerunud raamid on vaja asendada. 1990. aastate keskel paigaldatud uukaknad on rahuldava kvaliteediga.



Esimese korruse idafassadil on tegemist vanade, roostetanud nurkhingedega akendega. Osal akendest on veeninad, teistel mitte. Kõik veeplekid puuduvad.



46. Aken idafassaadil.



47. Veeninaga aken idafassaadil.

Illustratsioonidel 46, 47, 48 olevad aknad asuvad idafassaadi esimesel korrusel. Akende purunenud silluste asemele on mõnes kohas laotud silikaat, seega akna puitleng hoiab ülal kogu peakiviseina konstruktsiooni. Nõukogude ajal on lenge on kahjustatud trellide paigaldamisega.



48. Aken idafassaadil, silluse asemel silikaat. Trellid.

Läänefassaadi nurkhingedega originaalaknad esimesel korrusel on seestpoolt montaaživahuga kinni pandud. Illustratsioonil 49 näidatud aknad asuvad läänefassaadi esimesel korrusel.



49. Esimese korruse läänefassaadi aknad, osa veeplekkidega.

Teisel ja kolmandal korrusel olevad algupäraste akende nõukogudeaegsed koopiad koos 1980-ndate sulustega on kõik vaja välja vahetada.



50. Teise korruse aken.



51. Üks kolmest pööningu originaalaknast.

Pööningul kolmurkfrontooni all on säilinud kolm originaalakent, millelt on osaliselt eeskujuna võetud nõukogudeaegsetele teise korruse akende koopiatele – saelõikelised impostid. Originaalaken 24 ruuduga, koopial vaid 8 ruutu. Läänefassaadi esimese korruse akendel 20 ruutu.

Uued aknad on vaja teha vanade akende koopiatena võttes arvesse eri korruste akende avade mõõte.

Katuse paigaldamise ajal tehtud uued uukaknad on rahuldava kvaliteediga.



52. Uukaken põhjafassaadis.

Teise korruse ruumis 22 on akna hilisem sillus alla kukkunud. Tänu sellele on näha, et varasemad aknad olid ülakaarega ehk baroksed. Hilisem ümberehitus tegi need klassitsistlikult kandiliseks.



53. Ruumi 22 aken teisel korrusel.

#### 2.4.2. Uksed

Kõikide välis- ja siseuste piirdelauad on säilinud, v.a. kohtades, kus on nõukogude ajal ukсед sootuks eemaldatud ning avad kinni müüritud. Uste täpsem kirjeldus asub *Lisa 5*.

#### Välisuksed

Peahoonel on kolm välisust. Põhjapoolne välisuks (ill 56) on nõukogudeaegne ning on vaja asendada barokse uksega eeskujuks võttes Kultuuriväärtuste Riikliku Projekteerimise Instituudi (edaspidi KRPI) koostatud projektis antud lahendust.



54. Klassitsistlik valgmikuga tahveluks.

Peauks (ill 54) on heas seisukorras, kuid valgmikul purunenud paar puitdetaili. Säilinud on algne lukk, sisemine link ära murdunud ja kaduma läinud. Lõunapoolne välisuks (ill 55) on õhukeset puidust. Seestpoolt vaadates paistab valgus tahvlite vahelt läbi.



55. Lõunapoolne tahveluks.



56. Põhjapoolne välisuks.



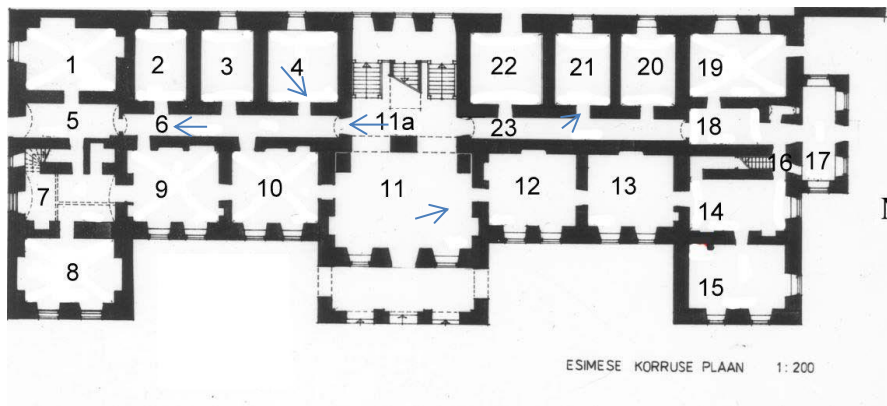
57. Barokkukse peahoonesse ladustatud detailid.

## Siseuksed

2015. aastal on inventeeritud kõik peahoone siseuksed, mille kirjeldused ja fotod on antud *Lisas* 5. Vajalik on säilitada ja restaureerida kõikide ruumide uksed (v.a. vestibüüli 11a uksed ruumidesse 6 ja 23 ning ruumide 18 ja 23 vaheline diagonaallaudadest uks) koos piiretega.

Korruse plaanil puudub üks kõrge uks ruumis 6, mis asub ruumide 2 ja 9 vahel.

Allolevas kirjelduses on antud uste tüübid.



### Esimese korruse uksed

Esimese korruse nõukogude ajal paigaldatud pruuni peitsi ja valge värviga kujundatud abiruumide uksed võib säilitada (ill 58). Vestibüüli ja koridoride vahelised valged klaasiga uksed (ill 59) vahetada kaarvalgmikuga uste vastu võttes eeskujuks ukse illustratsioonilt 60 (plaanil puudub, asub ruumide 2 ja 9 vahel).



58. Nõukogudeaegsed abiruumide uksed.



59. Nõukogudeaegne vestibüüli uks.



60. Koridoris kaarvalgmikuga uks.



62. Barokne uks vestibüülis.

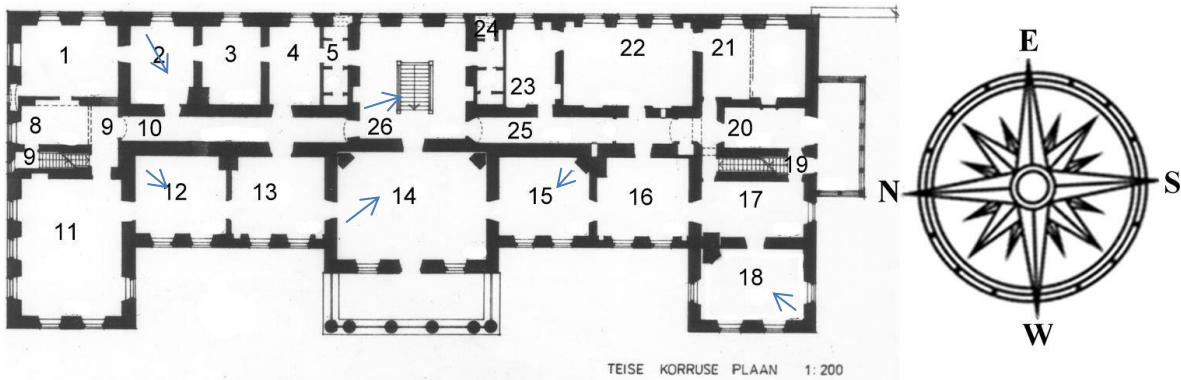


61. Uks - koopia, profiilpiire algne.

### Teise korruse ukсед

Läänepoolse anfilaadi ruumide klassitsistlikud siseuksed on säilinud (mõni oli vineeriga kaetud) või on tehtud koopiaid varasemate eeskujul ning nende olukord on hea. Hoone idapoolse osa ukсед on baroksed või pärit nõukogude ajast. Mõisakompleksi pikas rehes seisab hulk tahveluksi, millele tuleb leida nende algne asukoht.

Trepihallist lõunatiiba (ruum 25) avaneva koridori uks puudub, säilinud on profiilpiire. Teised ukсед on säilinud koos profiilpiiretega, mõned neist värvist puhastatud. Vt *Lisa 5*.



63. Läänepoolne anfilaad, ruum 12.



64. Peasaali (14) uks vestibüüli.



65. Ruumi 15 uks.



66. Ruumi 18 uks.



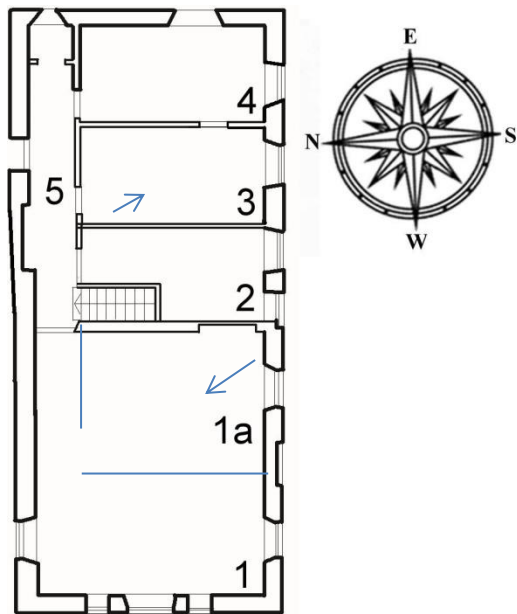
67. Barokne uks ruumis 2.



68. Tahveluksed hallis.



### Kolmanda korruse ukсед



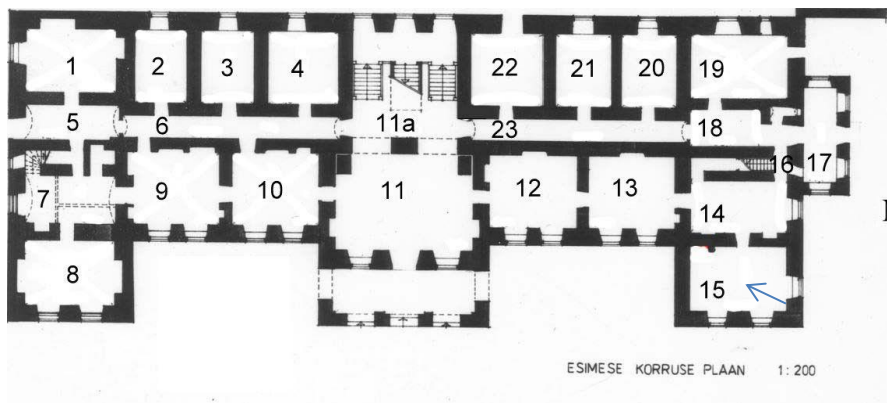
69. Tahveluksed 3. korrusel.

Kõik on lihtsad ukсед 2 või 3 tahvliga, valgмикud on ruumide 1 ja 5 vahelisel ning ruumi 1 ukсел.

### 3. Küttekahad

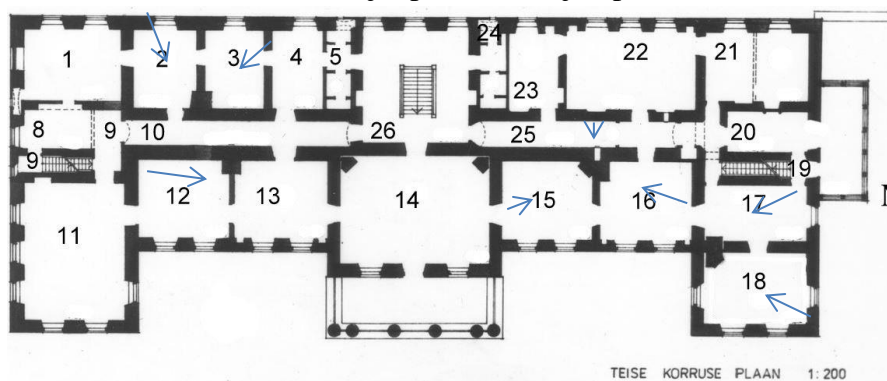
Peahoones on säilinud neli ajaloolist ahju, mis on amortiseerunud ja kasutamiskõlbmatud. Peasaalis ahjud puuduvad. Nõukogude ajal oli hoones keskküttesüsteem, millest on alles vaid üks malmradiaator ja mõned torud ning kandurid seintes. Ruumis 24 on ladustatud ühe lahtivõetud ahju kivid, mille algne asukoht on selgitamata. Mitmes ruumis on näha jälgi ajaloolistest ahjudest nii seintel kui põrandal.

Esimesel korrusel on üks nõukogudeaegne värvitud ahi ruumis 15 (plaanil puudub).



70. Ahi 1. korrusel ruumis 15.

Teisel korrusel säilinud 4 ahju, peasaalis ahjud puuduvad.





71. Ahjud ruumide 2 ja 3 vahel.



72. Ahi ruumide 12 ja 13 vahel.



73. Ahjusuu 2. korruse koridoris.



74. Ahi ruumide 15 ja 16 vahel, vasakul kamin.



75. Ahi ruumide 17 ja 18 vahel.



6. Ahi 3. korrusel ruumide 2 ja 3 vahel.

### 3.1. Korstnad

Neli peahoone harjalt sümmeetriliselt välja ulatuvat massiivset korstent (sadul- ehk pükskorsten) istuvad kaksiratsi teise korruse silindervõlviga koridori peal – ühed lõõrid lähevad ühele ja teised teisele poole hoonet läbivat pikikoridori. Ahjude kütmine toimus koridorist, ahjusuud niššides on säilinud. Need samad pükskorstna lõõrid lähevad alla esimesele korrusele kahelt poolt tervet maja pikisuunas läbivat koridori.

Pööningu osas on kõik korstnad alles koos külglõõridega, vajavad krohvimist. Edaspidi on enamik korstnatest kasutusel ainult ventilatsiooni tarbeks.

Peahoonel on kaheksa korstent, millest ühe korstna pits on osaliselt remonditud. Neli katuseharjal olevat korstent on igäiks kuue lõõriga. Kõikide korstnate lõõrid vajavad seestpoolt täiendavat uurimist ja parandamist. Paljudes lõõrides võib eeldada linnupesade poolt tekitatud ummistusi, sest hoones sees on ahjud puudu, olemasolevad aukudega ja lõõrid lahtised. Linnupesad on ahjudes ja lõõrides. Kaks väiksemat korstnapitsi on lõunatiiva otsas, mis kolmanda korruse osas asuvad välisseina sees. Veel kaks korstent sirutuvad välja idapoolsest kaldkatusest. Kindlasti tuleb korstnapitsidele lisada valtsplekist liiteplekid.



77. Korstnad.



78. Neli suurt korstent.



79. Korsten pööningul.



80. Lõhutud ahi ja lõõr 1. korrusel ruumis 12.

#### 4. Pööning ja toolvärk.

Toolvärk on heas olukorras, välja arvatud üks seenkahjustuse kolle. Palke on plommitud katuse vahetamise käigus 1996–1997. aastal. Pööningul puuduvad põrandad, keskel on vaid lahtistest laudadest käigutee. Põranda talade ja teise korruse lae soojustuse vahel on õhuvahe ca 60 cm. Kalkkatuse serva all puuduvad karniisid.



162. Toolvärk.



163. Seenkahjustus lõunapoolse risaliidi plekk-katuse ja kivikatuse liitekohta all.

Prof Urve Kallavus tegi uuringutega kindlaks, et fotol 163 olev seen on majanääts ehk *Antrodia sinuosa*. See on puidu pinnal moodustanud õhukesed õrnkollaka värvusega viljakehad. Eoseid ei leitud. Majanääts tekitab pruunmädanikku, hävitades puidus tselluloosi ja polüsahhariide. See põhjustab ulatuslikke puitkonstruktsioonide kahjustusi, levides peamiselt esimese ja teise (kõrgema) korruse vahelaes, sise- ja välisseintes, katusekonstruktsioonides.

Konstruktsiooniliste võtetega tuleb tagada kuivus, keemiliste vahenditega hoida ära võimaliku niiskumise korral uus kahjustus. Vt Lisa 7.

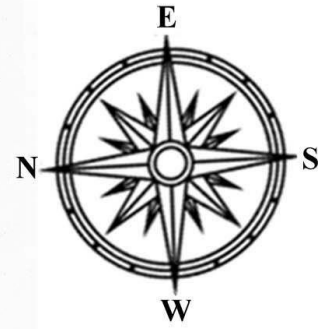
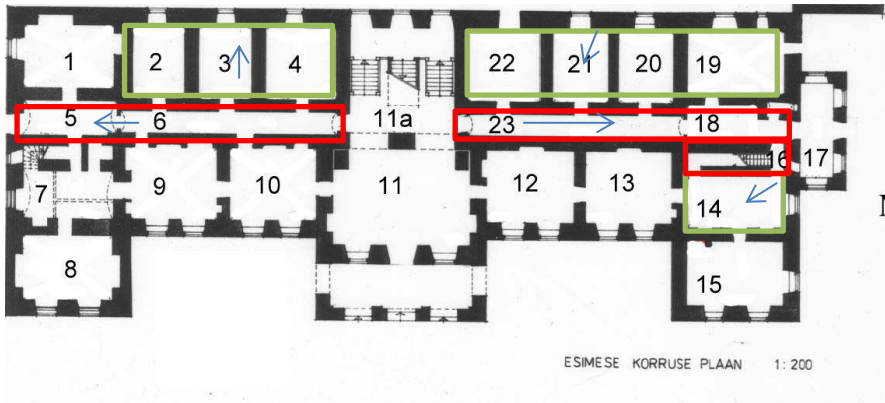
## 5. Interjöüri olukord esimesel korrusel

### 5.1. Seinad ja laed

Hoone paekivist kandeseinte seisukord, välja arvatud idasein, on üldiselt hea. Esimesel korrusel esineb erinevaid võlve. Esimese korruse ruumides leidub ohtralt niiskuskahjustusi põrandast kuni ca 1 m kõrguseni. Pikas, kogu maja läbivas keskses koridoris (ruumid 5, 6, 18, 23) ja trepikojas (ruum 16) läheb sein silindervõlviga sujuvalt üle laeks. Maja vasaku tiiva läänepoolses küljes on ristvõlvid (1, 7, 8), idapoolses osas terve maja pikkuses ruumid 2–4 ja 19–22 ning ruum 14 on silindervõlvidega.

Koridorid (silindervõlvid) plaanil punased, silindervõlvidega ruumid rohelised.

Sinise noolega näidatud fotode suunad.



81. Silindervõlvid idapoolsetes ruumides - plaanil 2–4 ja 19–22.

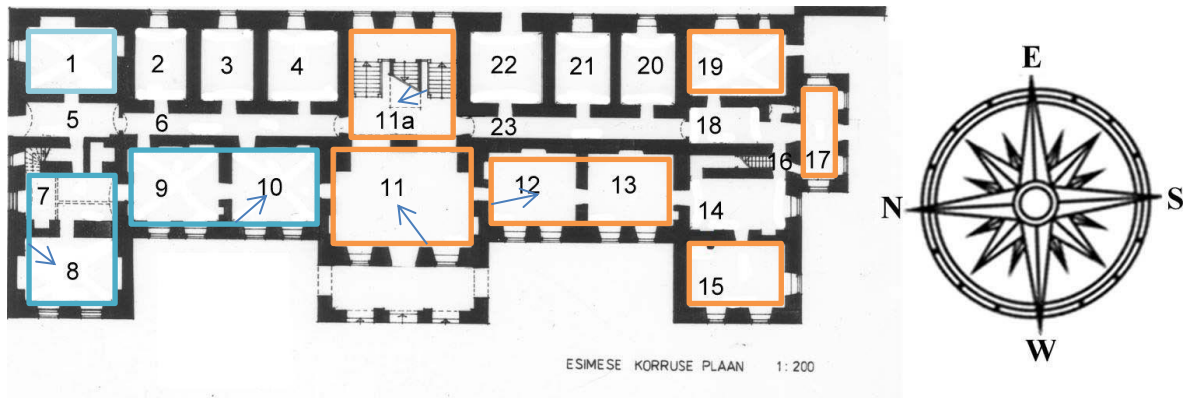


82. Koridoride silindervõlvid – plaanil 5, 6, 18 ja 23.



83. Stukkdekooriga silindervõlv ruumis 14.

Ristvõlvidega ruumid sinised, siledade lagedega ehk võlvimata ruumid kollased.



84. Ristvõlvid läänepoolses küljes vasakus tiivas – plaanil 8–10.



85. Vestibüülis uus puitlagi, ruum 11.

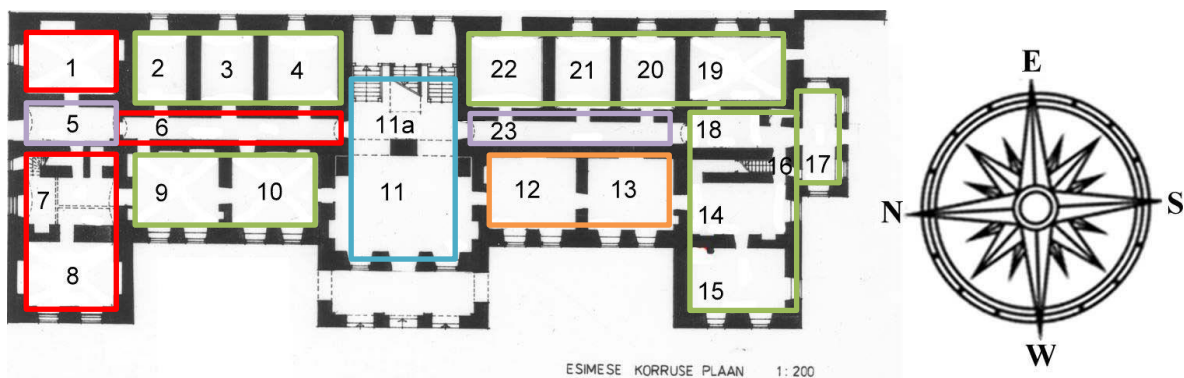
86. Siledad laed peegelvõlvidega - 12, 13 ja 15.



87. Sile peegelvõlviga lagi ruumis 11a.



## 5.2. Põrandad



Ruumide 1, 7, 8 põrandad on betoneeritud ja kaetud nõukogudeaegse pruuni metlahhplaadiga (plaanil punane).

Ruumide 11 ja 11a põrandatel algne diagonaalne malemustrisse laotud paeplaat (sinine).

Ruumide 2–4, 9, 10, 14–18 ja 20–22 põrandad on betoneeritud ja kaetud reliiniga (roheline).

Ruumis 19 põrandat ei ole.

Ruumi 12 ja 13 põrandatel on keskaegsed (Villu Kadakas, suuline) lahtised paeplaadid (kollane).

Ruumi 5 ja 23 põrandat katab Kolga tellisetehase (asus Loksal) vana kiviparkett (lilla).



88. Ruumi 11 ja 11a põrand.



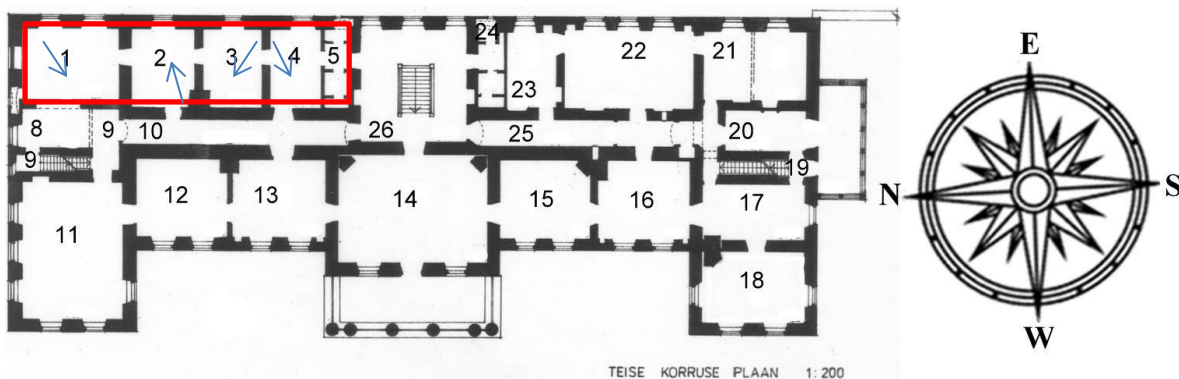
89. Ruumide 12 ja 13 põrand.



90. Ruumi 23 kiviparkett.

## 6. Interjöörü olukord teisel korrusel

### 6.1. Seinad



Ruumides 1–5 on seinte konstruktsioon rahuldavas korras. Katteks osaliselt eemaldatud mitu tapeedi- ja/või värvikihti.

Ruumi 1 ja 8 vahelises seinas peened diagonaalsed praod põrandast 2 m ülespoole ehk ruumi 8 niši kohal. Leidub maalingute fragmente, vt. *Lisa 1*.



91. Ruum 1.



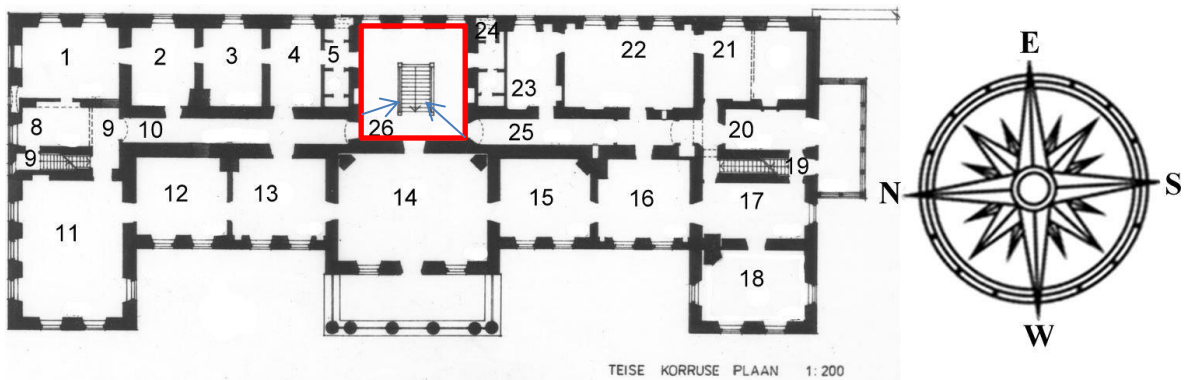
92. Ruum 2.



93. Ruum 3.



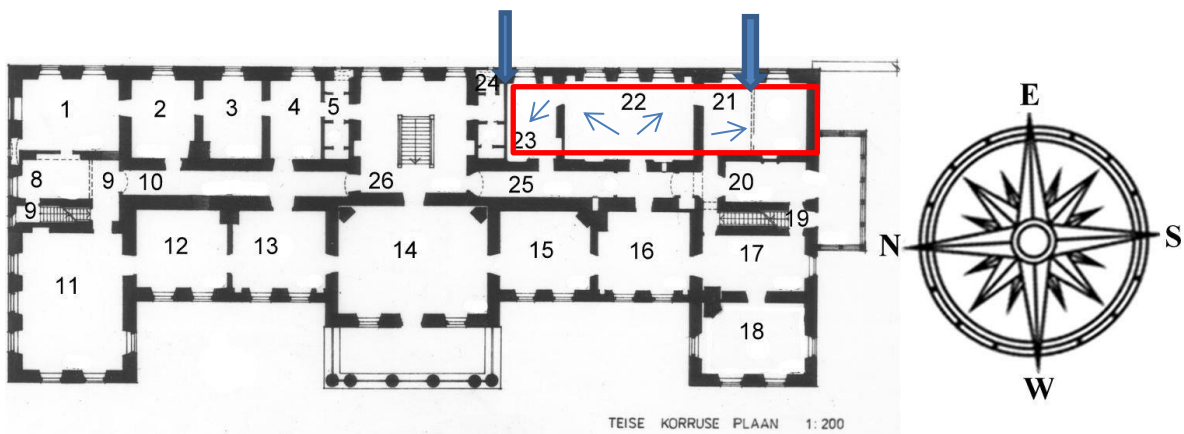
94. Ruum 4.



Ruum 26 (hall) on korraliku seinakonstruktsiooniga. Uue puitlae ja sein vahel puudub peegelvõlv (valgus paistab läbi).



95. Ruum 26.



Ruum 24 ei olnud vaadeldav, sest on tihedalt ahjupottide riuleid täis.

Ruumis 23 ja 22 ning 21 on seinakonstruktsioonid rahuldavas korras.

Ruumide 23 ja 24 vaheline ning ruumis 21 olev nõukogudeaegne sein tuleb lammutada (lai nool).



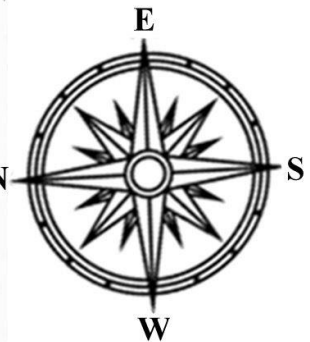
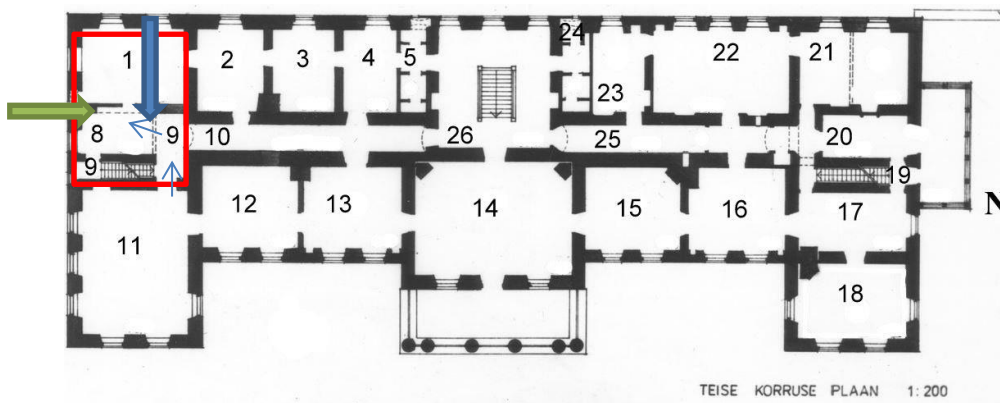
96. Ruum 23.



97. Ruumi 21 lammutatav sein.



98. Ruum 22.



Ruumide 8 ja 9 vaheline nõukogudeaegne sein on vaja lammutada (sinine nool). Taastada ruumide 1 ja 8 vahel olev seina osa (roheline nool), kus praegu on nišš, mille tagaseinaks silikaat. Niši kohal vanad peenikesed vineeriga kaetud puitsillused (nool). Ruumi 1 pool on näha diagonaalsed praod niši kohal kuni laeni. Muud kapitaalsed seinad on korralikud. Ruumist 9 alla minev trepp on poole pealt kinni müüritud ja esimesel korrusel sootuks likvideeritud.



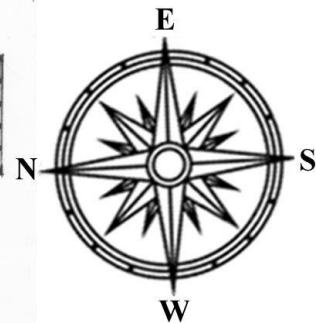
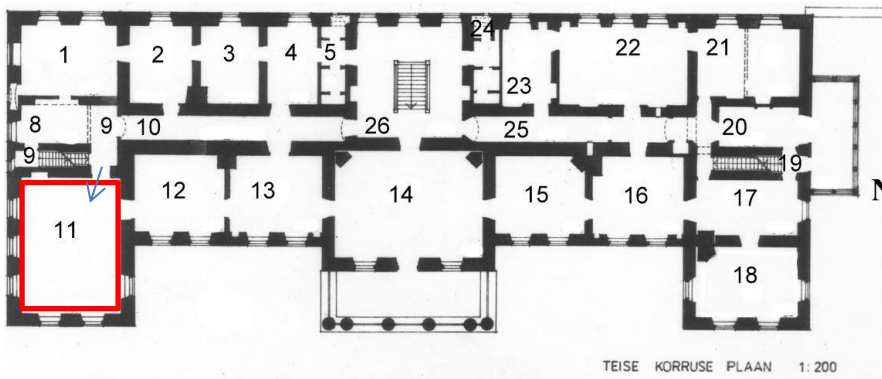
99. Lammutatav sein ruumis 9.



100. Silikaadist nišš ruumis 8.



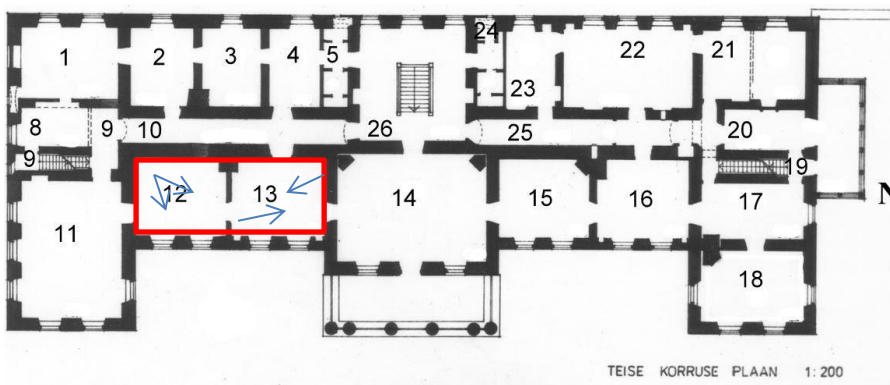
101. Ruumis 9 trepi ülemine osa.



Ruum 11 ehk kabel ulatub läbi kahe korruse. Kabel on tihedalt täis nõukogudeaegseid puittellinguid ja nende tagant on raske saada tervikpilti kogu ruumist. Seinte konstruktsioon tundub olevat kapitaalne, kuid pärast tellingute eemaldamist vajab täiendavat uurimist. Kõik seinad kaetud grisaille maalingutega, laemaalingud hävinud. Vt. *Lisa 1*



102. Kabel.



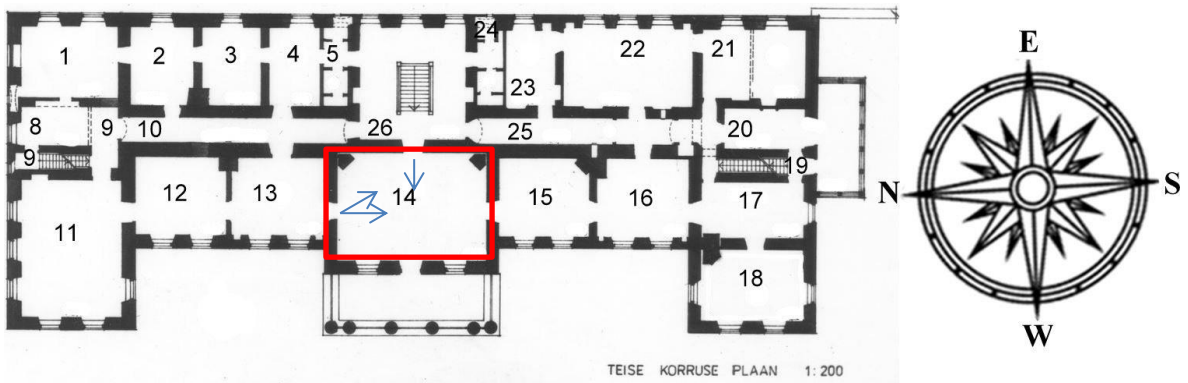
Ruumide 12 ja 13 seinad heas korras, kaetud mitmete tapeedi ja/või värvikihtidega, mis on enamikus eemaldatud.



103. Ruum 12.



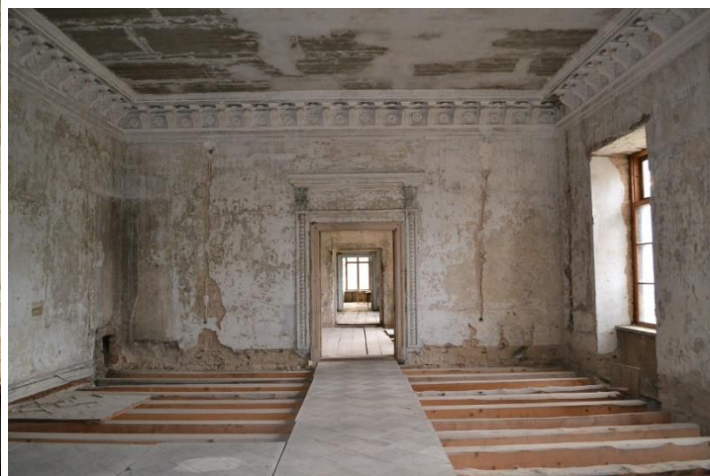
104. Ruum 13.



Ruum 14 ehk peasaal on korrallike kapitaalsete seintega. Uuringute (vt *Lisa 1*) käigus avastati kinnimüüritud nišid vestibüülipoolses (ruum 26) seinas kahel pool peast. Ahjud on nurkadest likvideeritud. Leiti pragu, mis suundub peaukse juurest seinalt läbi karniisi lakke. Pragu ja sellest tulenev konstruktsiooni kandevõime küsimus vajab täiendavat uurimist.



105. Ruum 14, pragu.



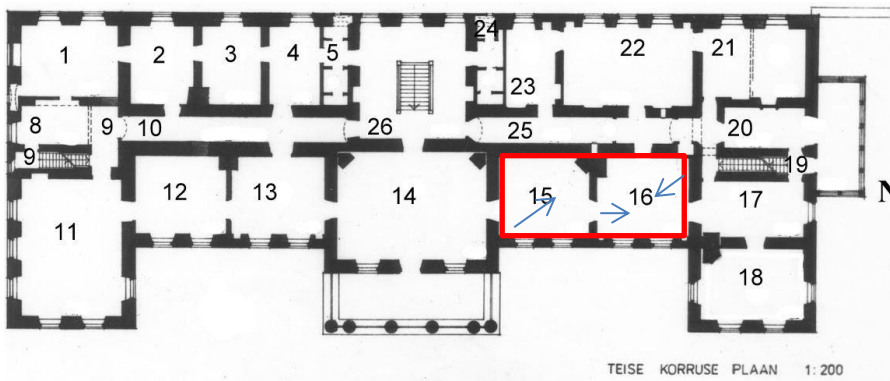
106. Peasaalist anfilaad.



107. Peasaali aknad.



108. Peasaali uks.



109. Ruum 15.

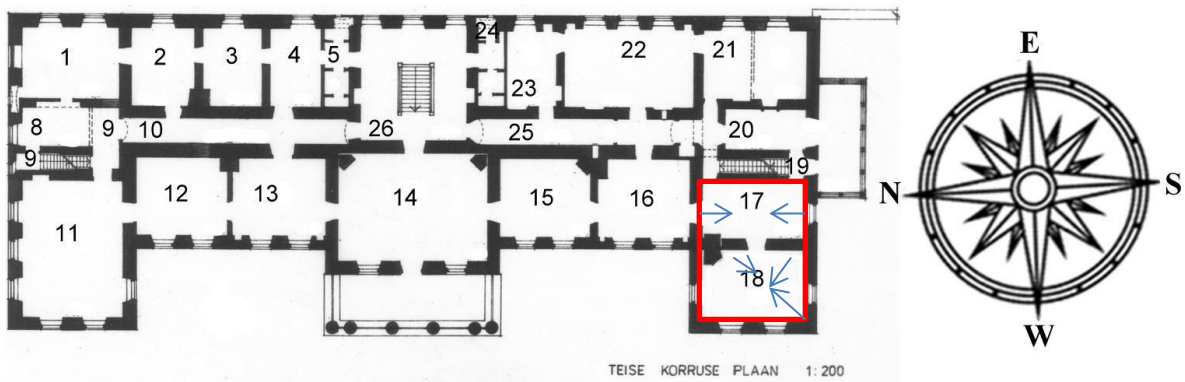


110. Ruum 16.



Ruumid 15 ja 16 on kapitaalsete seintega, pragudeta. Näha augud seintes ja lõõrides, mis tuleb kinni laduda.





Ruumid 17 ja 18 on korraliku seinakonstruktsiooniga, pragudeta. Tapeedi- ja värvikihtide alt leitud rohkelt maalingute fragmente, vt *Lisa 1*.



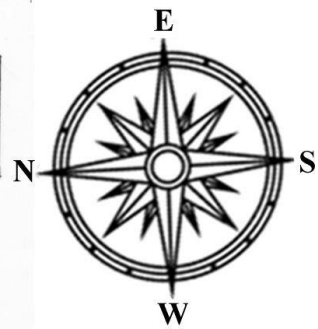
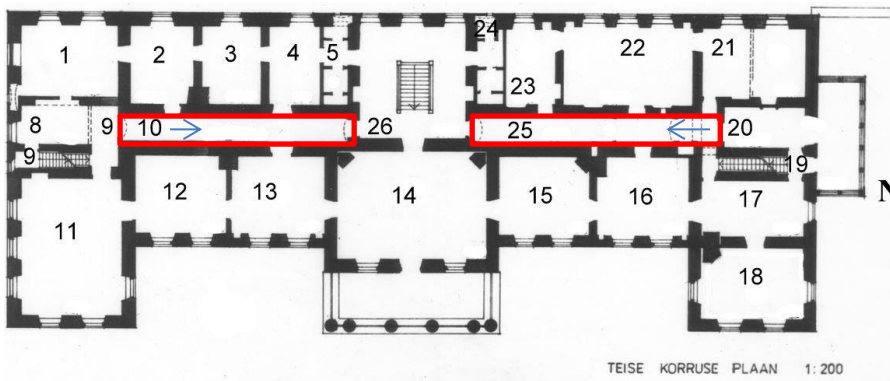
111. Ruum 17.



112. Ruum 18.



113. Ruum 18.

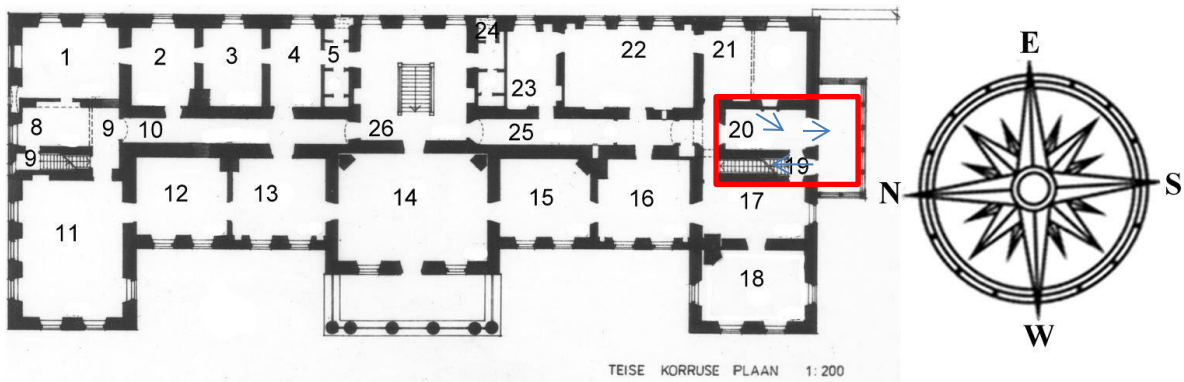


114. Koridor 25.



115. Koridor 10.

Koridoride (ruumid 10, 25) kapitaalse kandekonstruktsiooniga seinad lähevad üle silindervõlvidega laeks. Kummalgi pool seinte sees on nišid ahjusuudega, sest kütmine toimus koridorist.



Ruumid 19, 20 ja eenduv talveaed korralike kapitaalsete seintega. Talveaed on nõukogude ajal uuesti ehitatud betoonist, silikaadist ja puidust. Ruumist 19 tõuseb trepp kolmandale korrusele. Seinad heas korras, pragudeta.

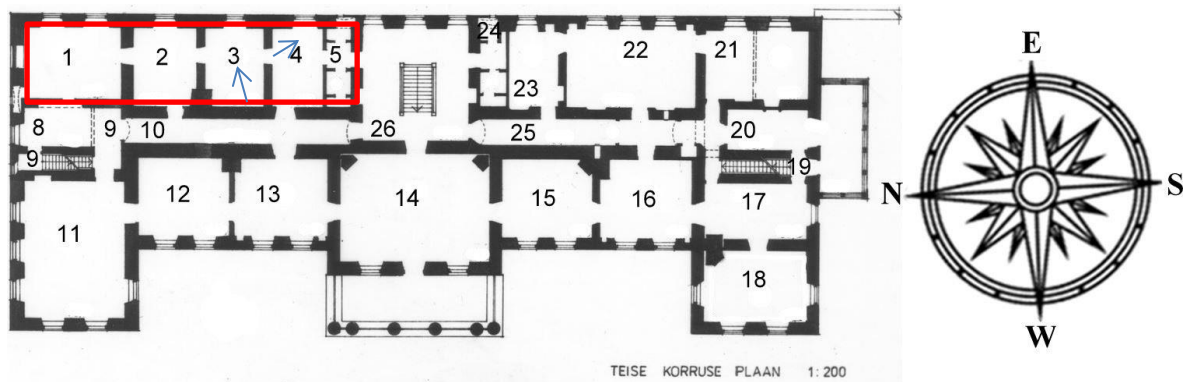


116. Ruumi 19 trepp ja ruum 20.



117. Veranda ehk talveaed.

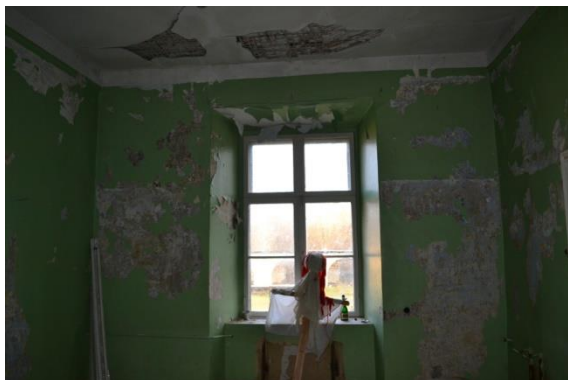
## 6.2. Laed



Ruumi 1 lagi rahuldavas olukorras.

Ruumi 2 vineeriga kaetud lagi alles vajab lahti võtmist. Nähtavaid vee läbijooksu jälgi ei ole.

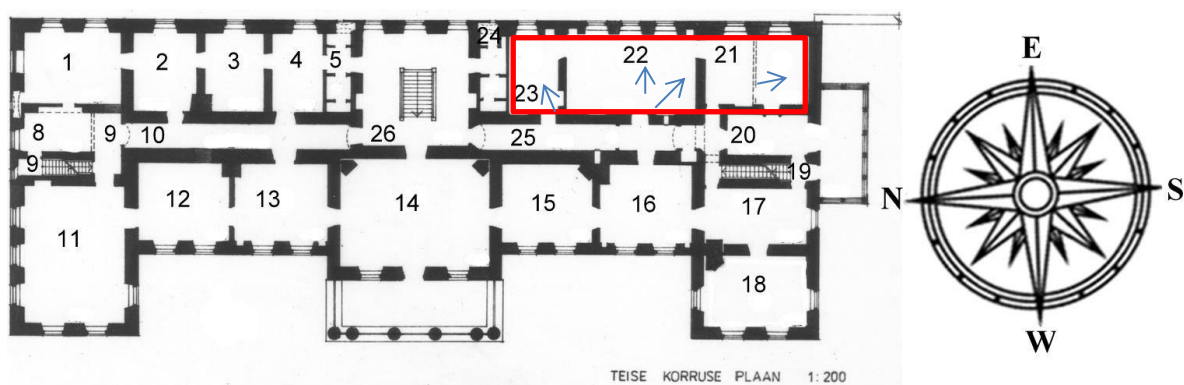
Ruumis 3, 4 ja 5 on laed väga viletsas olukorras. Konstruktsioon on pehkinud, osa krohvist alla kukkunud ja laes suured augud.



118. Ruumi 3 lagi.



119. Ruumi 4 lagi.



Ruum 24 ei ole hästi vaadeldav. Vee läbijooksu kohti esialgsel vaatlusel ei leitud.

Ruumides 23 ja 22 ning 21 on lagi paljudest kohtadest läbi jooksnud, krohv enamikus alla kukkunud ning puitkonstruktsioon pehkinud.



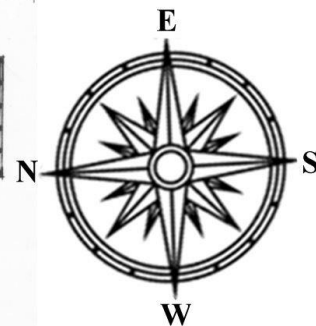
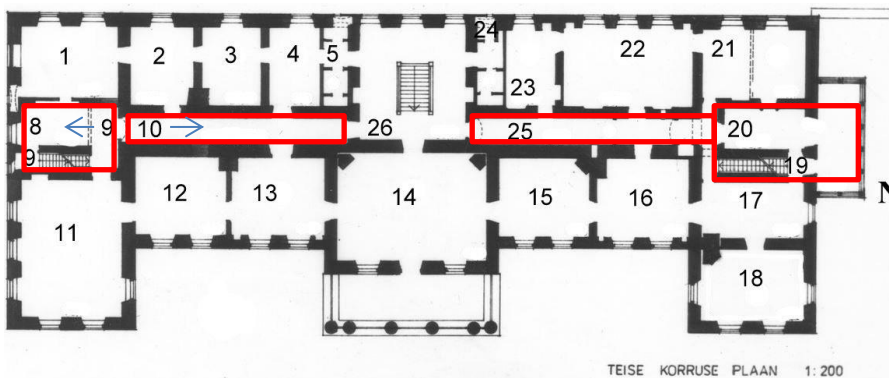
120. Ruumi 21 lagi.



121. Ruumi 22 lagi.



122. Ruumi 23 lagi.



Ruumi 8 lagi pehkinud.

Koridoride 10 ja 25 silindervõlvlaed heas seisukorras.

Eenduva talveaia lagi täielikult pehkinud.

Ruumi 19 silindervõlvlagi heas seisukorras.

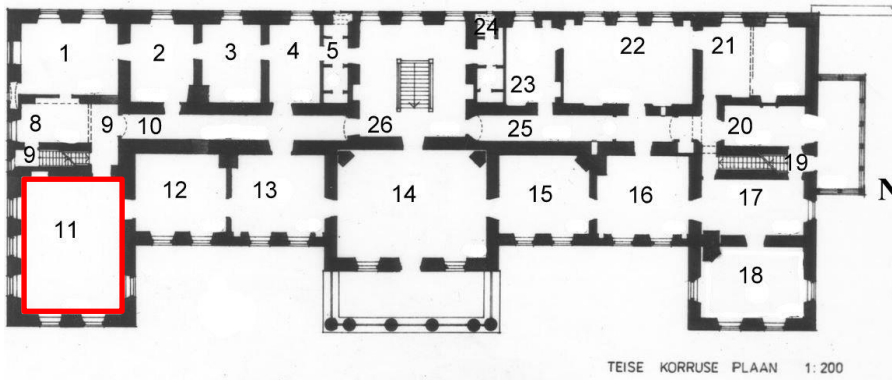
Ruumi 20 sile lagi on heas seisukorras.



123. Koridor 10, lagi.



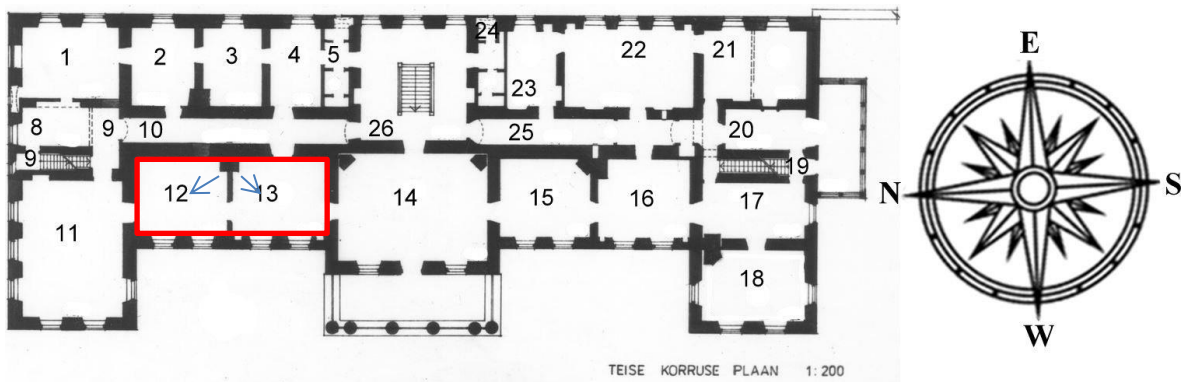
124. Ruumi 8 lagi.



Kabeli lagi on nõukogude ajal vahetatud uue lae vastu ning seega maalingud hävinud. Taastatud on stukkdekooriga karniis.



125. Kabeli lagi.



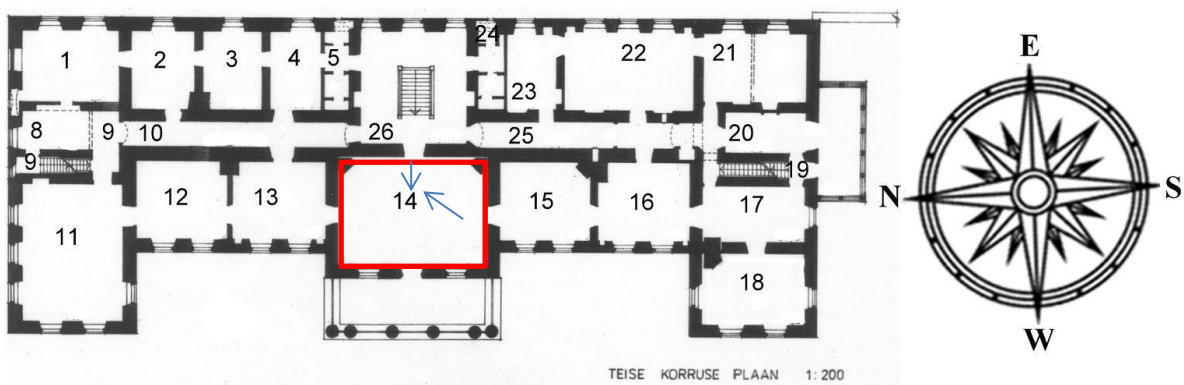
Ruumide 12 ja 13 laed on pehkinud.



126. Ruumi 12 lagi.



127. Ruumi 13 lagi.



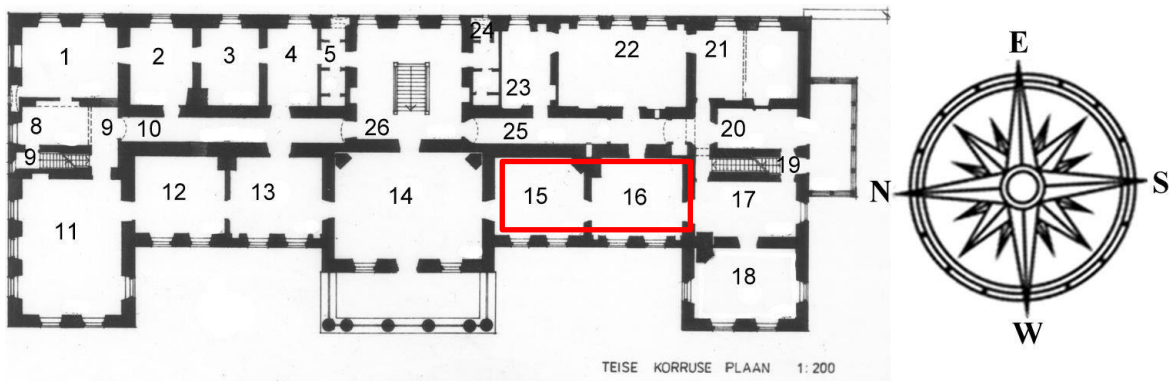
Peasaali lagi (14) on uuesti ehitatud betoonist, taastatud karniisid. Peaukse kohalt vasakult jookseb pragu betoonlaest läbi karniisi kandeseina.. See vajab täiendavat uuringut ehitusinseneri poolt.



128. Saali betoonlagi karniisidega, rosetiga.



129. Saali pragu.



Mõlemad laed on väga halvas olukorras. Krohv laes on tihedalt pragunenud ja tuleb alla võtta.

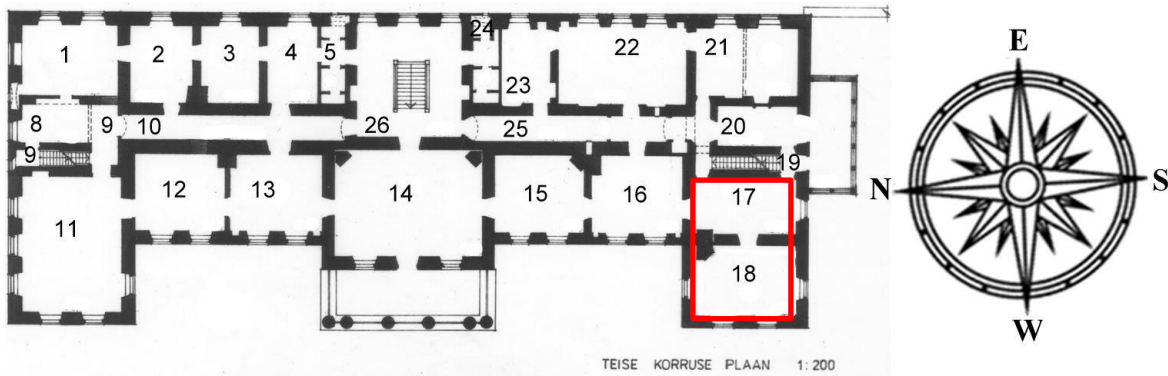


130. Ruumi 15 lagi.



131. Ruumi 16 lagi.





132. Ruumi 17 lagi.



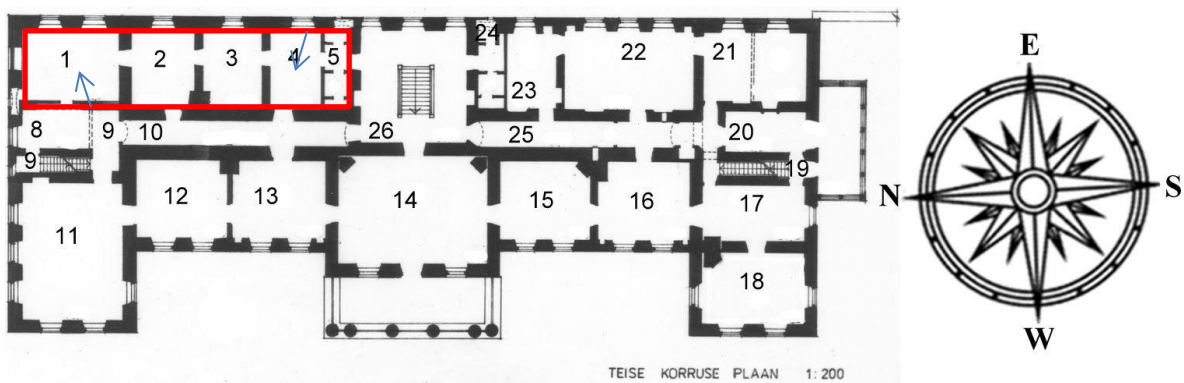
133. Ruumi 18 lagi.

Ruumides 17 ja 18 on laed rahuldavas olukorras. Sadevee läbijookse ei ole täheldatud.

### 6.3 Põrandad

Magistrant Anita Jõgiste on koostanud uuringu mõisate puitpõrandate teemal, sh on käsitletud ka Kolga mõisa peamaja põrandaid. Vt *Lisa 6*.

Alljärgnev on lühiülevaade põrandate seisukorrast.



Ruumide 1–5 puitpõrandad on halvas olukorras, eriti ruumides 1, 4 ja 5, kus laudis on täielikult pehkinud.

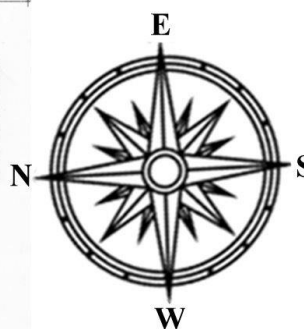
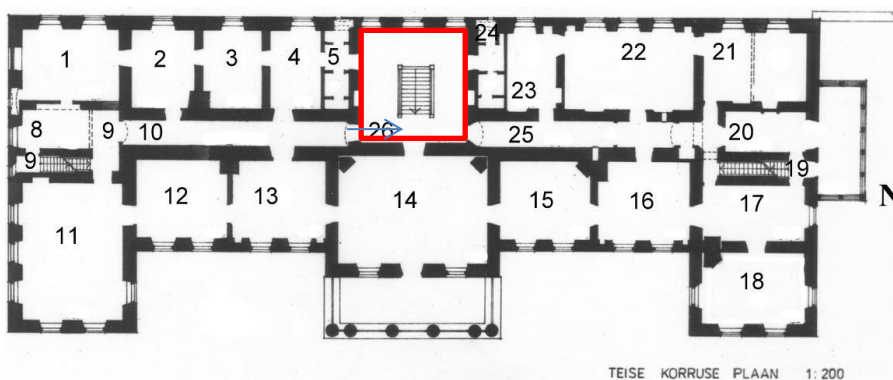
Ruumi 2 põrandat katab nõukogudeaegne kilpparkett. Algne põrand vajab uurimist.



134. Ruumi 1 põrand.



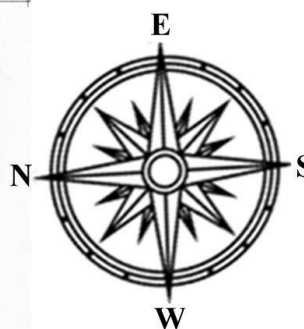
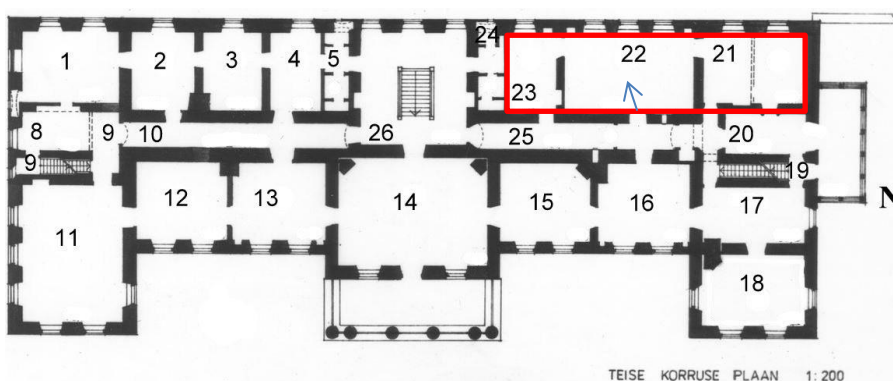
135. Ruumi 4 põrand.



Trepihallil (ruum 26) on vana laiadest laudadest põrand koos madala lambriiga. Ruumide 10 ja 25 vaheline lõik on äärmiselt kulunud ning puidu oksakohad kõrged, mügarlikud.



136. Kulunud põrand 2. korruse trepihallis.



Ruum 24 põrandal nõukogudeaegne papp või vineer. Lähem uurimine ei olnud võimalik.

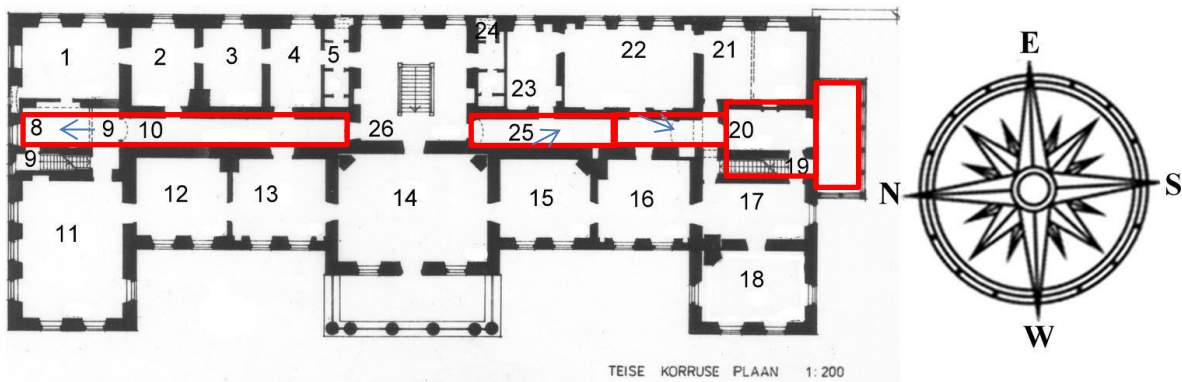
Ruumi 21 põrand on nõukogude ajal betoneeritud ning kaetud metlahhplaatidega.

Ruumis 22 paljastub hilisemate kihtide alt mustrisse seatud laudpõrand.

Ruumis 23 tavaline, ukse alt kulunud laudpõrand.



137. Põrand ruumis 22.



Ruumis 8 pehkinud laudpõrand.

Ruumides 9, 10 ja 25 vanast Kolga kärjekujulisest tellisest põrand. Osad kivid täiesti lagunened või pealmine osa kulunud. Ruumis 25 (nr 20 suunas) jätkub põrand laiadest kulunud laudadest, milles on vaod isegi 2-3 cm sügavused.

Ruumis 20 korralik, vähe kulunud laiadest laudadest põrand.

Talveaias (numbrita) monoliitbetoonpõrand.



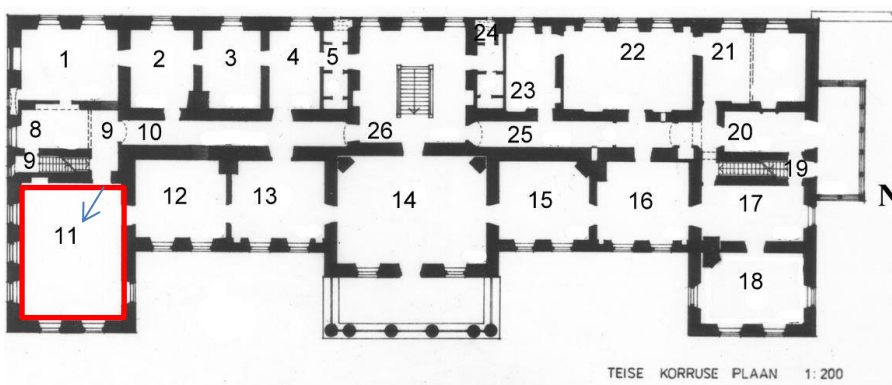
138. Põrand ruumis 8.



139. Põrand ruumides 9, 10, 25.



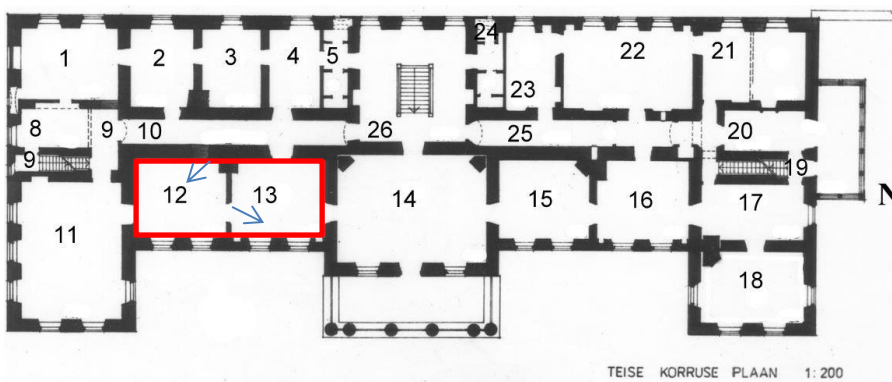
140. Kulunud puitpõrand ruumis 25 (plaanil parem ots).



Ruumi 11 ehk kabeli põrand on lagunenud kitsast lauast, läänepoolste akende lähedal õõtsuv.



141. Kabeli põrand.



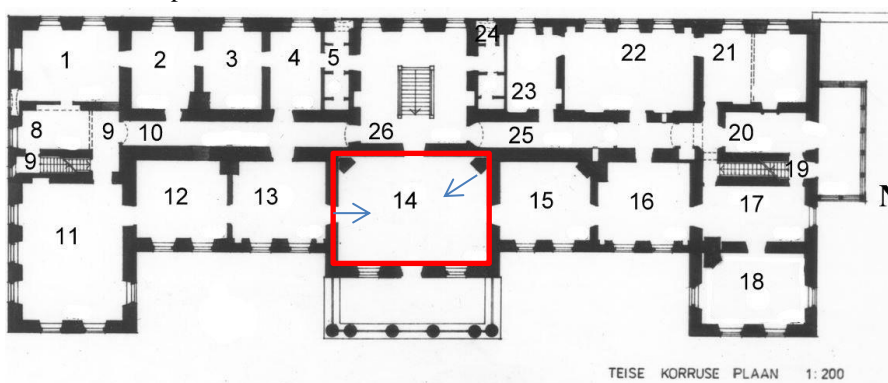
Ruumides 12 ja 13 laiadest laudadest põrand.



142. Ruumi 12 põrand.



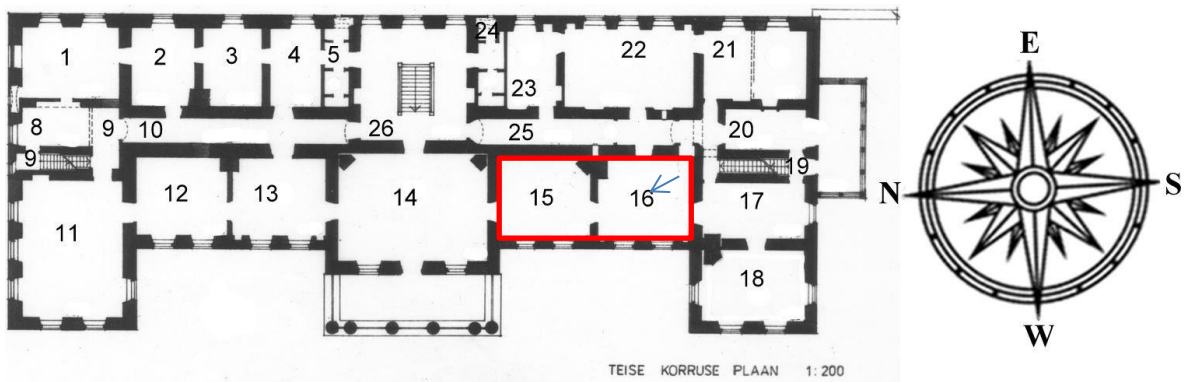
143. Ruumi 13 põrand.



Peasaalis on 1996–97 vahetatud põranda talad ja lahtine laudis peale pandud novembris 2015.



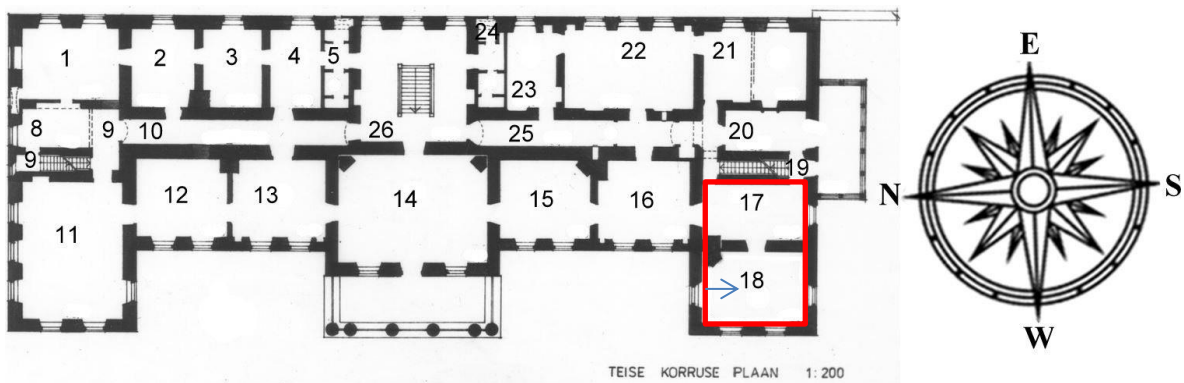
144. Peasaali põrand.



Ruumides 15 ja 16 põrandaid ei olegi, ainult talad ja osaliselt villa nende vahel. Ruumis 15 või 16 on olnud barokne maalitud laiadest laudadest põrand, millest osa lahtiselt taladele asetatud ning umbes pooled neist kadunud. Maalitud põranda asukoht vajab täpsustamist.



145. Maalitud põrandalauad.



Ruumis 17 on säilinud suurtest kilpidest lagunenud parkett.  
Ruumis 18 on laiadest laudadest põrand.

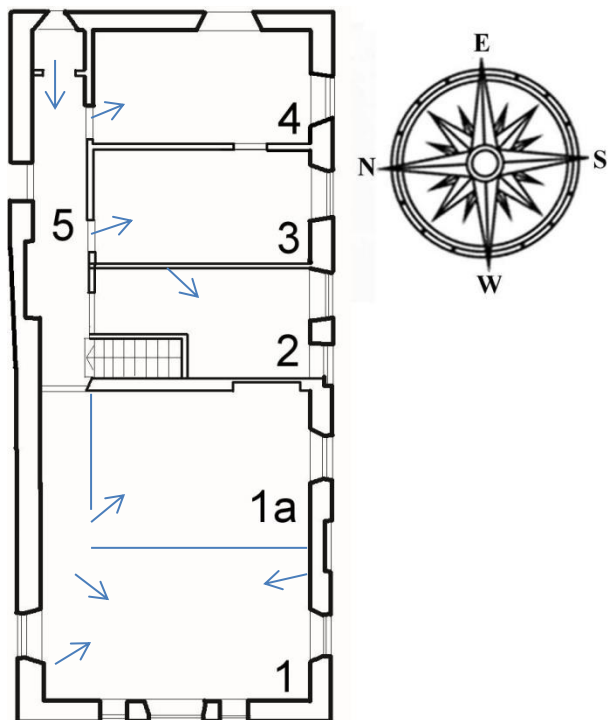


146. Parkett ruumis 17.



147. Laudpõrand ruumis 18.

## 7. Interjöörü olukord kolmandal korrusel



Ruum 1 on jaotatud kaheks osaks rohkem kui sajand tagasi. Laiadest laudadest põrand on seatud mustrisse, mille keskosa jääb ruume eraldava seina alla (ill 149).

Seinad on kapitaalsed, v.a. ava ruumi 3 ja 4 vahel, kust on lammutatud ahi.

Ruumi 5 lagi on täielikult pehkinud.

Põrandad on kõikides ruumides laiadest laudadest ja suhteliselt heas korras, v.a. ruumis 5.



148. Ruum 1.





149. Ruumi 1 põrand.



150. Ruumi 1a põrand.



151. Ruum 1a.



152. Ruum 2.



153. Ruum 3.



154. Ruum 4.



155. Ruum 5.

## 8. Trepid

Välitrepp on lagununud paeplaatidest. Kogu trepp tuleb üles võtta, uuesti laduda nii astmed kui terrass. Lisaks tuleb vertikaalplaneerimise käigus välja kaevata pinnase alla mattunud astmed.

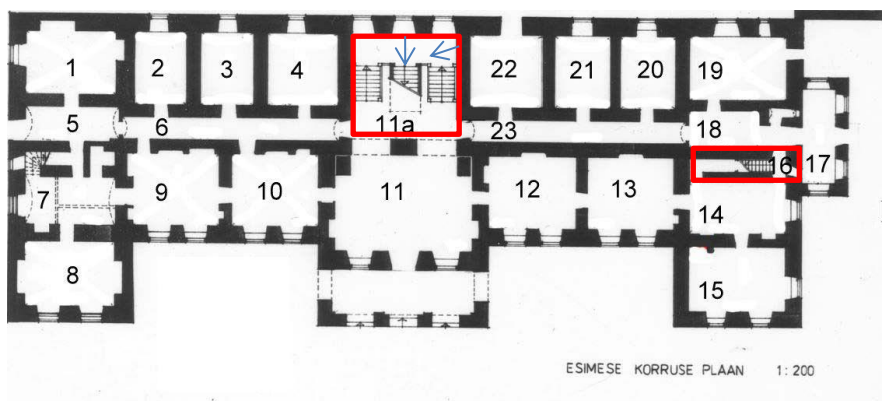


156. Välistrepi vaated.

Esimese korruse ruumis 7 trepp tegelikult puudub, kuigi joonisel on olemas.

Ruumis 11a on uhke balustraadiga paraadtrep, kuid väga kulunud astmete ja podestiga.

Ruumis 16 lihtne kulunud astmetega trepp.





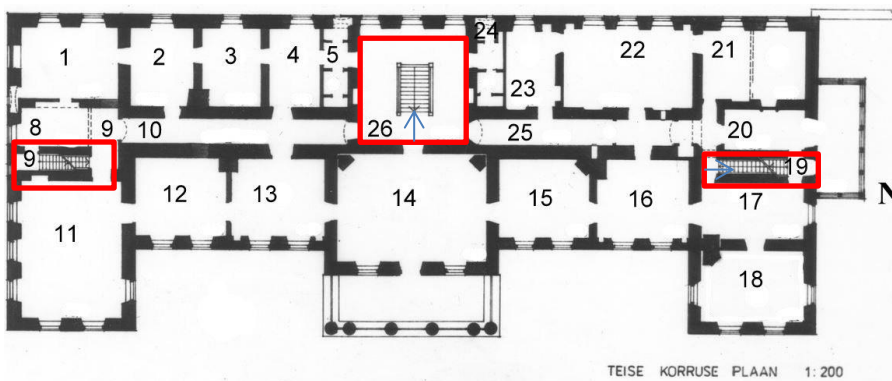
157. Kulunud paraadtrepipi podest.



158. Kulunud paraadtrepipi astmed (11a ja 20).



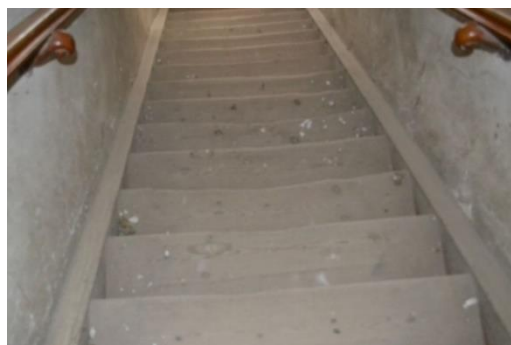
159. Trepipi balustraad (2. korrus).



Ruumist 9 trepp alla ei lähe. See on esimese korruse osas lammutatud ja teisel korrusel säilinud osa suletud.



160. Trepp ruumis 16 (1.korrus).



161. Trepp ruumis 19 (2. korrus).

## 9. Interjööri seisukord, uuringud ja ettepanekud restaureerimiseks

Nõukogude perioodil on Kolga mõisa peahoones teostatud palju uuringuid, mõõdistamisi ja inventuure, mille põhjal on koostatud ajaloolisi õiendeid, projekte, jooniseid, tööjooniseid, restaureerimise kontseptsioone, sisekujunduse projekte.

*Lisas 8* on esitatud peahoonet käsitlevate arhiivimaterjalide nimekiri. 2014 teostati Kolga mõisa peahoone siseviimistluse uuringud.

### 9.1. Ülevaade teostatud uuringutest 2014.a.

Hoone alumisel korrusel olid majandusruumid, teenijate eluruumid ning köök vasakus tiivas. 1945.a. tehti härrastemajast kolhoosnike korterelamu. Hiljem asus vasakus tiivas restoran ja paremas kauplus. Keskse vestibüüli tagumisest osast tõuseb puulõigetega balustraadiga paraadtrepp teisele korrusele, kus asusid keskel saal ning tiibades salongid. Sisehoovipoolses küljes paiknesid magamistoad. Nõukogude ajal olid ka teise korruse ruumid tükeldatud korteriteks. Lisaks tegutses hoones kolhoosi kontor. Lõunatiiva kolmanda korruse ruumid olid mõisa ajal külaliste majutamiseks, nõukogude ajal juuksuri kasutuses.

Interjööris on sobitatud barokset kihistust uuema klassitsistlikuga. Üksikutes ruumides leidub veel laekarniise ja rosette, vanikuid ja helmesvöote. Trepikojast ruumidesse minevate uste piirded on algselt olnud tumedad barkose laadiga, mis ei ole kooskõlas 19.sajandi alguse ümberehituse geomeetriliste vormidega. Baroksest vestibüülist pääseb otse suurde heledasse klassitsistlikku saali. Sama näitavad ka hoone välisüksed. Peauks on kõrge, klassitsistliku kujundusega tahveluks, otsauks seevastu baroksete ornamentidega.

Täpsemalt vt. *Lisa 1* - Kolga mõisa peahoone siseviimistluse uuringud. Aruanne, 2014.

Uurimistööde eesmärk oli koguda andmeid mõisa restaureerimisprojekti koostamiseks ning anda suunised kultuuriväärtuslike detailide säilitamiseks mõisa praegusest olukorrast lähtuvalt. Kõikides ruumides (v.a. I korruse majandusruumid, vt täpsemalt joonist lk 42) olid kavandatud uuringud tuvastamiseks varaseim ja sellele järgnevad viimistluskihid, põhjalikumalt keskenduti esindusruumidele ja nende võtmepiirkondadele (stukkdetailid, peegelvõlvivid, maalingud). Uurimistööde ülesanded võib jagada nelja sisulisse plokki:

- 1) väärtuslike detailide ja tarindite inventeerimine
- 2) ümberehitusetappide tuvastamine ja stratigraafia
- 3) varasemate siseviimistluslahenduste tuvastamine ja nende stratigraafia
- 4) maalingutega seonduvad uuringud.

Eesmärgiks seati esitada igast ruumist võimalikult terviklik stratigraafiline kirjeldus. Fragmentaarselt säilinud siseviimistluse tõttu polnud sageli vaja vormistada sondaaži, piisas

erinevate kihistuste vaatlusest. Seetõttu puuduvad aruandest klassikalised sondaažide vormistused eraldi iga ruumi kohta. Juhul, kui sondaaž osutus vajalikuks ning sellest oli põhjus vormistada sondaažikaart, on see esitatud aruande lõpus lisana ning mainitud ära aruande kirjeldavas osas vastava ruumi juures (vt *Lisa 1*).

## **Üldised konserveerimissetpanekud**

Järgnevalt on Hilikka Hiiopi esitatud üldised konserveerimissetpanekud (vt *Lisa 1*), mida võiks järgida terve mõisa konserveerimiskontseptsioonis. Konkreetsed säilitatavad elemendid on välja toodud ka iga ruumi kirjelduse juures.

- Avada, säilitada ja eksponeerida kõik säilinud ja loetavad maalingufragmendid maksimaalses ulatuses, seejuures mitte rekonstrueerida varasema perioodi maalinguid, vaid eksponeerida originaalfragmentidena seinapinna sees.
- Teise korruse ruumides 2, 3, 4, 8, 9, 10, 13, 20 maksimaalselt avada ja säilitada hilised trafarettmaalingud. Nende maalingute puhul võib kaaluda rekonstrueerimist säilinud fragmentide põhjal terve ruumi ulatuses. Rekonstrueerimise korral määrata maalingute värvitoonid kohapeal, eesmärgiks tuleks seada originaali ja rekonstruktsiooni hoomatav, kuid mitte silmale häiriv toonierinevus.
- Geomeetristest trafarettmaalingutest teha kontaktkoopiad.
- Esimese ja teise korruse trepihallis taastada olemasoleva informatsiooni (avatud originaalmaalingud) ja analoogide põhjal kvaadermaaling, säilitades ja eksponeerides originaali maksimaalses ulatuses. Alternatiivina võib rekonstrueerida fotode ning lõunakoridori eeskujul marmoreeringu, millest praeguste leidude põhjal pole küll säilinud ühtegi originaalfragmenti.
- Kolga mõisa tähtsaimaks ruumiks on kahtlemata teise korruse nn kodukabel, kus seinapindade viimistlus restaureerida maksimaalses ulatuses. Praeguse betoonlae eksponeerimine vajab põhjalikumat analüüsi (vt *Lisa 1* lk 179).
- Puhastada maksimaalses ulatuses välja laestukk kõigis ruumides, kus see on säilinud.
- Säilitada kõik karniisid ja peegelvõlvid. Ühtlase siseviimistlusskeemi huvides on lubatud eemaldada hilisemad kihistused, kuid ruumi ühes piirkonnas säilitada uue kattedihi all ka algpolükroomia. Alternatiivina võib ruumi ühes piirkonnas eksponeerida stratigraafilise situatsiooni sondaažialana.
- Kõikidele algselt asukohalt eemaldatud originaalstukkidele ning Cornelius Tamme rekonstrueeritud stukkidele jt detailidele leida sobiv eksponeerimisviis või -koht. Võimalusel tuleb detailid paigaldada originaalkohtadele tagasi, kuid kuna hoones on

väga palju hoonekehandiga mitteseotud stukkelemente (nii originaale kui rekonstruktsioone), siis juhul, kui neile ei leita asukohta konkreetses ruumis, võib mõelda museaalsele eksponeerimislahendusele mõisahoones.

- Ruumides, mida antud uuringute käigus ei vaadeldud või kus on mainitud lisauuringute vajadus (vt aruande ruumikirjelduse osas) sooritada täiendavad uuringud.
- Säilitada ajaloolised puitdetailid (lambriid, aknalauad, uksepiirded), eemaldades sekundaarsed värvikihid ning eksponeerides sondaažid ajalooliste kihtide stratigraafiaga.
- Säilitada kõik olemasolevad ajaloolised ukсед koos lengide ja piirdeliistudega. Puuduvate avatäidete asendamisel võtta eeskjuju samas hoones esindatud uksetüüpidest.
- Säilinud parkettpõrandad ja ajaloolised laudispõrandad maksimaalselt originaalkujul restaureerida ja paigaldada algsele asukohale.
- Maalitud põrandalauadadele (praegu paiknevad ruumides 15 ja 16) leida sisekujunduslikult sobiv koht eksponeerimiseks.
- Kõik ajaloolised puitpõrandad kaitsta ehituse ajaks ehituspapiga või lahtised põrandaplaadid eemaldada käiguteede ulatuses.
- Kivipõrandad säilitada ja puuduvad osad rekonstrueerida originaali eeskujul.
- Terve mõisa ulatuses säilitada uute viimistluskihtide all originaalkrohve ja viimistluskihte maksimaalses võimalikus ulatuses.
- Säilitada barokktrepp

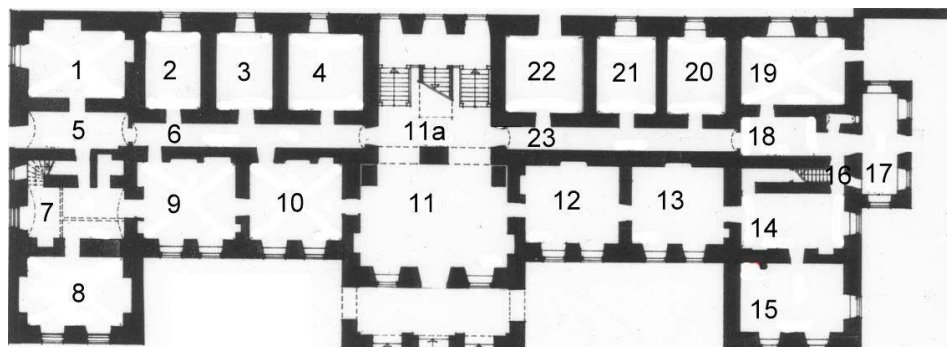
## **9.2. Interjööri olukord ruumide kaupa.**

Kõikide ruumide kohta vaadata käesoleva töö *Lisa I*. Käesolevas töös ja *Lisas I* on kõikide ruumide numeratsioon täpselt sama.

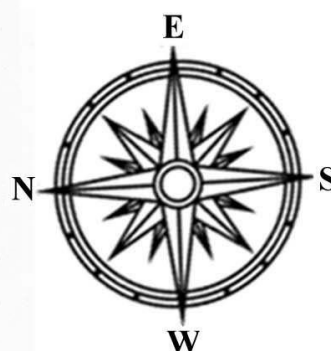
Esimese korruse ruume 1–10 ja 17–23 uuringute käigus 2014.a. ei sondeeritud, sest need on ajalooliselt olnud majandusruumid, mille iseloomu arvestades on ebatõenäoline maalingute olemasolu. Ruumid on äärmiselt niisked, mis on kahjustanud seinte ja lagede viimistluskihte. Vt *Lisa I* lk 42.

Restaureerimise kohta antakse eraldi täpsed tööde juhised ja materjalide kirjeldused tulevases sisekujunduse projektis. Kasutada võib naturaalseid materjale – puit, lubikrohv, õli, tellis, paekivi, kaseiinvärv, õli-munatempera.


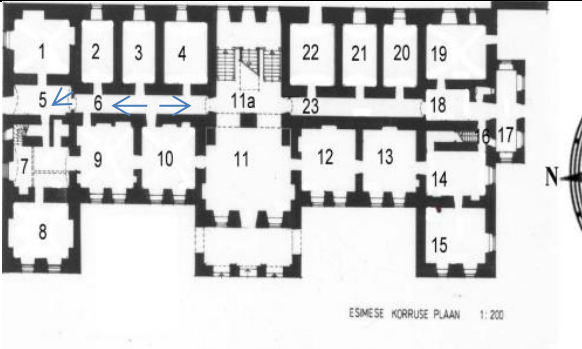
## Esimene korrus.







ESIMISE KORRUSE PLAAN 1:200


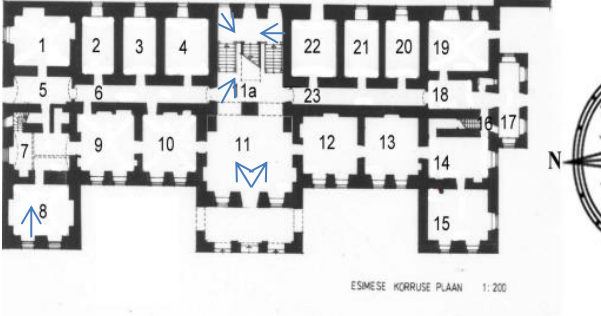






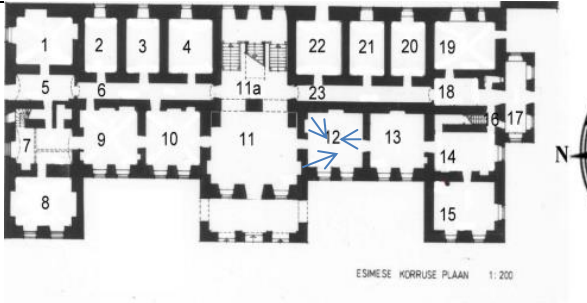
Ruumi number	Olemasolev olukord	Restaureerimise ettepanekud	Fotod
<b>1.korrus</b> 1-5 7-10	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i>                      Rahuldav. Kõikidel ruumidel korras võlvlaed ja müürid. Betoonpõrandatel 1-4 ja 6-10 reliin, nr 5 põrandal vana tellisparkett. Korduvate ümberehituste käigus on hävinud varasemad viimistluskihid. Kütmisel niiskuseprobleemid oluliselt vähenevad.</p> <p>Noolega näidatud niiskuskahjustus. Maapind hoovi pool on ca 1m kõrgem kui põrandate tasapind.</p> <p>Nõukogudeaegsed uksed.</p>	<p>Likvideerida seinte alumises osas olevad niiskuskahjustused, st hoovis koorida pinnas, anda õiged kalded ja lisada drenaaž.</p> <p>Pruunid täispuidust tahveluksed säilitada. Reliiniga põrand säilitada (ukse ees), mis on tehtud 2. korruse ruumi 15 maalitud laudpõranda eeskujul.</p>	


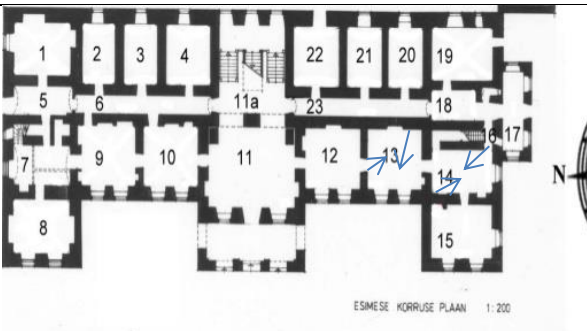

	<p>Ruumid 2, 3, 4, 9 ja 10 – kõik seinad on punased.</p> <p>Põrandal näha pruun reliin.</p>	<p>Ruumides 9 ja 10 (väike foto) sama reliin vabastada hilisemast pruunist parketiimitatsiooniga reliinist.</p> <p>Teha uus heledates pastelsetes toonides taastamine, mis harmoneeruks mõisa muude varasemate ja tulevaste interjööridega.</p> <p>Uurida, kas hilisemate aknalaudade all leidub vanu hammaslõikega aknalaudu.</p> <p>Likvideerida.</p>	
<p>5 ja 7</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Korras võlvlaed ja seinad. Ruumis 5 vaiba all betoonpõrandal reliin. Olukord rahuldav.</p>		



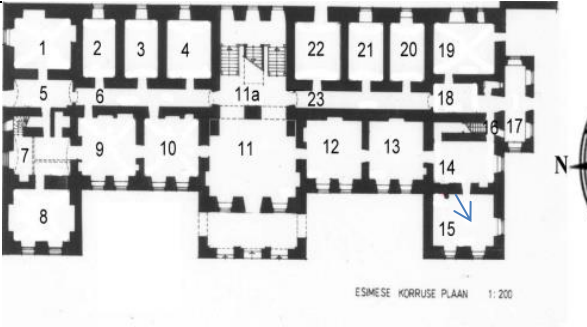



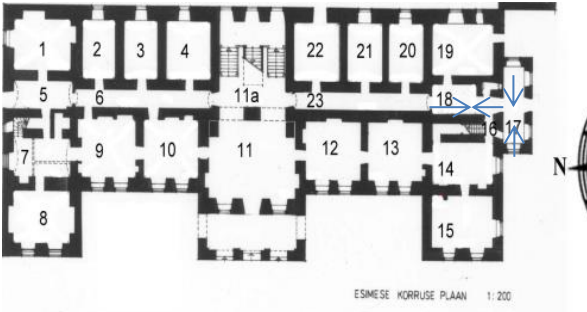



		<p>Elektrikilbi tagant (nool) avada endine ukseava ruumist 7 ruumi 5 seoses trepi taastamisega ja uue tuletõkkesektiooni moodustamisega. Püstlaudis seintelt eemaldada, mille all on ilmselgelt niiskuskahjustused.</p>	
6	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Korras võlvlaed ja seinad. Betoonpõrandal reliin. Kaks kõrget ust, üks madala ukseava osaline profiilpiire.</p>	<p>Ukse profiilpiire säilitada, vabastada värvist. Uks ise vahetada alumisel pildil oleva ukse koopiaga.</p> <p>Koridori kaarvalg- mikuga uks säilitada, värvida.</p> <p>Seintelt, lagedelt lahtine krohv eemaldada, värvida.</p> <p>Säilitada ukse profiilpiire, paremale poole teha koopia.</p>	  



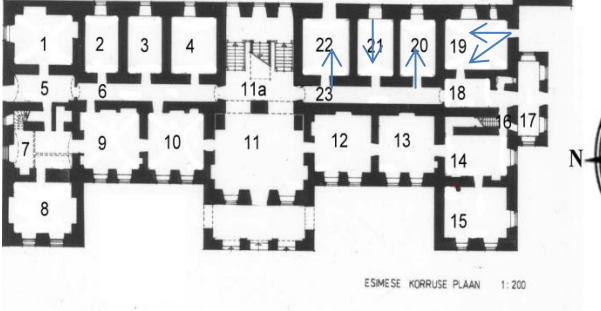
		<p>Punaste plaatide tagant ei leitud vanu lambrüüsid. Reliini asemele paigaldada keramüüsed plaadid.</p>	
<p>7 ja 8</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Konstruktsioonid korras. Köök nõukogudeaegse remondiga. Völvlaed, plaaditud seinad, betoonpõrandad kaetud metlahhplaatidega.</p>	<p>Ruumides 7 ja 8 teha sanitaarmedont.</p>	 <p>ESIMISE KÕRRUSE PIAAN 1:200</p> 
<p>11 ja 11A</p>	<p><i>Lisa 1 lk 16-23.</i> Konstruktsioonid korras. Uus puidust vahelagi. Mitmeid viimistluskihte, sh kvaadermaaling. Ruumis 11a viimistusküte vähem. Ruumide seinad jagatud liseenidega osadeks, värvikihid koorunud. Põrandal nelinurksed paekiviplaadid maleruudustikus, välisukse ees väga kulunud laudpõrand (3 m2). Akende all laineline betoon</p>	<p>Ruumi uue viimistluse valimisel ainuke loetav ja originaalis eksponeeritav on rohekas kvaadermaalinguga värvikiht.</p> <p>Võimalusel säilitada ja taastada vestibüüli paekiviplaadidest põrand. Väga kulunud põrandalaudu lihvida (oksakohad), et ei oleks ohtlik. Betoon asendada paeplaatidega.</p>	 



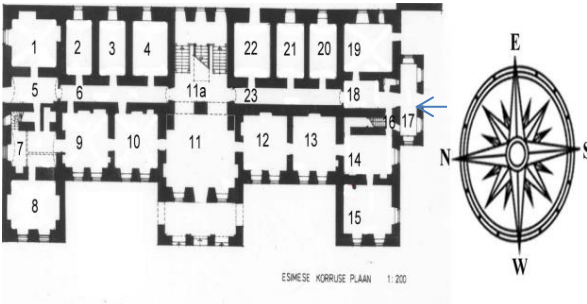
	<p>laiusega u 1,5 m. Barokne paraadtrep trepp ruumis 11A. Madal lambrii ruumi perimeetril (nool).</p> <p>Väga kulunud astmed, esiservad ümarad ja oksa kohad mügarlikud.</p> <p>Klaasiga ja puiduga kinniehitatud osa.</p> <p>Balustraadi postide baroksed nupud ei ole säilinud.</p>	<p>Paraadtrepi puhul kaaluda alge hallika marmoreeringuga viimistluskihistuse väljapuhastamist.</p> <p>Võimalusel astmed pöörata tagurpidi, sest olemasolevad on äärmiselt kulunud, ümarate servadega ning ohtlikud. Või lihvida.</p> <p>Eemaldada kogu puitkonstruktsioon (nool), mis on tehtud klaasitud osa tarbeks ja samuti vasakul olevad klaasplokid ning metalluks.</p> <p>Teha koopiad.</p>	 <p>Mustvalge foto - H. Üprus, 1956.a.</p>
12	<p><i>Lisa 1 lk 24-29.</i> Konstruktsioonid korras, v.a. lagunenud korstnjalg. Peegelvõlvlagi on olnud heledates toonides. Lagedes maalinguid ei leitud. Seinamaalingud kahes kihis, alumine</p>		 <p>ESIMESE KÖRRUSE PIAAN 1:200</p>

	<p>kassettmaaling ornamendiga, pealmine triibu-maaling.</p> <p>Põrand väidetavalt keskaegsetest pae-plaatidest (arheoloog Villu Kadakas), vetikatega kaetud ja lagunenu-d.</p> <p>Ukseava ruumide 12 ja 13 vahel on tuntavalt laiendatud (kandelemendiks metalltala). Suured krohviparandused. Vasakul lagunenu-d korstna alus ja osa lõõrist. Ahi puudub.</p>	<p>Kuna roosa seinavärv ulatub üle terve ruumi 12, siis taastada samas toonis eksponee-rides maalingute fragmendid (nool).</p> <p>Säilitada seinakapp, teha värvikihtide uuring.</p> <p>Taastada korsten, seinad ja lagi värvida. Taastada osaliselt lagunenu-d peegelvõlv. Põrand laduda uuesti samadest paeplaa-tidest.</p>	
13	<p><i>Lisa 1 lk 30-32</i></p> <p>Konstruksioonid korras, kuid muidu halb olukord. Heledates toonides värv koorub, maalingut ei leitud. Karniisi esimene kiht tumehall. Seinte alaosas võimalik maalitud lambrii. Marmoreering aknapaledel.</p> <p>Põrand paeplaatidest, vetikatega kaetud.</p>	<p>Taastada peegelvõlv. Säilitada algse viimistluse frag-mendid. Ülejäänult lahtine värv eemal-dada, parandused lubikrohviga, värvida.</p>	 <p>ESIMESE KORRUSE PIAAN 1:200</p> 


			
14	<p><i>Lisa 1 lk 33-38.</i>  Konstruktsioonid ja siseviimistlus heas korras. Völvlael haruldane korduvalt üle lubjatud stukkdekoor.  Terves ruumis puitlambriid ja laiad põrandaliistud õlivärvikihtide all. Seinad värvitud, põrandatel reliin. Laes stukkdekoor. Puitlambriid, hammaslõikega aknalauad.</p>	<p>Lambriid puhastada värvikihtidest ja konserveerida vastavalt tulevasele sisekujunduse projektile. Põrandatele reliini asemele leida naturaalsem ja sobivam materjal, nt keraamilised või paeplaadid.</p> <p>Stukk mitmete lubjakihtide alt välja puhastada, värvida.</p>	
15	<p><i>Lisa 1 lk 39-41.</i>  Konstruktsioon korras, seintel mitmed tapeedikihid, mille alt leitud erinevaid värvikihte. Laes peegelvõlv, betoonpõrandatel reliin.</p>		

	<p>Hammaslõikega aknalaudade all lambriid.</p>	<p>Lambriid puhastada värvikihtidest ja konserveerida vastavalt sisekujunduse projektile, samuti seinad ja laed. Põrandatele reliini asemele leida naturaalsem materjal – keraamilised või paeplaadid.</p>	
<p>16</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Rahuldav olukord, seinte ja lae konstruktsioonid korras. Kitsas ruumike, kust algab kulunud ja järsk trepp teisele korrusele.</p>	<p>Trepi astmed võimalusel ümber pöörata või asendada uutega. Seinad puhastada lahtistest lubivärvi kihtidest ning uuesti üle värvida.</p>	 <p>ESIMESE KÖRRUSE PIAAN 1:200</p>  
<p>17</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Konstruktsioon rahuldavas korras. Ruum on ümber ehitatud, parandatud erinevate materjalidega. Mitu lubikrohvi kihti, mis osaliselt on pudenenud. Viimistlus irdunud. Põrand betoonist.</p>	<p>Taastada lubikrohv ja värvida heledates toonides.</p>	

		<p>Silikaadiga kinni laotud akna ava idaseinas vajadusel uuesti avada.</p>	
<p>18</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Konstruktsioonid korras, viimistlus irdunud. Koridoris nõukogude aegsed sileused ja laudadest vahesein uksega. Seinad lubjatud, betoonpõrand. Välisuks õhukesest puidust, valgmikuga, valgus paistab läbi paljudest kohtadest, alumine osa pehkinud.</p>	<p>Kuna tegemist on majandusruumiga, võivad olemasolevad siseuksed jääda. Seinad, lagi puhastada lahtistest kihtidest ja värvida. Valgmikuga välisukse puhul kaaluda võimalust teha samasugune koopia paksemast puidust nagu on põhjapoolses hoone otsas (pildil hall uks detailidena).</p> <p>Lammutada puitvahesein koos uksega. Uue seina ja ukse paigaldamisel arvestada nõutava tuletõkkesektiooni moodustamisega. Päästeametilt taotletud tingimuste alusel teha lõplik lahendus põhiprojektis.</p>	
<p>19</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Kütteruum, veemöödusõlm. Heas korras konstruktsioon, viimistlus irdunud, põrandat ei olegi selle asemel liivauk.</p>	<p>Lagi ja seinad krohvida, värvida.</p>	

		<p>Valada uus betoonpõrand.</p>	
<p>20 - 22</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Heas korras konstruktsioonid, viimistlus irdunud. Laoruumid, värvitud seinad ja betoonpõrandatel reliin. Suured niiskuskahjustused seinas allosas.</p>	<p>Likvideerida niiskuskahjustused koorides hoovis maapinda (vertikaalplaneerimise projekt). Kütisel niiskuse probleemid oluliselt vähenevad, kuid ei kao kunagi alusmüüride kapillaarsuse ja horisontaalse hüdroisolatsiooni puudumise tõttu.</p> <p>Likvideerida nõukogudeaegsed kergvaheseinad. Lahtine värv eemaldada, parandused lubikrohviga, värvida.</p>	
<p>23</p>	<p><i>Lisa 1 lk 42.</i> Koridor paremas maja tiivas, rahuldav olukord. Korras konstruktsioonid, viimistlus irdunud. Õlivärviga värvitud seintel niiskuskahjustused.</p>		



	<p>Põrandal Kolga tehase kärjekujuline kiviparkett.</p> <p>Uks, mis viib koridorist vestibüüli.</p>	<p>Kivid puhastada ja puuduvad kivid asendada koopiatega.</p> <p>Ei ole sobiv. See ja samasugune ruumis 11A olev teine koridori nr 6 uks soovitatavalt välja vahetada kaarvalg- mikuga uste vastu. Ukseavad ise jälgivad silinder- võlvi.</p>	
--	---	---	---

### Kokkuvõtteks

Vanad põrandad säilitada ja konserveerida ruumides 11, 11a, 12, 13 ja 23. Kõik ülejäänud põrandad on kahjuks betoneeritud.

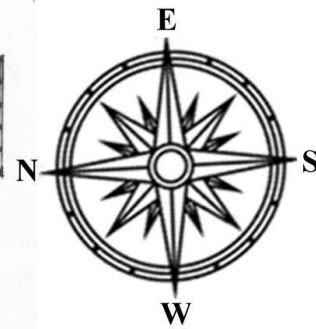
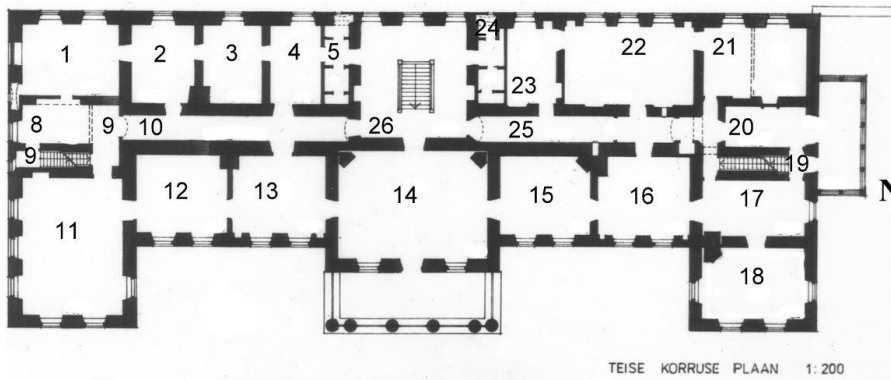
Seintel säilitada ja eksponeerida maalingute fragmente nii palju kui võimalik, nr 11, 11a–15.

Ülejäänud osad viimistleda vastavalt tulevasele siseviimistluse projektile.


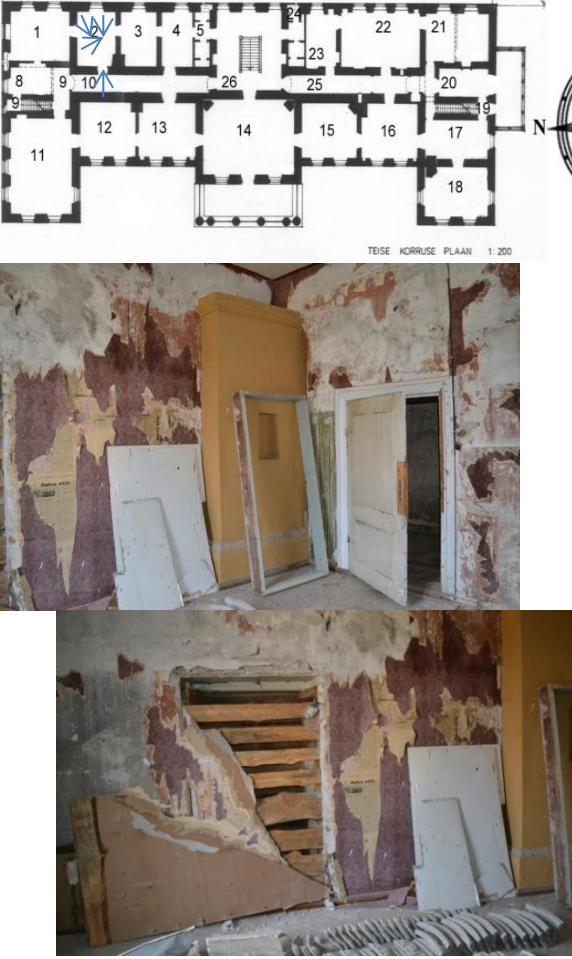
Säilitada ja konserveerida kõik võlvlaed – nr 1–10, 14 koos stukiga ja nr 20–23.

Peegelvõlvidega laed ruumides 1–13 ja 15 konserveerida, ruumi 11 laudlagi krohvida ning taastada peegelvõlvivid võttes eeskujuna ruumist 11a.

## Teine korrus



Ruumi number	Olemasolev olukord	Restaureerimise ettepanekud	Fotod
1	<p><i>Lisa 1 lk 43-47.</i> Seinte konstruktsioon rahuldav, v.a. ruumiga 8 ühine sein, kus on peen diagonaalpragu. Hallituskahjustused. Fragmente maalingutest.</p> <p>Maalingu fragment.</p>	<p>Taastada peegelvõlv. Lagedel, seintel teha krohviparandused ja uus viimistlus vastavalt tulevasele projektile.</p> <p>Avada, eksponeerida taimemotiiviga seinamaalingu osad akende ümbruses.</p>	

	<p>Nõukogudeaegsed sileuksed.</p> <p>Põrand äärmiselt lagunenu.</p>	<p>Likvideerida nõukogudeaegsed uksed. Asendada originaalide (mõned uksed ladustatud pikas rehes) või koopiatega.</p> <p>Eemaldada laudis, kontrollida talade-laagide olukorda. Teha uus laudpõrand.</p>	
<p>2</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 48-50. Konstruktsioon korras. Lagi kaetud vineeriga. Seintel paks krohvikihit koos nõukogudeaegsete tapeedikihitidega.</p> <p>Glasuurpottahi õlivärviga värvitud.</p>	<p>Ahi puhastada kollasest õlivärvist.</p> <p>Säilitada vana ukseleht. Teha koopia (või leida pikast rehest) vanast uksest laudadega kinnilöödud ava asemele.</p>	

	<p>Laes valged vineertahvlid punaste liistudega. Kuna lage ei avatud, siis ei ole teada algse lae seisukord. Veekahjustusi ei täheldatud. Noolega trafarettmaaling.</p> <p>Barokne uks oli vineeriga kaetud.</p>	<p>Uurida lae olukorda ja taastada originaal-dekoor juhul, kui see on säilinud. Alternatiivina lagi rekonstrueerida kõrvalasuvate tubade eeskujul. Eksponeerida fragmentaarselt säilinud historitsistlik trafarettmaaling seinal.</p> <p>Luku koht korralikult plommida, Uurida võimalikku maalingukihtide olamasolu. Esialgne sondaaž ei andnud tulemusi.</p>	
3	<p><i>Lisa 1</i> lk 52-54. Olukord rahuldav, konstruktsioonid korras. Seintel niiskuskahjustused, hulk viimistluskihte, geomeetrilisi trafarettmaalinguid. Peggelvälvid, hammaslõikega aknalauad. Pottahju kõrval plekkahi. Lihtne laudpõrand.</p> <p>Noolega trafarettmaaling.</p>	<p>Plekkahi likvideerida ja pottahi puhastada, restaureerida. Kontrollida põranda olukorda.</p> <p>Konserveerida ja eksponeerida geomeetriline trafarettmaaling.</p>	

4

*Lisa 1 lk 55-58.*  
Olukord väga halb.  
Lagi välisseina juures täielikult pehkinud, auk sees.  
Lae keskel paksult lubjatud rosett.  
Osaliselt lagunenu d peegelvõlvid.  
Hammaslõikega aknalauad.

Ruumide 3 ja 4 vahel puudub uks, säilinud profiilpiirded.

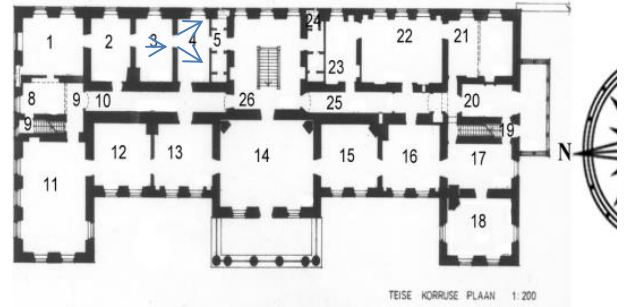
Seinte konstruktsioon rahuldav.  
Seinal hulk viimistluskihte.  
Ahju nišš.


Lagi avada nii palju kui võimalik ja vajalik, asendada laetalad, laudis. Vajadusel teha seenetõrje, krohvida, värvida. Sein a ovaalaken klaasida. Taastada peegelvõlvid, ovaalakna ja niši piirded, rosett puhastada paksust lubjast.

Rosett ajutiselt eemaldada juhul, kuna laekonstruktsioon vajab tervenisti uuendamist.

Otsida pikast rehest originaaluks või teha koopia.

Karniisi all geometriline trafarettmaal ing eksponeerida. Taastada nišš.



	<p>Põrand väga halvas olukorras, peaaegu täies ulatuses pehkinud.</p>	<p>Olemasolevast kapist avada uks koridori (10). Uks leida pikast rehest või teha koopia. Profiilpiire säilitada.</p> <p>Kogu põrand üles võtta, kontrollida talasid/laage, vajadusel teha seentõrjet. Teha uus laudpõrand.</p>	
5	<p><i>Lisa 1 lk 59-60.</i>  Halb seisukord, kuid seinad tugevad. Väga väike ruum, endine tualett.  Laes ja seintel hulk viimistluskihte.  Põrand pehkinud.</p>	<p>Kogu põrand üles võtta, kontrollida talasid ja laage, vajadusel asendada. Pildil olev sein koos uksega eemaldada, sest see poolitab endise suurema ruumi.</p> <p>Lagi, allesjäävad seinad ja ukсед restaureerida.</p> <p>Lae peegelvõlv koos nurga stukk-dekooriga.</p>	

8

*Lisa 1 lk 61-62.*  
Seinad rahuldavas korras, v.a. ühine sein ruumiga 1.  
Lõunapoolne nõukogudeaegne sein demonteerida.  
Ruumide 8 ja 1 vahel olev nišš kinni laduda, sest praegu on selle kohal näha pragusid ruumi 1 poolses küljes.

Tellisseina kohal olevat seina laiemat ülaosa kannavad peenikesed puittalad.  
Ruumid 1, 8 ja 9 lähevad ümberprojekteerimisele.

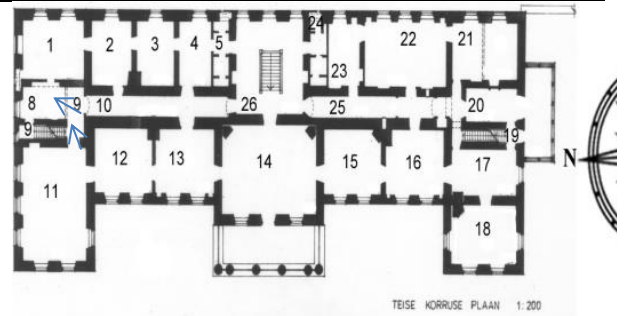
Lagi täiesti pehkinud.  
Laes auk, krohvi all saepuruplaadid.


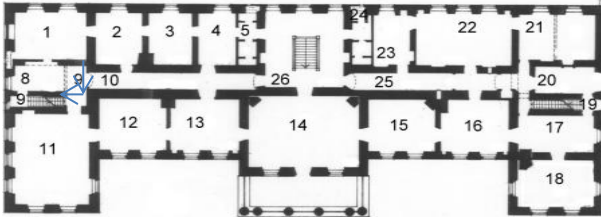


Seinal leitud trafarettmaalingu fragment (nool).

Tekkinud nišš kinni laduda. Kontrollida puitsilluste olukorda ja kandevõimet.



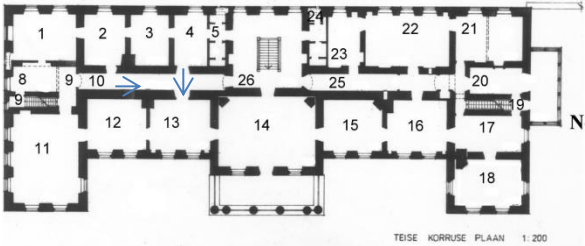


Eemaldada nõukogudeaegne kergsein koos uksega, sest algselt nr 8 ja 9 moodustasid ühe ruumi. Lammutamisega seoses pääseb valgus koridori.



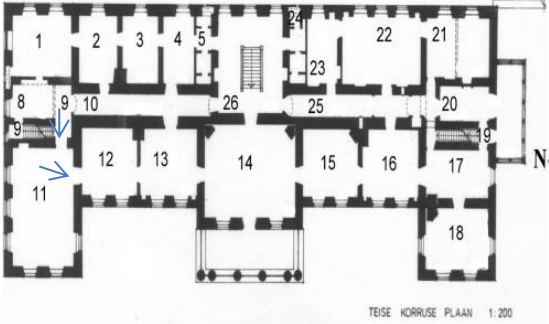
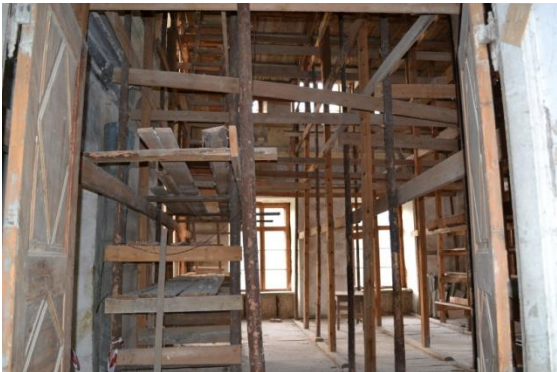
Lagi maha võtta, talad ja lauad asendada uutega.  
Krohvida ja värvida.





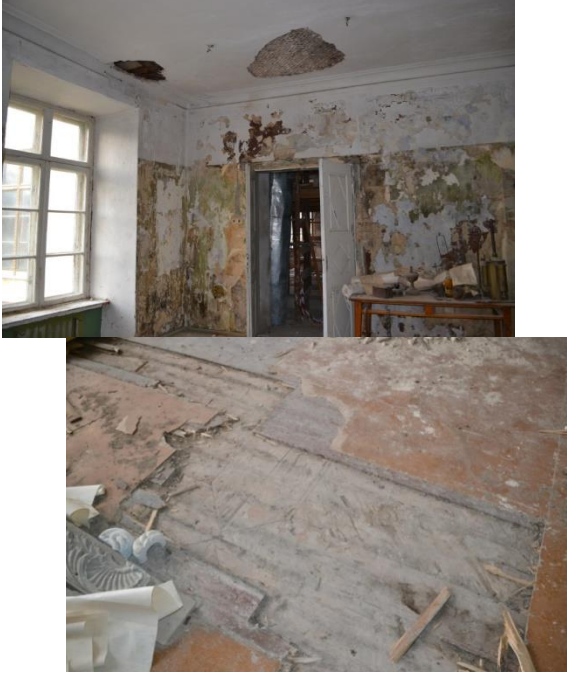

	<p>Põrand pehkinud.</p>	<p>Põrand üles võtta, vajadusel asendada talad/laagid. Põrand katta uue laudisega.</p>	
<p>9</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 63-66. Konstruktsioon rahuldav. Ruumid 8 ja 9 moodustasid varem ühe ruumi. Seinad ja lagi paksu krohvi all, peal mitu kihti õlivärvi. Põrandal kärjekujuline kiviparkett.</p> <p>Trafarettmaalning trepi ukse kõrval.</p>	<p>Lagi ja seinad taastada algseina. Kiviparkett puhastada, katkised kivid asendada koopiatega.</p> <p>Konserveerida, eksponeerida.</p>	 <p>TEISE KÖRRUSE PIAAN</p>  


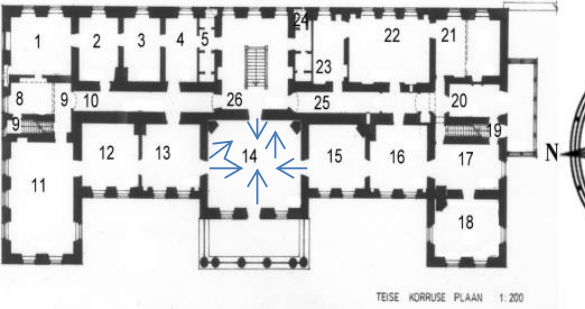







	<p>Vana tahveluks põhjaseinas, mis viib kinnimüüritud trepile.</p> <p>Esimese korruse osas likvideeritud trepi ülemine osa 2. korrusel.</p>	<p>Uks värvida ja vahetada nõukogudeagne link vana lingi koopia vastu. Selle ukse tarbeks annab Päästeamet oma eritingimused (trepikoja ja moodustatava tuletõkke-sektsiooni uks).</p> <p>Trepp tuleb taastada täies ulatuses vastavalt Päästeameti poolt antavatele tingimustele.</p>	 
10	<p><i>Lisa 1 lk 67-69.</i> Konstruktsioon heas korras. Seinal mitu viimistluskihti, sh ülaosas trafarettmaalning (noolega). Võimalik, et seinte alaosas on olnud marmoreering (uurida täiendavalt).</p> <p>Põrandal kuusnurkne suhteliselt heas korras kiviparkett.</p>	<p>Eemaldada lahtised krohvi ja värvikihid.</p> <p>Põranda kiviparkett puhastada, puuduvad või katkised kivid asendada koopiaga.</p>	  


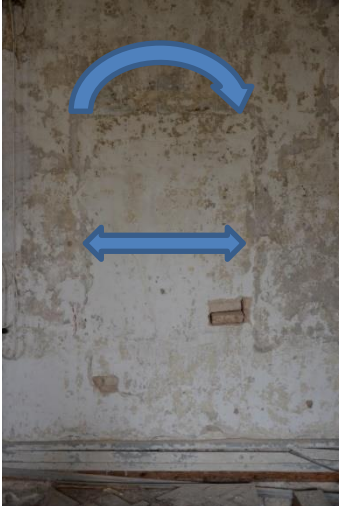


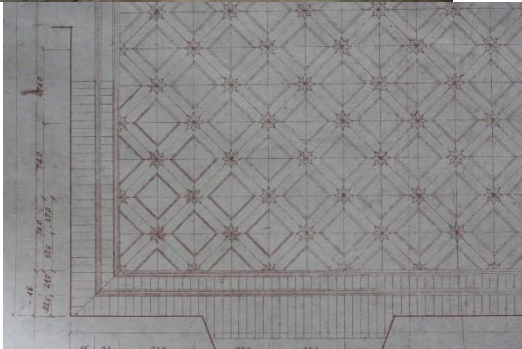
	<p>Kaarvalgimikuga uks.</p>	<p>Konserveerida ja eksponeerida trafarettmaalingu (anteemion) osa. Võimalusel rohkem välja puhastada.</p> <p>Uks värvida ja vahetada lingid vanade linkide koopiaste vastu.</p>	 
<p>11</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 158-179. Konstruksioonid korras, tehtud uus lagi 1996, seega maalingud hävitatud. Seinad ohtrate grisaille maalingutega, karniisidega, balustritega, mitmesuguste vöötidega, rosettide ja konsoolidega. Kõik suhteliselt heas korras. Kogu ruumis on nõukogudeaegsed tellingud.</p>	<p>Kõik maalingud, karniisid, vöödid, balustrid, stukid jne restaureerida, conserveerida.</p>	 


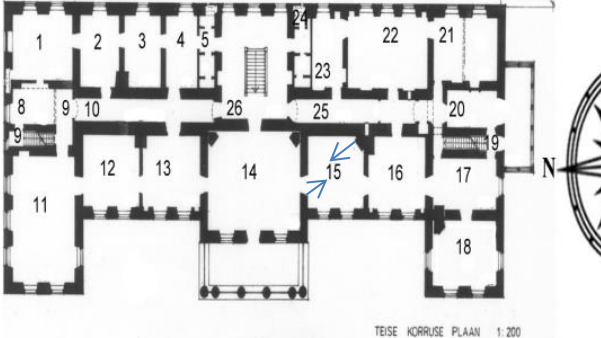



	<p>Põrand halvas seisukorras, lääneosas õõtsub.</p>	<p>Pärast lagede, seinte restaureerimist ja tellingute eemaldamist võtta üles kogu põrand. Kontrollida talade ja laagide olukorda. Taastada laiadest laudadest põrandana.</p>	
<p>12</p>	<p><i>Lisa 1 lk 70-74.</i> Seina- ja põrandakonstruktsioonid heas korras. Hulk viimistluskihte, sh kassetmaaling, vanikufragment, helesinised trafarettmaalingud (noolega).</p>	<p>Säilinud glasuurpottidest ahi puhastada.</p> <p>Kaks kahepoolset tahvellust (anfilaadis) puhastada vanadest värvikihtidest, plommida, värvida. Koridori minev uks on nõukogude ajast, see eemaldada ja asendada vana ukse koopiaga.</p> <p>Valida erinevatest maalingufragmentidest üks kihistus, millest teha rekonstruktsioon.</p>	

	<p>Lagi ühest nurgast läbi jooksnud ja pehkinud.</p> <p>Põrandad mustriks seatud laiadest laudadest, ilmselt heas korras. Vajab avamist ja uurimist.</p>	<p>Avada lagi, asendada talad ja laudis, krohvida, värvida. Taastada peegelvõlvid.</p> <p>Kaks pealmist kihti eemaldada. Lauad vajadusel plommida.</p>	
13	<p><i>Lisa 1 lk 75-78.</i></p> <p>Seinte ja põrandate konstruktsioonid heas korras.</p> <p>Laes pruunid (algelt rohelised) nikerdus- tega puitkassetid.</p> <p>Keskel ornamentidega rosetid, algelt helesinised.</p> <p>Lagi mitmetest kohtadest pehkinud.</p> <p>Seina viimistluskihil hall bordüür, sinised triibud üle ruumi.</p>	<p>Konserveerida ja eksponeerida väärtuslikud maalingufragmendid.</p> <p>Rosetid eemaldada, puhastada värvikihtidest. Lagi alla võtta, vahetada talad ja laudis, krohvida, värvida. Rosetid ja kassetid tagasi panna.</p>	


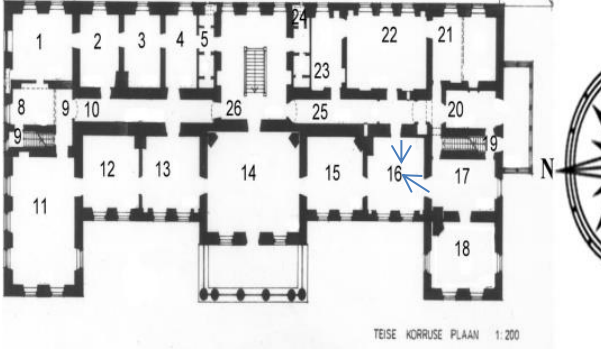



	<p>Anfilaadi kuuluvad tahveluksed korralikud.</p> <p>Koridori viiv sinine tahveluks oli vineeri all. Ülaosas historislikud värvilised, kildudeks purunenud klaasid.</p> <p>Põrandad laudadest, ilmselt heas korras.</p>	<p>Uksed puhastada vanadest värvikihtidest, plommida mehaaniliste vigastustega kohad, värvida. Taastada alumiste värvikihtide toonid.</p> <p>Taastada alumised värvikihid. Leida sarnased klaasid ja asendada.</p> <p>Kaks pealmist kihti eemaldada. Lauad plommida.</p>	
<p>14 Peasaal</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 79-91. Konstruktsioonid heas korras, uus betoonlagi. Stukkdekoor on asendatud koopiatega 1997.a. skulptor - restauraator Cornelius Tamme</p>		


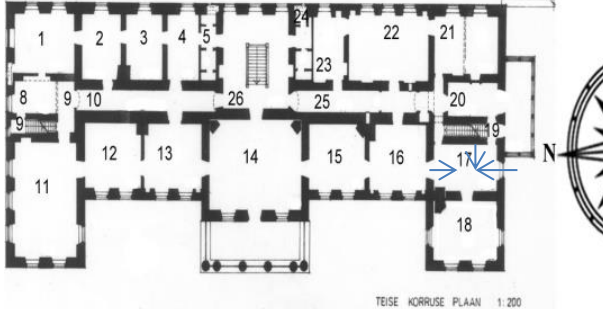



<p>poolt. Peasaalis on Teddy Böckleri poolt tehtud uuringud 1957.a.</p> <p>Lae karniis rosettide ja konsoolidega.</p> <p>Lõik laekarniisi stukkdekoorigest.</p> <p>Seintel hulk viimistluskihte, sh maalingutega kihid.</p> <p>Idapoolse seina mõlemates nurkades (nool) on olnud ahi, mis ei ole säilinud.</p> <p>Anfilaadi uste ja saali peaukse ukse kohal supraportid. Avasid ümbritsevad stukkdekoorige piirded.</p>	<p>Viia tööd lõpule.</p> <p>Varasemate ja 2014. aastal tehtud uurin- gute tulemus - viimistluskihtide leiud on liialt fragmentaarsed ruumi terviklahen- duste loomiseks. Võimalusel säilitada ja eksponeerida maalingufragmendid</p> <p>Ahje ei ole vaja taastada.</p> <p>Hilisemad stuki kihistused mitme- värvilised, mida ei saa restaureerimisel aluseks võtta. Uste piirded restaureerida heledates toonides.</p>	    
---	--	---


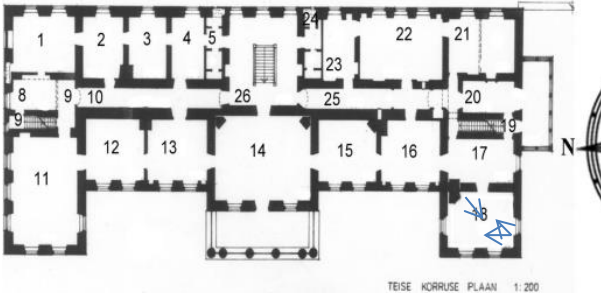



	<p>Kaks kinnimüüritud kõrget kaarega nišši idaseinas kummalgi pool peaust. Alumise noolega niši laius ja ülemine märgib kaart.</p> <p>Parkettpõrand on eemaldatud, säilinud vaid 1/3 ühest suurest kilbist. Põranda talad välja vahetatud. Talade vahel kaas- aegne rulli kivivill.</p> <p>2015. a sügisel pandud uus laudadest aluspõrand.</p> <p>Parketi joonis 1972. a, Muinsuskaitseameti arhiivis.</p>	<p>Supraported ennistada.</p> <p>Soovi korral seinte nišid taastada ja piirata analoogselt ruumi 4 niši või ovaalakna piirdega.</p> <p>Teha uus parkett vastavalt joonisele.</p>	    
--	---	--	--





	<p>Madal lambrii ümber perimeetri (osaliselt hävinud), mis jookseb kokku 19.saj. ukse piirdelauaga.</p>	<p>Puhastada, plommida, värvida.</p>	
<p>15</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 92-102.          Seinakonstruksioonid heas korras.          Laes tugevad veekahjustused ja viimistlus hävinud, sh suurem osa peegelvõlvist.          Stukkrosett.          Heledas toonis lae viimistluskihid maha koorunud. Krohvikihid tihedalt pragunenud.</p> <p>Seintel, lagedel viimistluskihte ei ole säilinud. Krohv seinast pudenenud, parandused tsementkrohviga. Seintel hulk viimistluskihte, vanim oletatavalt barokiaegne.</p> <p>Anfilaadis tahveluksed nagu ruumis 14. Koridori pool nõukogudeaegne uks.</p> <p>Säilinud barokne glasuurpottidest ahi, mis ulatub ruumi 16. Hilisem ehitis on silikaadist kamin, mille peal u 2 cm paksused marmorplaadid.</p>	<p>Rosett ajutiselt eemaldada. Avada lagi täies ulatuses, asendada konstruktsioonid ja laudis. Krohvida, valgendada. Rosett tagasi panna.</p> <p>Seintel teha krohviparandused, konserveerida maalingufragmendid.</p> <p>Puhastada ahjud, restaureerida. Vajadusel kamin likvideerida. Säilitada kamina marmordekoor, mis võiks sobida mujale.</p>	 <p>TEISE KORRUSE PLAAN 1:200</p>   


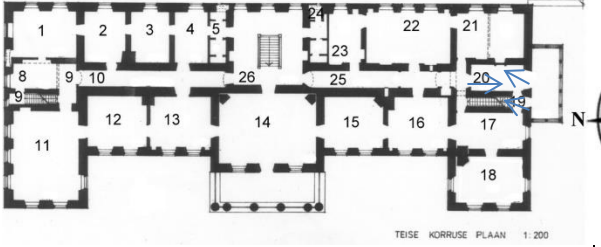







	<p>Põrandad lahti võetud, talad vahetatud. Lahtiselt peal mõned kulunud maalinguga laudad, mis pärinevad 18.saj. keskelt.</p>	<p>Maalitud põrandalauad taastada originaalmaalingu eeskujul.</p>	
<p>16</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 103-108. Seina konstruktsioon heas korras.</p> <p>Laes stukkrosett. Heledas toonis lae viimistluskihid maha koorunud. All krohvikihid tihedalt pragunenud.</p> <p>Seintel alumine viimistluskiht baroki perioodist, koos erinevat maalingukihti.</p>	<p>Rosett ajutiselt eemaldada. Avada lagi täies ulatuses, asendada konstruktsioonid ja laudis. Krohvida, valgendada. Rosett tagasi panna.</p> <p>Võimalusel säilitada originaalkrohv. Konserveerida maalingute fragmendid.</p> <p>Puhastada ja remontida ahi, peegelvõlvid taastada.</p>	   



	<p>Praegu olemas talad ja nende vahel uus isolatsioon. Vanadel fotodel näha, et ruumis on algselt olnud puitparkett. Algselt ruumis nr 15 või 16. (vt ruum 15 fotod)</p>	<p>Ajalooline parkettpõrand taastada paremini säilinud originaali eeskujul. Või võtta eeskujuks taastatav maalitud laudis ruumist 15.</p>	
<p>17</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 109-115. Konstruktivne osa heas korras. Lagi hele, karniis polükroomne. Seintel mitu maalingukihti. Olukord viitab 19 saj. teisel poolel eemaldatud lambriile ja akende/uste palede raamistustele.</p>	<p>Restaureerida lagi ja karniis. Säilitada algne krohv, konserveerida maalingud.</p> <p>Vaade lõunaseinale, noolega maaling lääneseinal. Konserveerida maalingute osad, leida lahendused tulevases sisekujunduse projektis.</p> <p>Kõige suurem maalingu fragment lääneseinal rohkem avada, taastada ja puuduvad osad võimalusel juurde maalida.</p> <p>Vaade põhjaseinale. Vasakul olev ahi restaureerida.</p>	 <p>TEISE KORRUSE PLAAN 1:200</p>   






	<p>Põrandal algne parkett.</p>	<p>Restaureerida parkett võimalusel plommimise teel. Vajadusel teha vana eeskujul uus parkett.</p>	
<p>18</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 116-125. Konstruktsioon heas korras. Peegelvõlvlaed. Lae alumised kihid tumedas polükroomias, hilisemad kihid heledad. Säilinud laerosett. Krohvipraod laes.</p> <p>Seintel mitmeid maalingukihte ja kõige peal tapeete.</p>	<p>Lagi, peegelvõlv ja rosett restaureerida.</p> <p>Konserveerida ja eksponeerida erinevate maalingute fragmendid.</p> <p>Põhjapoolset akent raamistav maalingu osa conserveerida, eksponeerida.</p>	   

	<p>Maalingu osa lääneseina aknapaalel ülal.</p>	<p>Kindlasti konserveerida ja eksponeerida. Võimalusel taastada täies ulatuses.</p>	   
	<p>Kahhelkamin, suu ümber girlandidega sepisraamistus. Ruumis klaasitud kahepoolsed tahvelluksed.</p>	<p>Kamin ja ukсед restaureerida. Uste luku kohad plommida, värv eemaldada ja uuesti värvida.</p>	
	<p>Hammaslõikega aknalaud.</p>	<p>Aknalauad restaureerida.</p>	
	<p>Põrandal laiad lauad.</p>	<p>Lauad puhastada, värvida.</p>	


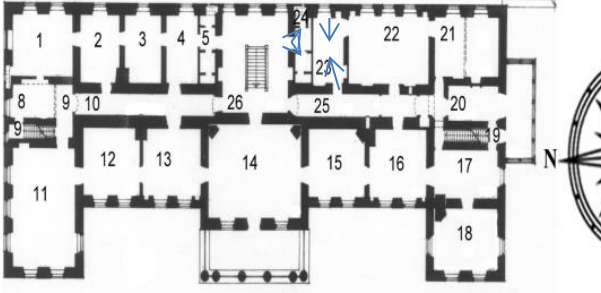



<p>19</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 127-128. Trepikoda hea konstruktsiooniga.</p> <p>Trepi astmed väga kulunud ja ohtlikud, langusega väljapoole.</p>	<p>Seinad ja lagi vabastada lahtisest krohvist, värvida.</p> <p>Kõik astmelauad ümber keerata või asendada. Käsipuu puhastada, värvida.</p>	
<p>20</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 129-131. Konstruktsioonid heas korras. Lagi ja peegelvõlv on olnud värvitud valkjates toonides.</p> <p>Seinas mitmeid viimistluskihte, maalingud kahes või kolmes kihis. Noolega trafarettmaaling.</p>	<p>Konserveerida, eksponeerida maalingud (osal. meander).</p> <p>Säilitada ja restaureerida laekarniis.</p> <p>Kui vajalik, avada uks ruumi 21. Säilitada neogooti stiilis ukseava raamistus. Plekkahi lammutada.</p>	   



	<p>Põrandal laiad lauad, kinnitatud sepisnaeltega.</p> <p>Ruumist pääs verandale ehk talveaeda, mis on nõukogude aegne betoon- ja tellisehitis. Katus pidevalt läbi jooksnud, lagi ja aknad täielikult pehkinud.</p>	<p>Põrand puhastada, lisada profiilsed piirdeliistud.</p> <p>Talveaiale teha uus sein- ja katusekonstruktsioon, katusekate ning uued aknad.</p>	
21	<p><i>Lisa 1 lk 132-135.</i> Seinte konstruktsioon korralik, kuid lagi läbi jooksnud. Osaliselt säilinud peegelvõlv.</p> <p>Tugevate veekahjustustega lagi.</p> <p>Pildil sissekäik ruumi, mille otsas on moodustatud veel kaks ca 1,5 m<sup>2</sup> suurust ruumi. Sellest vasakule läheb anfilaadi ukseava (nool), millel on maaling ja külgedel 6</p>	<p>Pärast kergvaheseina lammutamist lae krohv eemaldada ja kontrollida talade ning laudise seisukorda. Vajadusel vahetada talad, laudis, uuesti krohvida ning värvida.</p> <p>Tapeedid on eemaldatud ja dokumenteeritud. Originaalide tükid omaniku valduses. Maaling konserveerida, vajadusel avada uks ruumi 23.</p>	




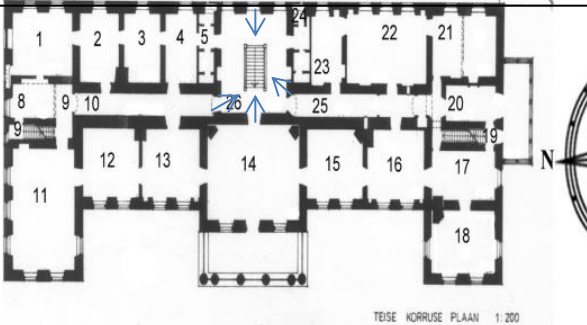

	<p>kihti vanu tapeete. Ruumi jagab pooleks nõukogude aegne kergvahesein koos samast ajast pärit uksega. Must plekkahi.</p> <p>Vastakuti uks ruumis 21 ja kinnine neogooti ava ruumis 20.</p> <p>Nõukogudeaegsete metlahhplaatide all silikaadi ja plokkide kihid.</p>	<p>Vahesein koos uksega ja plekkahi lammutada.</p> <p>Vajadusel avada uks kahe ruumi vahel.</p> <p>Nõukogudeaegsed kihid lammutada ja vastavalt ruumi funktsioonile teha uus laudpõrand või keraamiliste plaatidega hüdroisolatsiooniga betoonpõrand.</p>	
22	<p><i>Lisa 1</i> lk 136-141. Seinte ja põranda konstruktsioon korras.</p> <p>Algne lagi hävinud. Suur veekahjustus nähtav kogu lae ulatuses.</p>	<p>Laeplaadid eemaldada, asendada talad ja laudis. Krohvida, värvida, taastada peegelvõlv teiste ruumide eeskujul (nt 15, 16).</p>	

	<p>Vasak akna sillus alla kukkunud.</p>	<p>Kontrollida kõikide silluste olukorda. Sillused taastada.</p>	
	<p>Nurgas kahepoolne tahveluks.</p>	<p>Vajadusel avada.</p>	
	<p>Noolega näidatud kinni pandud ukseava ruumist 21. Vasakul seinakapp.</p>	<p>Ukseava vajadusel lahti teha. Seinakapp säilitada.</p>	
	<p>Vana plekkahi läänepoolses seinas asjade taga.</p>	<p>Plekkahi lammutada. Taastada nišš algse kaarja kujuga koos stukkpiirdega (vt ruumi 23 nišš)</p>	
	<p>Hästi loetav ahju nišš ülalt kaarega nagu eelmiselgi fotol.</p>	<p>Taastada nišš koos stukkpiirdega.</p>	




	<p>Mitme hilisema kihi all on laiadest laudadest mustrisse seatud põrand.</p>	<p>Pealmised kihid eemaldada, laudpõrand puhastada, lihvida, vajadusel plommida.</p>	
<p>23 ja 24</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 142-148. Ruumid 23 ja 24 moodustasid varem ühe ruumi.</p> <p>Varinguohtlik aknasillus. Ruumi 23 lagi läbi vettinud. Algne aken olnud ülal kaarega. Ruumi peegelvõlv on olnud värvitud laega samades, algselt beežides toonides. Maalingute leiud peaaegu loetamatud.</p> <p>Nišš ja nõukogudeaegne metalluks.</p>	<p>Mõlema ruumi laed tuleb maha võtta, asendada talad ja laudis, krohvida. Pееgelvõlv taastada.</p> <p>Kergvahesein 23 ja 24 vahel (noolega) lammutada. Uus vahesein ehitada enam ruumi 24 poole, et saaks taastada ruumi 23 seina niši. Vajadusel jätta 23 ja 24 avatuna üheks ruumiks.</p> <p>Nišš taastada, metalluks vahetada sobiva vana ukse või koopia vastu.</p>	 <p>TEISE KÕRRUSE PLAAN 1:200</p>   

	<p>Ruum 24 - pisike ruum kergvahe-seintega omakorda kolmeks jagatud. Tihedalt riuleid täis, millele ladustatud glasuurahjupotid. Täpsem uurimine oli võimatu.</p>	<p>Ruumis 24 on varem olnud väikese aknaga (nool) tualett osaliselt seinasse ehitatuna.</p>	
<p>25</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 149-151. Konstruktsioonid heas korras. Silindervõlvlagi heledate lubivärvi kihtidega.</p> <p>Ukse leng ja profiil-piire ilma ukseta.</p> <p>Ukseavast eespool väga kulunud laudpõrand, ukseava taga koridori pikkuses kärje kujuline tellisparkett.</p>	<p>Lae ja seinte ülaosas parandada lahtise krohviga kohad ning värvida.</p> <p>Otsida originaaluks pikast rehest või teha sobiv koopia.</p> <p>Kulunud põrand lihvida või asendada uuega.</p>	 <p>TEISE KORRUSE PIAAN 1:200</p>

	<p>Seintel marmorit imiteeriv maalingukiht. Paremini säilinud koridori trepihalli poolses otsas. Trafarettmaalingukihti ei leitud, mis on olemas põhjapoolses koridoris nr 10.</p> <p>Põrand kuusnurksest tellistest. Suhteliselt heas korras.</p>	<p>Võimalusel täielikult välja puhastada ja säilitada marmoreeringuga viimistluskiht.</p> <p>Puhastada, konserveerida. Katkised ja väga kulunud kivid asendada koopiatega.</p>	  
26	<p><i>Lisa 1 lk 152-157.</i> Konstruktsioonid heas korras. Uus puitlagi.</p>	<p>Puitlagi krohvida ja värvida. Taastada lae peegelvõlv nt ruumide 15 või 16 eeskujul kogu perimeetril.</p>	 

	<p>Seinad – saali ukseava raamistab kvaadermaaling.</p> <p>Saali suunduva ukseava ümber asunud puidust ehisraamistuse alla jäänud seinapinnal leidub hallikates toonides kvaadermaaling.</p> <p>Ukseava piirded on restaureerimiseks maha võetud.</p>	<p>Võimalusel seinad teha vana kvaadermaalingu eeskujul.</p> <p>Trepi piirdeid on käsitletud 1. korruse kirjelduses, vt ruumid 11 ja 11A.</p> <p>Võimalusel säilitada saali ukseava ümbritsev kvaadermaaling.</p> <p>Ukse barokne piire.</p> <p>Barokkpiire on plommitud kipsiga. Supraporte täielikult kipsvalu. Lõpetada restaureerimine, paigaldada algseesse asukohta.</p>	    
--	---	--	---

	<p>Puitpõrand laiadest laudadest, trepi otsa juures väga kulunud - okste kohad palju kõrgemad muust põrand pinnast.</p>	<p>Puitpõrand säilitada, kuid väga kulunud ohtlikes kohtades (pildil) trepi otsas okste kohad lihvida.</p>	
--	---	--	--

## Kokkuvõtteks

### Põrandad

Kõikidele hilisemate kihistuste alt avatavatele põrandatele teha täiendavalt värviuuringud.

Vastavalt uuringu tulemustele leida lõppviimistluse lahendus.

Ruumidesse 1–5, 8 ja 21 ehitada täielikult uued puitpõrandad.

Saali nr 11 tellida vastavalt olemasolevatele joonistele uus parkett.

Avada, vajadusel plommida ja säilitada ruumide 12, 13, 18, 22 ja 23 laudpõrandad.

Taastada ruumi 15 maalitud laudpõrand, ruumides 16 ja 17 restaureerida vana lagunenuid kilpparkett.

Säilitada, osaliselt asendada ja lihvida ruumi 26 laudpõrand.

Restaureerida tellispõrandad ruumides 9, 10 ja 25.

### Seinad

Säilitada, konserveerida ja eksponeerida maalingute fragmendid ruumides 1–4, 8–10, 12, 13, 17, 18, 20, 25 ja 26.

Täielikult taastada maalingud ja stukid ruumis 11.

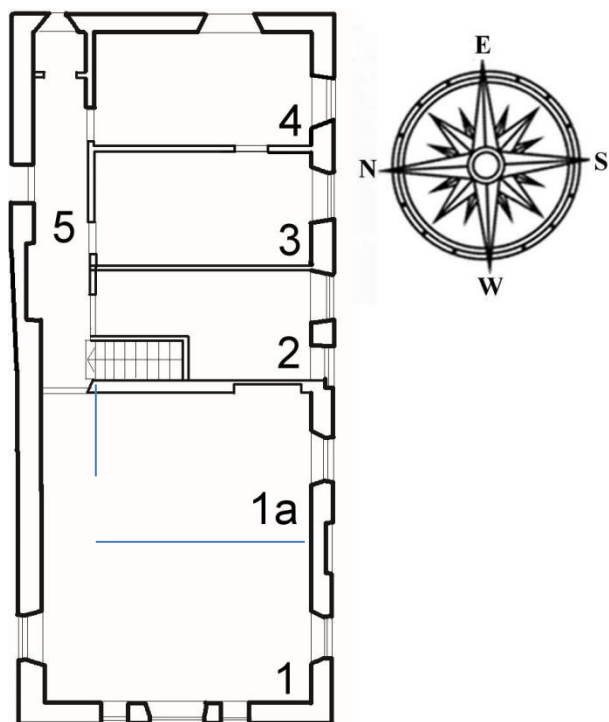
### Laed

Ruumide 1–5, 8, 12, 15, 16 ja 20–24 laed tuleb kapitaalselt remontida koos konstruktsioonidega, kusjuures tuleb säilitada ja/või taastada rostitud ning peegelvõlvivid.

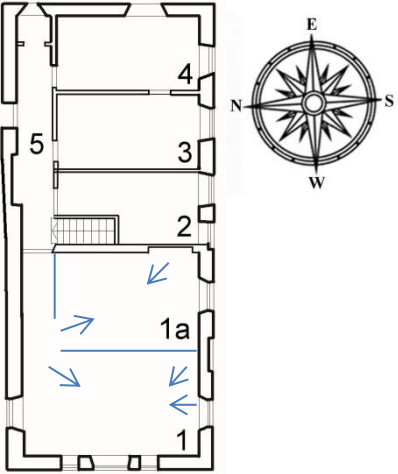

Ruumide 17–20 laed on võimalik säilitada, rosetid ja peegelvõlvivid ennistada.


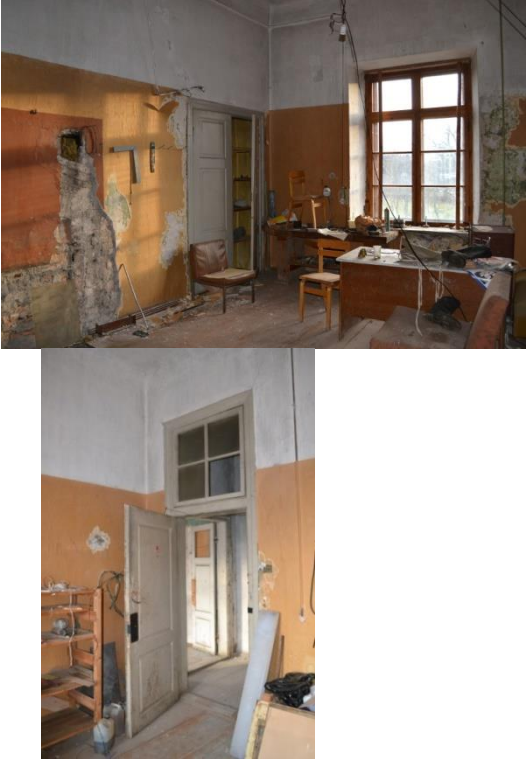
Ruumide 11 ja 14 stukid taastada ja konserveerida.


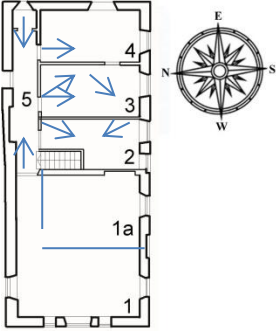



### Kolmas korrus





Sinise joonega märgitud olemasolev 19. saj teisest poolest pärinev sein.


Ruumi number	Olemasolev olukord	Restaureerimise ettepanekud	Fotod
1 ja 1A	<p><i>Lisa 1</i> lk 182-187. Konstruktsioonid heas korras.</p> <p>Laes üks väike veekahjustus. Lihtne profiilita kumer peegelvõlv. Seintel trafarett- ja triibumaalingu fragmendid.</p>	<p>Vajadusel lammutada sinisega joonestatud vahesein. Avada kinnimüüritud aken.</p> <p>Laes teha krohvi-parandused, värvida.</p>	 

	<p>Veneetsia akna kaarakende paled on akende vahetamise käigus maha löödud. Veneetsia akendega lääneseinas paljastatud maalingud - triibud ja trafarett.</p> <p>Põrandalaudadest muster jääb osaliselt hilisema vaheseina alla.</p>	<p>Säilitada maalingute fragmendid.</p> <p>Pärast vaheseina lammutamist põranda puuduvad detailid asendada, vana värv eemaldada ja uuesti värvida.</p>	
1A	<p><i>Lisa 1</i> lk 182-187. Eraldi uurida laealust osa. Võimalik, et leidub samuti trafarettmaaling nagu külgnevas ruumis nr 1. Seintel maalinguid ei leitud.</p> <p>Lammutatavad seinad koos uksega.</p>	<p>Pildi keskel olevast kapist teha ava kõrvalolevasse ruumi nr 2, sest praegune sein poolitab akna.</p> <p>Pärast vaheseina lammutamist põranda puuduvad detailid asendada, vana värv eemaldada ja uuesti värvida. Tahveluks võib sobida mõnda teise avasse.</p>	

	<p>Ruumi nr 1 laiadest laudadest põrand jätkub ruumis 1A. Olemasoleva koridori (ruumi 1A kõrval) laudpõrand on vajunud suunaga akende poole. Koridor peaks olema ruumi 1 osa.</p>	<p>Taastada laudpõrand, uuesti värvida.</p>	
<p>2</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 180-181. Seinte konstruktsioon hea. Peegelvõlviga laes hele silekrohv. Seintel mõned sinised värvikihid.</p> <p>Glasuurpottidest karniisiga ahi (noolega).</p> <p>Põrand laiadest laudadest.</p> <p>Akna sisse jookseb vahesein.</p> <p>Trepikoja värvitud klaastahvlitest sein, alumine osa puidust.</p>	<p>Laes ja peegelvõlvidel teha krohviparandused, värvida. Seintel teha krohviparandused, värvida.</p> <p>Ahi taastada.</p> <p>Põrand plommida, värvida.</p> <p>Avada aken lammutedes osa seinast (teisel pool seina kapp ruumis 1A). Teha läbipääs ruumist 1A ruumi 2.</p> <p>Uus klaasein teha värvilisest klaasist. Alumise osa puit puhastada vanadest värvikihtidest, uuesti värvida.</p>	   



<p>3</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 180-181. Konstruksioonid korras. Lihtne peegelvõlv. Seinal täite- ja silekrohv ning heledam värvikiht, ahju kõrval tumepruun.</p> <p>Tahveluks, selle kõrval endine ahju koht koos seinas oleva lõõri auguga (nool).</p>	<p>Lagi ja peegelvõlv – teha krohviparandused, värvida.</p> <p>Teha seinte krohviparandused, värvida heledas toonis.</p> <p>Karniisiga ahi restaureerida. Õlivärv eemaldada.</p> <p>Uksel eemaldada värvikihid, plommida, värvida. Ahju koht kinni müürida.</p>	
<p>4</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 180-181. Konstruksioonid heas korras. Seinal silekrohv, mitu heledat värvikihti. Ruumi teisi seinu ei olnud ligipääsu puudumise tõttu võimalik uurida.</p>	<p>Teha lisauuringud.</p>	

<p>5</p>	<p><i>Lisa 1</i> lk 188-191. Seinte konstruktsioon korras. Vasakpoolsel fotol vaade ruumi 1 suunas. Parempoolsel vaade ida suunas. Lagi kaua läbi jooksnud. Seintel triibumaa-lingu ja marmoreeringu osad. Põrandad lagunened laudadest.</p> <p>Endine tualett koridori otsas, vahesein lõhutud (jäljed põrandas noolega).</p>	<p>Lagi täies ulatuses maha võtta. Asendada talad ja laudis, krohvida, värvida. Soovi korral teha lihtne peegelvõlv.</p> <p>Kogu põrand uue laudpõranda vastu välja vahetada.</p> <p>Taastada vannitoana, kuid suurema ruumina ruumi 4 arvelt.</p>	
----------	--	--	--

### Kokkuvõtteks

Kõikides kolmanda korruse ruumides tuleb vana laudpõrand ennistada, kuid ruumis 5 täielikult välja vahetada. Põrandtele teha värviuuringud.

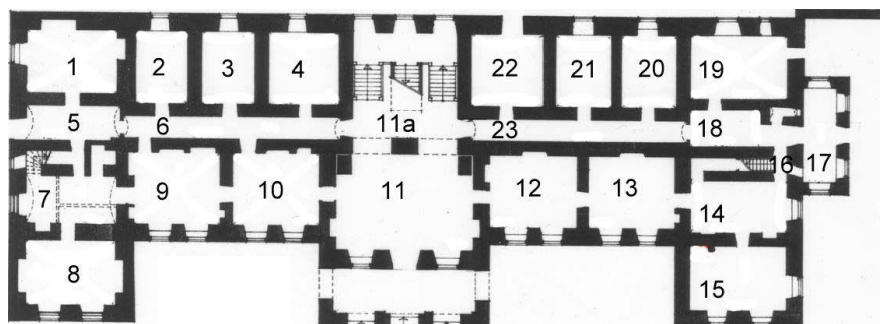
Tuleb täiendavalt uurida seinte värviuuringute ulatust. Võimalusel eksponeerida viimistluskihtide fragmente.

Ruumide 1 ja 1A vaheline sein lammutada.

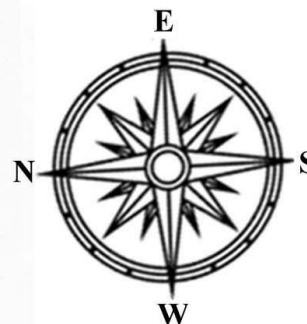
Taastada laed, kuid ruumis 5 on see vaja täielikult välja vahetada.






**10. Kultuuriväärtuslikud detailid ja tarindid korruste ning ruumide kaupa**  
 Kõikide ruumide puhul vaadata *Lisa 1*.





**Esimene korrus**



ESIMISE KORRUSE PLAAN 1:200



Ruumi number	Detail või tarind	Fotod
1. korrus on majanduskorrus. 1-4	Ruumides 2-4 säilitatavad silindervõlvlaed, ruumis 1 ristvõlv-lagi. Säilitada nõukogudeaegsed pruunid peitsitud täispuidust ning valged tahveluksed.	  
5 ja 6	Silindervõlvlaed. Säilitada ruumis 6 olev originaalukse kaarvalgimikuga koopia ning foto paremas servas olev nõukogudeaegse ukse vana profiilne piirde-laud.	 

	<p>Kuusnurksetest Kolga vabriku tellistest põrand.</p>	
<p>7-10</p>	<p>Ristõlvlaed säilitada.</p> <p>Nõukogudeaegsed pruunid peitsitud puituksed võib säilitada.</p>	 
<p>11</p>	<p>Keskel originaalne valgmikuga peauks ja originaalaknad. Seintel maalینگute fragmendid. Seinu jaotavad liseenid.</p>	

Uks põhjaseinas.










Võlvid profiil-  
piirdega, liseenid,  
madal lambrii  
(nool).


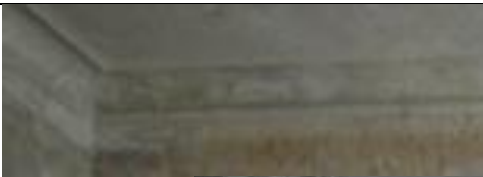





Siseuks  
lõunaseinas,  
liseenid.









	<p>Vana paeplaati-dest põrand laotud malemustrisse.</p>	
<p>11A</p>	<p>Sama paeplaati-dest põrand, mis ruumis 11. Barokne puittrepp lõiketehnikas balustraadiga.</p> <p>Balustraad podestil.</p> <p>Podestil 3 vana akent profiilsete stukkpiiretega, akende vahel liseenid.</p> <p>Lõiketehnikas balustraad ja väga kulunud astmed.</p>	   

	<p>Peegelvõlv, liseenid, stukkdekooriga kaared, madal tume lambrii, päparkettpõrand, balustraad.</p> <p>Seinad jaotatud liseenidega. Kaari piiravad stukkdekoovid.</p>	
12	<p>Profiilne laekarniis. Katkine pükskorstna jalg.</p> <p>Keskaegsetest lahtistest päeplaatidest põrand.</p>	

	<p>Seinakapp.</p>	
<p>13</p>	<p>Laekarniis ruumides 12 ja 13.</p> <p>Paremal tahveluks porfiilpiiretega.</p>	 
<p>14</p>	<p>Silindervõlvlael stukkdekoor.</p>	 

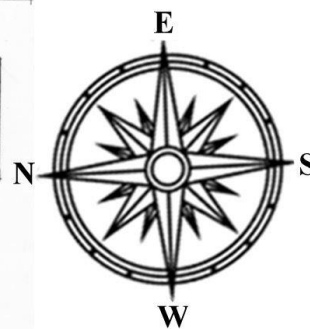
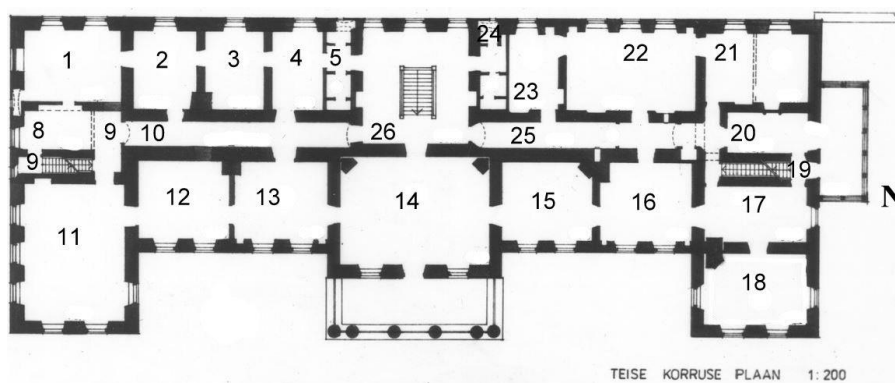






	<p>Avadel reljeefne raamistus.</p> <p>Lihtsad profiilsed värvitud puitlambriid.</p>	
15	<p>Profiilne laekarniis.</p> <p>Profiilne uksepiire, uks puudub.</p>	

	<p>Akna all lambrii kannelüüridega ja madal lambrii seinaperimeetril. Aknalaudade servad hammaslõikega.</p>	
<p>16</p>	<p>Kulunud ohtlik trepp korras käsipuudega.</p>	
<p>17</p>	<p>Alt pehkinud, valgimikuga välisuks lõunafassaadis, kus tahvlite vahelt ja ukse alt paistab valgus läbi.</p>	
<p>18 - 22</p>	<p>Silindervõlvlaed.</p>	





23	Silindervõlvlaed.  Põrandal kuus- nurksed tellised endisest Kolga tellisevabrikust.	
----	--	---


**Teine korrus**









Ruumi number	Detail või tarind	Fotod
1	<p>Aknapalendiga paralleelselt taimeväärt ja seda raamistavad maalitud jooned.</p> <p>Hammaslõikega aknalauad.</p>	 
2	<p>Tahveluks profiilse piirdelauaga.</p> <p>Glasuurpottidest ülevärvitud ahi ja trafarettmaaling (noolega).</p>	 



<p>3</p> <p>Karniisiga valgetest glasuurpottidest ahi musta plekkahju taga.</p> <p>Trafarettmaaling sinisega põhjaseinal (nool).</p> <p>Hammaslõikega aknalauad.</p>	  
<p>4</p> <p>Profiilne ukse piirdelaud, uks puudub.</p> <p>Seinakapp (endine ukse koht) profiilpiirdega.</p>	 

	<p>Kaks ovaalakent kahel pool ust profiilsete piiretega. Kaarega kõrge ahjunišš (nool).</p> <p>Lae stukkrosett.</p> <p>Kannelüürmotiiviga aknalaud.</p>	  
5	<p>Seinaga poolitatud stukk laekarniis.</p>	

	<p>Ühised ovaalaknad (nool) ruumiga 4. Laekarniis jätkub.</p>		
<p>6 ja 7</p>	<p>Numbrid korruse plaanil puuduvad.</p>		
<p>8</p>	<p>Trafarettmaaling põhja- ja lääne-seinal.</p> <p>Trepikoja ukse profiilpiire.</p>		

<p>9</p> <p>Tahveluks profiilpiiretega endisesse trepikäiku.</p> <p>Kahepoolne profiilsete piiretega tahveluks kabelisse ehk lääne poole.</p> <p>Vaade ida poole, paremal kaarvalgimikuga uks koridori nr 10. Kivipõrand kuusnurksetest tellistest.</p> <p>Trafarettmaaling põhjaseinal.</p>		   	
<p>10</p> <p>Silindervõlvlaed. Kaarvalgimikuga kahepoolne tahveluks.</p>			



	<p>Trafarettmaalingu (anteemion) fragmendid ida- ja lääneseinal.</p> <p>Kivipõrand kuusnurksetest Kolga vabriku (Loksa) tellistest.</p>	
11	<p>Ruumi vaadeldavus takistatud. Kabel grisaille maalingutega (täis vanu tellinguid).</p> <p>Klaasuks idaseinas.</p>	



Maalingud kahe  
stukk-karniisi  
vahel.





Teine maalitud  
ornament karnii-  
side vahel.


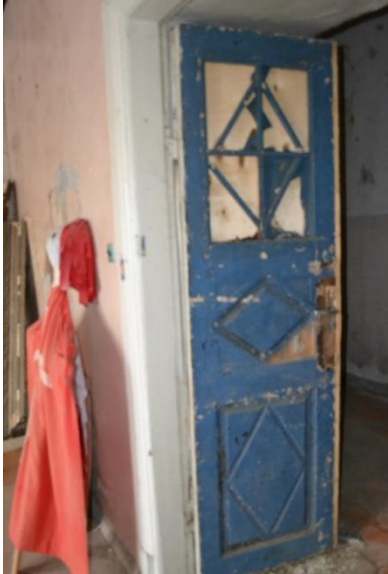



Konsoolid.

Säilinud  
stukkdekoor ja  
maalingud (v.a.  
laemaalingud)



	<p>Laekarniisil stukk-konsoolid, rosetid. Veneetsia akende kõrval nišid. Kahe karniisi vahel balustrid.</p> <p>Ukse karniisi kohal maaling.</p>	 <p>Mustvalged fotod Helmi Üpruselt, 1956.a. Muinsuskaitseameti arhiiv.</p>
<p>12</p>	<p>Anfilaadi klassitsistlikud tahveluksed, laekarniisid.</p> <p>Kannelüürmotiiviga aknalaud.</p>	

	<p>Valgetest glasuurpottidest ahi ja kahepoolsed anfilaadi tahveluksed.</p> <p>Laekarniis.</p> <p>Laudpõrand.</p>	  
13	<p>Stukk laerosetid ja puitkassetid.</p>	

	<p>Anfilaadi tahveluksed.</p>	
	<p>Klaasidega tahveluks koridori. Kõrval tükk ukseklaasist.</p>	 
	<p>Maalingute fragmendid.</p>	
	<p>Laudpõrand hilisemate kihtide all.</p>	






14



Saal.  
Stukkrosett ja  
karniis konsoolide  
ning rosettidega.

Saali klassitsistlikud tahveluksed -  
peauks ja anfilaadi  
uks. Mõlemad  
rikkaliku piirete ja  
karniiside dekoori-  
ga.





Supraported uste  
kohal.







	<p>Madal lambrii seina perimeetril.</p> <p>Hammaslõikega aknalauad.</p>	 
15	<p>Stukk laeroseett.</p> <p>Laekarniis.</p> <p>Hammaslõikega aknalauad.</p>	  






	<p>Barokkdekooriga ahi.</p> <p>Anfilaadi tahveluksed, foto allosas maalitud põrandalauad.</p>	 <p>The left photograph shows a baroque fireplace with a decorative wooden frame and a white tiled base. The right photograph shows a doorway with a wooden door, leading to a room with wooden floorboards.</p>
<p>16</p>	<p>Karniisiga glasuurpottahi.</p> <p>Laekarniis, profiilne uksepiire ja anfilaadi tahveluks.</p> <p>Stukk laeroseett.</p>	 <p>The top-left photograph shows a doorway with a decorative frame. The top-right photograph shows a doorway leading to a room with a window and a table. The bottom photograph shows a circular stucco ornament on a ceiling.</p>








	<p>Maalitud põrandalauad.</p> <p>Hammaslõikega aknalauad.</p>	 
<p>17</p>	<p>Stukk laerosett.</p> <p>Maalingu fragment lääneseinal.</p>	 






	<p>Vasakul glasuurahi, ülal laekarniis, otse ja paremal tahvel- uksed.</p> <p>Hammaslõikega aknalaud.</p> <p>Põrandal originaalparkett.</p>	  
18	Laerosett.	

<p>Glasuurpottidest kamin karniisi ja suud piiravate girlandidega.</p> <p>Laekarniis.</p> <p>Tahveluksed, klaasidelt vineer eemaldatud nov 2015.</p> <p>Hammaslõikega aknalauad.</p> <p>Maalingu fragment lääneseina akna ülaserava palel.</p> <p>Põhjaseinas samba motiiv akna raamistusena.</p> <p>Laiadest laudadest põrand.</p>		    
---	--	--

19	<p>Väga kulunud puittrepp, korras käsipuud.</p>	
20	<p>Karniis ja maalingu fragment lõuna-seinal.</p> <p>Maalingu fragment lääneseinal.</p> <p>Laudpõrand.</p> <p>Neogooti ukseava.</p>	   

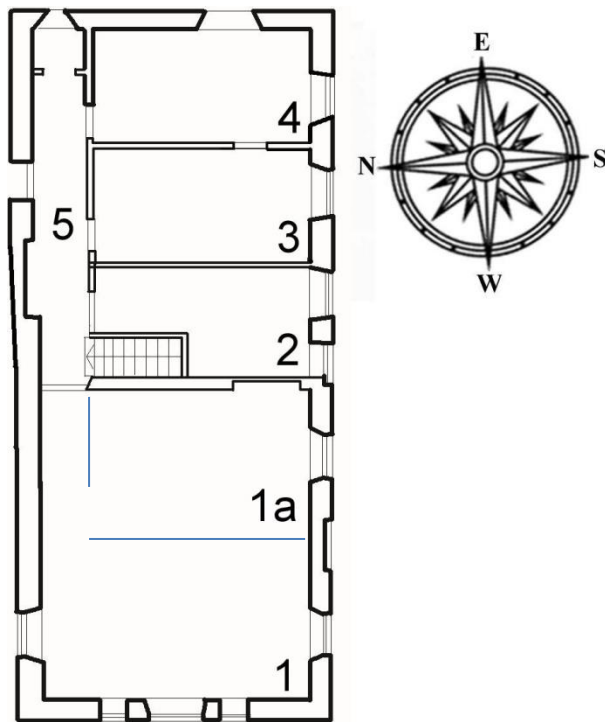
<p>21</p>	<p>Tahveluks.  Maalingu fragment ukseavas ruumi 22.</p>	
<p>22</p>	<p>Ahju nišš.  Kahepoolne tahveluks suunaga ruumi 23 ja hammaslõikega aknalauad.</p>	

	<p>Laiadest laudadest põrand muustrisse seatuna.</p>	
<p>23</p>	<p>Ahju nišš ja ülal peegelvõlv.</p> <p>Hammaslõikega aknalaud.</p>	
<p>24</p>	<p>Väike riuleid ja asju täis ruum ei ole vaadeldav.</p>	
<p>25</p>	<p>Silindervõlvlagi.</p>	

	<p>Seina allosas marmoreering.</p> <p>Kivipõrand kuusnurksetest tellistest.</p>	 
<p>26</p>	<p>Kolmed tahveluksed põhjaseinas koos profiilpiiretega ja trepi balustraad.</p> <p>Seina perimeetril madal lambrii.</p> <p>Kolmed tahveluksed lõunaseinas ja ka põhjaseinas koos profiilpiiretega ning trepi balustraad.</p> <p>Trepi balustraad initsiaalide CMS ja aastarvuga 1768.</p>	  

	Laudpõrand.		
--	-------------	--	--



**Kolmas korrus**



Sinise joonega hilisem (u 19.saj teine pool) vahesein.



Ruumi number	Detail või tarind	Fotod
1 ja 1A	<p>Algselt olnud üks suur ruum. Uhke Veneetsia aken. Seinal vähesed triibumaalingu osad.</p> <p>Väga laiad, kahe ruumi 1 ja 1A peale ühised põrandalauad.</p> <p>Kahepoolne tahveluks porfiilpiiretega.</p> <p>Põrand jätkub ruumis 1A.</p>	

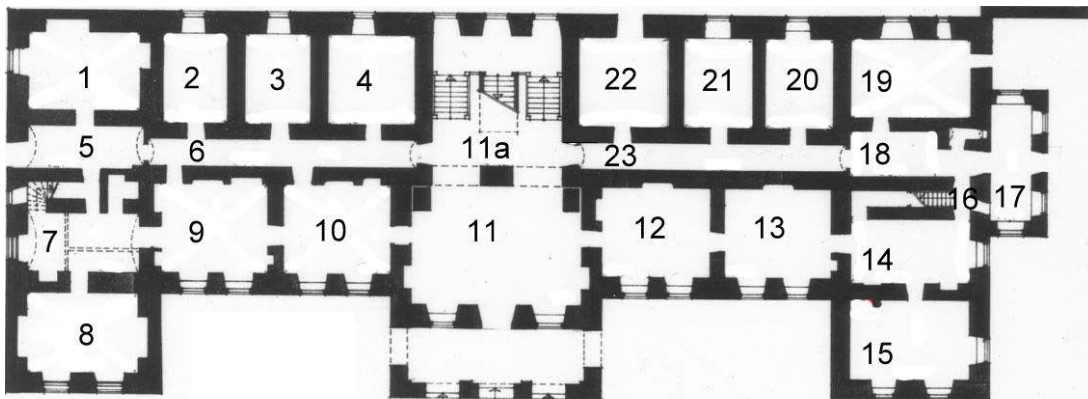
	<p>Seinakapp tahveluste ja profiilpiiretega ruumis 1a.</p> <p>Tahveluks profiilpiiretega koridori (nr 5).</p>	
2	<p>Valge karniisiga glasuurpottahi. Laudpõrand.</p> <p>Klaasitud trepikoja sein. Allosas puidust tahveldis.</p>	

3	Tahveluks ja glasuurpottidest ahi. Laudpõrand.	
4 ja 5	Esialsel vaatlusel väärtuslikud detailid puuduvad. Hiljem teha lisauuringud.	

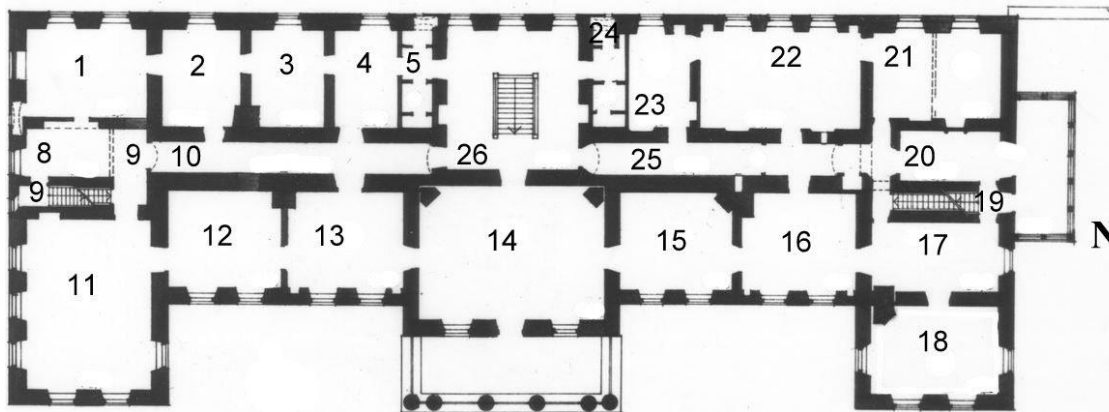
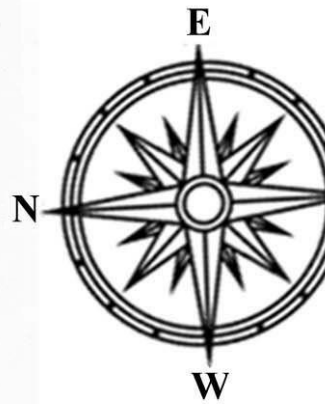
### **Kokkuvõtteks**

Kõik käesoleva töö Kultuuriväärtusega detailide ja tarindite tabelis ning „Kolga mõisa peahoone siseviimistluse uuringud. Aruanne“ töös sisalduvad detailid ja tarindid on vaja puhastada, ennistada, säilitada, eksponeerida.

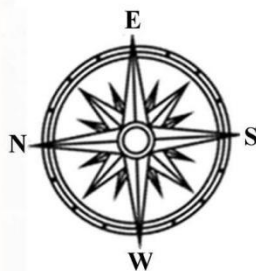
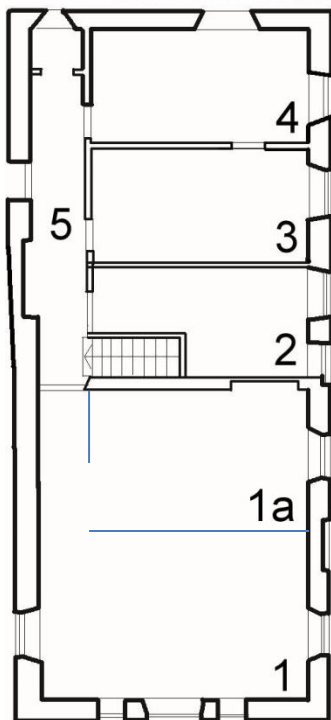
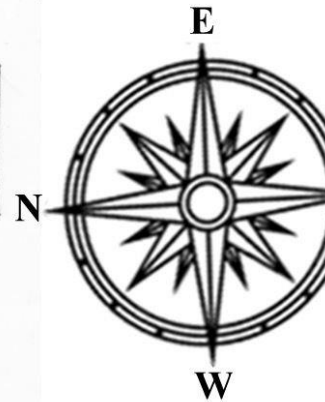
**11. Restaureerimise kontseptsioon. Hinnang peahoone kavandatavale funktsioonile ja tegevustele.**



ESIMESE KORRUSE PLAAN 1: 200



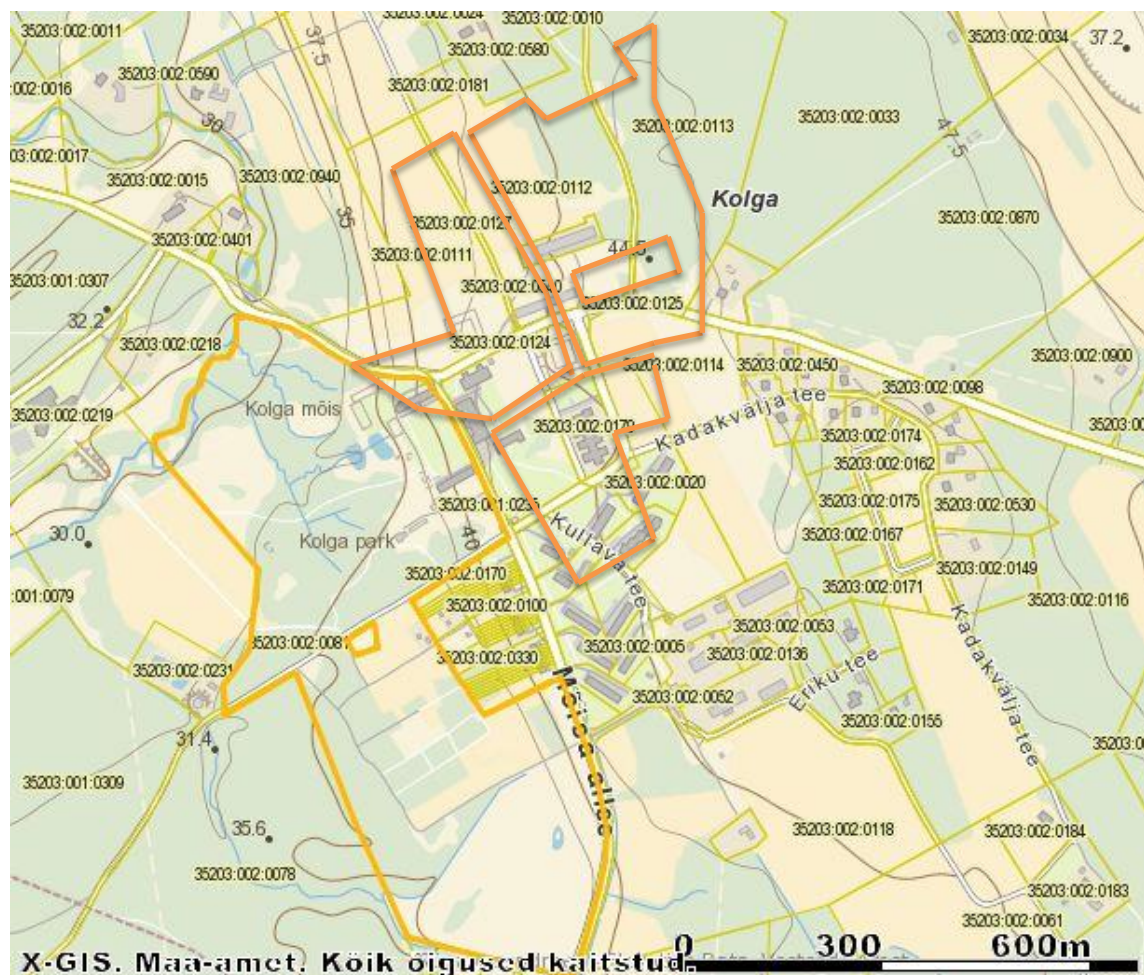
TEISE KORRUSE PLAAN 1: 200



Kolmas korrus.

Kolga mõisakompleks paikneb Lahemaa rahvuspargis looduslikult kaunis paigas kõrgemal paeklindil Pudisoo jõe lähedal. Jõgi, tiigid ja allikad ning parkmets, mis on praeguseks umbe kasvanud, paiknevad peamajast lääne pool. Lahemaa rahvuspargi kaitsekorralduskava 2016–2032 näeb muuhulgas kaitse-eesmärgina ette maastikuilme, kultuuripärandi, ajalooliselt kujunenud planeeringu, ajaloolis-kultuurilise väärtusega hoonete, loodusdirektiivi elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse ning dendroloogia, esteetika ja puhkemajanduse seisukohalt väärtusliku puistu, pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamise.<sup>22</sup>

Käesolev Kolga mõisakompleksi restaureerimiskontseptsioon hõlmab katastriüksusel 35203:002:0109 olevat peahoonet ning väga põgusalt ka teisi samal maatükil, samuti kõrvalolevatel maaüksustel olevaid hooneid.

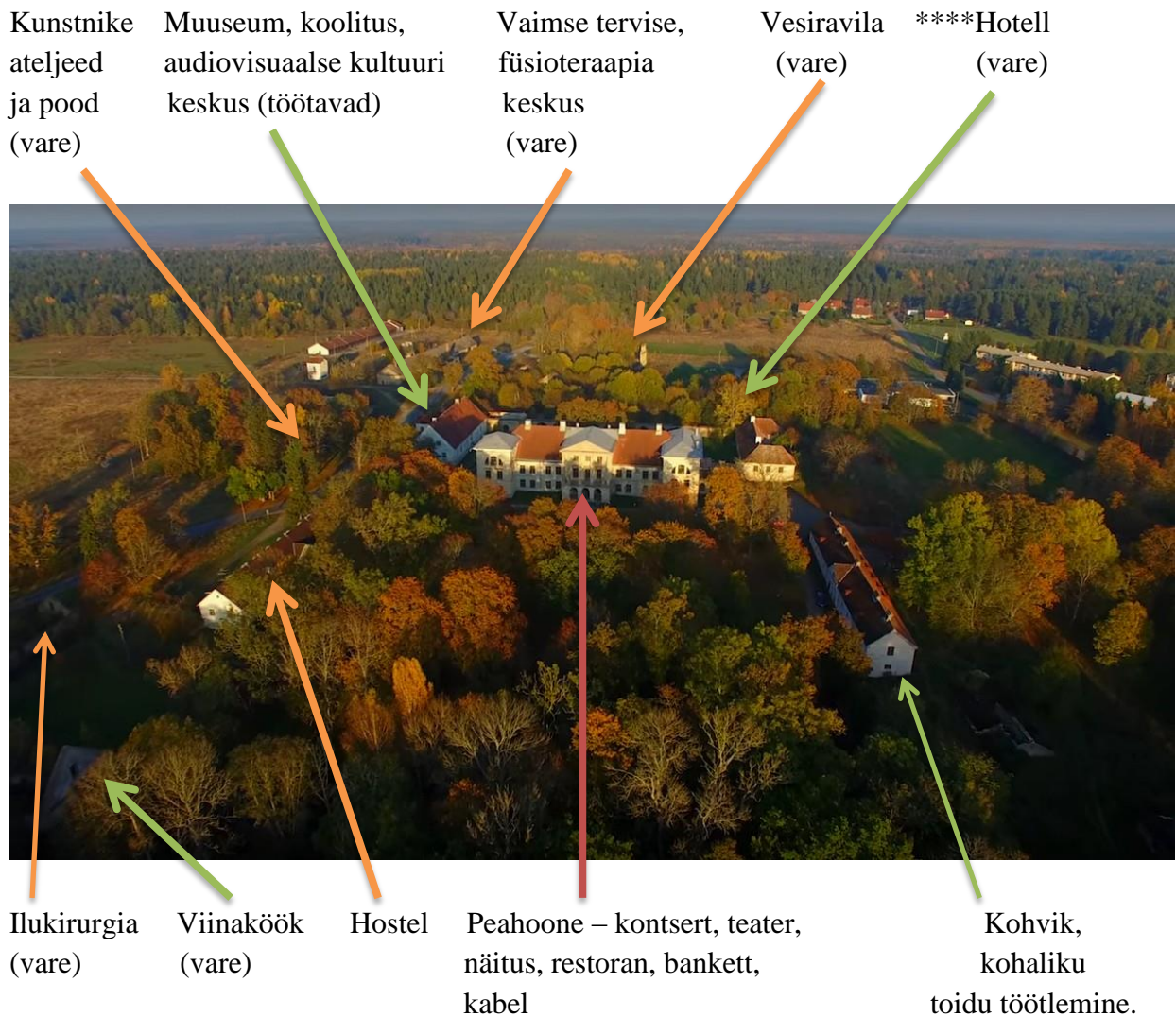


164. Kolga mõis asub neljal maaüksusel.

<sup>22</sup> <http://www.keskkonnaamet.ee/lahe/uldinfo/kaitsekorralduskava-3/lahemaa-rp-kaitsekorralduskava-2016-2025-2/>

Pargi läänepoolses osas on näha tiikide ja allikate süsteemid, mis suubuvad Pudisoo jõkke. Pargi projekt, mis sisaldab dendroloogilist hinnangut, raieid ja puistu hooldust, vertikaalplaneerimist, väikevorme ja kõiki jooniseid, on valminud 2015. aastal (<http://www.mab.ee/Kolga.html>).<sup>23</sup>

Alloleval plaanil on hoonetele ja varemtele antud võimalikud kasutusotstarbed tulevikus ehk toetav struktuur.



165. Toetav struktuur.

<sup>23</sup> Vaadatud 14. XII 2015.

Restaureerimiskontseptsiooni aluseks on võetud kultuuriministri 04.07.2011.a määrus nr 15 §5,<sup>24</sup> mis näeb ette ansambli väga keerulise ja pikaajalise konserveerimis- ja restaureerimisprotsessi. Restaureerimiskontseptsioon on suuniseks selle kooskõlastamisele järgnevate uuringute ning projekteerimis-, konserveerimis-, restaureerimis- ja ehitustööde tegemisel. Kajastatakse üldiselt konserveerimise ja restaureerimise kavandatavat ulatust, põhimõttelist suunitlust, võimalikke funktsioone, vajalikke uuringuid ja kavandatavate tööde järjestust. Kompleksi peamaja juurde on vaja luua toetav struktuur, mis pakub erinevaid võimalusi nii turistidele kui kohalikule rahvale. Kompleksi võib kujundada kultuuri, õppetöö, ravi- ja vaba aja veetmise keskused, mille keskmeks on võimalikult autentsena restaureeritud mõisa härrastemaja, olemasolev ja töötav valitsejamaja (Kolga muuseum, noortekeskus, audiovisuaalse kultuuri keskus), kaks endist talli auringi ääres. Praegu varemeis olevad teohoov, uhke portikusega karjakastell, pikk rehi, teenijatemaja, sepikoda, viinaköök, arkaadidega ait ning härjatall on võimalik taastada. Maastikule saab paigutada tennise-, golfi- ja muud spordirajatised ning metsa seiklusraja.



166. Teohoov.



167. Karjakastelli portikus.

168. Karjakastell.

<sup>24</sup> [https://www.google.ee/?gws\\_rd=ssl#q=kultuuriministri+m%C3%A4%C3%A4rus+04.07.2011+nr+15](https://www.google.ee/?gws_rd=ssl#q=kultuuriministri+m%C3%A4%C3%A4rus+04.07.2011+nr+15)  
Vaadatud 2.VI 2016.



169. Ait.



170. Pikk rehi.



171. Valitsejamaja.



172. Valitsejamaja.



173. Teenijatemaja.



174. Laut-linnasekelder.



175. Viinaköök.



176. Sepikoda.





177. Sõiduhobuste tall.



178. Nuumhärgade tall.



179. Tõllakuur.



180. Aednikumaja



181. Väravamajad.

### Olemasolev taristu

Praegu on peamajal, valitsejamajal ja kahel endisel tallil olemas vee- ja kanalisatsioonitrassid, samuti on neil võimas elektrivarustus: peamajal 250A+50A, valitsejamajal 2x50A, ühel tallil 100A+63A, teisel tallil ehk külalistemajal 50A. Peahoone ja valitsejamaja kanalisatsiooni väliseid torustikke tuleb rekonstrueerida, k.a. vanad auringil olevad trassid, mis on peamaja läänefassaadiga paralleelsed. Valitsejamaja on varustatud nii vee, kanalisatsiooni kui ka elektriga, aga kanalisatsioonitoru vajab rekonstrueerimist. Kõikidele teistele hoonetele/varemetele tuleb tulevikus vee- ja kanalisatsiooni- ning elektrivõrgud välja ehitada. Kuusalu Soojuse OÜ kaugküte töötab praegu vaid valitsejamajas. Peahoonele ja kahele tallile ning tulevikus teistele hoonetele tuleb leida uued autonoomsed

kütteliigid, sest kohalik kaugküte on Eesti üks kõige kallimaid. Uute kütteallikate leidmine vajab eelnevalt insener-tehnilisi arvutusi.

Restaureerimiskontseptsiooni eesmärk on kindlaks teha ja piiritleda eeskätt peamaja arendamiseks vajalikud remont-, ehitus- ning restaureerimistööd. Samuti annab **käesolev töö läbiviidavate ehitus- ja restaureerimistööde põhimõttelised muinsuskaitsetsõbralikud juhtnöörid, ruumide mõeldavate funktsioonide ettepanekud, soovitavad tööetapid ja nõuanded edaspidisteks hoolduseks.** Selle töö käigus koostatakse **peahoone muinsuskaitse eritingimused**, mis saavad aluseks edasistele restaureerimis-, konserveerimis- ja ehitusprojektidele ning seejärel hoones läbiviidavatele töödele.

Mõisa peahoone ruumide kasutusvõimalusi muudetakse võrreldes nende algse otstarbega. Avatakse ühiskondlikud ning avalikud funktsioonid. Kavandada võib kontserdi-, teatri-, näituse-, peo- ja õpperuumid ning restorani.

Inimeste liikumine peahoones toimub esimesel ja teisel korrusel läbi keskse koridori, mis kulgeb kogu maja pikkuses ning lisaks läbi läänepoolsete anfilaadide. Peatrepp asub hoone keskel ning väiksemad trepid põhja- ja lõunaotsas. Sissepääsudeks jäävad peauks hoone keskel ja kummaski maja otsas asuvad välisused. Põhjapoolne trepp on esimese korruse tasandil likvideeritud. Edaspidi on vaja plaanil näha olev trepp ruumist 7 pöörata läbi koridori seinaruumi 5. Samasse tiiba trepi lähedale on vaja ehitada lift. Põhja- ja lõunatiiva trepid koos oma välisustega ja ehitatavate lisaseintega peavad moodustama omaette suletavad tuletõkkesektsioonid vastavalt Päästeameti nõuetele. Kõik hoone eri aegadel kinni müüritud aknad tuleb avada. Keskrisaliidi rõdul tuleb taastada balustraad ning lisada piilaritele sealt varem alla võetud kapiteelid.

Keldrikorrus alles vajab avamist ja uurimist, kuid arvatavasti ei võeta neid liigniiskeid ruume kasutusse. Tuleb leida võimalused niiskuse vähendamiseks. Tualettruumid on praegu peahoone esimese korruse vasakus tiivas ruumis 4 ja 18. Veel tuleb ehitada tualetid kas ruumi 20 või 21, sest ruumis 22 olevat kunagi asunud allikakaev. See vajab täiendavat uurimist. Teisele korrusele ehitatakse tualetid idaossa, trepihallist kahele poole oma algse asukohta ruumidesse 5 ja 24. Kolmandale korrusele rajatakse külaliskorter koos sansõlmega. Uhke toolvärgiga pööningu võib välja ehitada näituste ja õppetöö korraldamiseks. Korstnad on vaja remontida, kuid need jäävad peamiselt tööle ventilatsiooni tarbeks, kuna enamik ahjustest on kas lõhutud või äraviidud teadmata kohtadesse.

Aastail 1994–2009 on esimese korruse vasakus tiivas (plaanil 1–10) vahelduva eduga toimunud toitlustamine. Restorani köögis on säilinud peaaegu täielikult vajaminev köögitehnika. Söögisaalid mahutavad 40–50 inimest. Lao- ja abiruumid asuvad sama tiiva

idaosas. Sisepääsud ruumidesse jäävad olemasolevaiks. Elektrikilbid asuvad ruumides 5, 7 ja 23, võimsus kokku 250A. Paremas tiivas olid kunagi teenijate eluruumid (plaanil 12–21), millest nr 19–22 tuleb nüüd kasutusele võtta kütte- ja abiruumidena. Ruumid 12 ja 13 peaksid moodustama tulevase garderoobi.

Hoone vasaku tiiva teisel korrusel olev kodukabel leiab kasutamist vastavalt selle otstarbele, aga ka peoruumina ning samale korrusele paremasse tiiba sisustatakse banketisaal. Härrastemaja peasaal jääb kontsertide ning etenduste korraldamiseks, salongid väiksemate seltskondade õdusaks äraolemiseks. Toidud tuuakse esimese korruse restorani köögist liftiga teisele korrusele. Paremasse tiiba võib sisustada väikese raamatukogu–lugemistoa.

Peahoone ajaloolist ruumistruktuuri ei tohi muuta, kuid tuleb lammutada nõukogude ajal ehitatud vaheseinad ja ruumijaotus taastada võimalikult autentsena. Samas lammutada kõik nõukogudeaegsed elektri-, ventilatsiooni-, kütte- ning vee- ja kanalisatsioonisüsteemid ning asendada tänapäevastega. Kuna tegemist on väärtuslike interjööridega, tuleb projekteerimisel pöörata erilist tähelepanu elektriseadise, valgustuse, küttesüsteemi jne paigaldamise diskreetsusele nii, et uued lisatavad elemendid ei häiriks algupärase arhitektuuri, maalingute ja stukide vaadeldavust ning hoone tervikuna mõjuks ehedana. Ajaloolised maalingud ja nende fragmendid interjööris on vaja eksponeerida.

Kavandatu järgib mõisa(kompleksi) traditsioone ja on kooskõlas mälestise säilitamise ja restaureerimise eesmärgiga.

Kõikide tööde täpsem ulatus selgub uurimistööde ja projekteerimise käigus. Hoone kandekonstruktsioonid tuleb üle kontrollida ja vajadusel annab ehitusinsener lahendused nende tugevdamiseks. Kivikatuse lääneossa võib vajadusel paigaldada 4 katuseakent ja idapoolsesse külge lisada 3 uukakent olemasolevate eeskujul.

Peahoone restaureerimine võib toimuda ka osade kaupa:

- 1) esimese korruse vasak tiib restorani kasutusse, ruumid 1–3 ja 5–10
- 2) teise korruse suur saal nr 14,
- 3) salongid nr 12, 13 ja 15, 16,
- 4) kabel nr 11
- 5) vestibüül
- 6) pärast seda kogu ülejäänud maja.

Täpsemad ehitustööde ja restaureerimise kirjeldused tuleb anda tulevases projektdokumentatsioonis.

Esialgu võib kütte lahendada õhksoojuspumpadega, kuid see on kindlasti ajutine lahendus. Kogu hoonesse tuleb projekteerida keskküttesüsteem, mille katel ehitatakse esimese korruse paremasse tiiba idapoolsesse külge.

### **Üldnõuded hoonete remondiks ja ümberehitustöödeks**

Muinsuskaitseadus kohustab mälestise omanikku või valdajat vastutama mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise säilimise eest. Mõisakompleksi kuulub hulgaliselt kaitsealuseid objekte, aga käesolev töö hõlmab põhiliselt peahoonet, millele koostatakse muinsuskaitse eritingimused ning mis sätestavad sellel objektil lubatud ehitustegevuse piirid. Muinsuskaitse eritingimused ja nendele järgnevad ehitusprojektid tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseametiga.

Ülejäänud mõisakompleksi abihooned jäävad kaitsealuse pargi, samuti Lahemaa rahvuspargi alale, mistõttu on vajalik nendele tehtavate projektide kooskõlastamine Muinsuskaitseametiga.

Kõikidele mõisakompleksi hoonetele on vaja:

- 1) taotleda Kuusalu vallast projekteerimistingimused ja võrguvaldajatelt tehnilised tingimused
- 2) koostada arhitektuurse, sisekujunduse, kütte-, elektri-, vee- ja kanalisatsiooni- ning ventilatsiooniprojektid
- 3) kooskõlastada eelnimetatud projektid omaniku, Kuusalu valla, Kuusalu Soojus OÜ ja Põhja-Eesti Päästkeskusega
- 4) taotleda ehitus- ja ehituse alustamise load Kuusalu vallavalitsusest ja Muinsuskaitseametist Arvestades, et mõisakompleksi paljud kõrvalhooned on peahoonega ilmselt samaealised ning ehitatud kompleksina, on neil ansambliväärtus, millest tulenevalt peab neid käsitlema samade võtete ja hoolikusega kui peahoonetki. Kõrvalhoonetes ja varemtes tuleb teha järgmisi töid:
  - 1) valitsejamaja ja teenijatemaja pude savikivikatus asendada uue betoonkivist katusega
  - 2) kindlustada karjakastelli portikuse müüri alumine osa seestpoolt, st tühimikesse sisse laduda paekive
  - 3) teohoovi sisselangenud katuse jäänused likvideerida ja utiliseerida
  - 4) kõik tänaseks ilma betoonkatteta varemmed (karjakastell, teohoov, sepikoda, ait) katta kumera lubitsementseguga või kaitsva katusega, et vältida edaspidist müüride lagunemist.

## Üldised raamid

Olemasoleva peahoone remondiks ja restaureerimiseks annab aluse hoone ise oma praeguse mahuga ja konstruktiivse skeemiga. Hoone mahtu ei tohi muuta. Vanade hoonete puhul üldiselt ja muinsuskaitsealuste hoonete puhul eriti, tuleb kinni pidada nõudest kasutada ehitusel loodussõbralikke ja ajaloolise kasutusega materjale - paekivi, keraamilist tellist (eelistatult vana tellist), lubimörti (konstruktsioonide ja sokli krohvimise puhul tsemendisisaldusega mitte üle 10 % sideaine mahust), lubikrohvi, puitu (eelistatult vana taaskasutatud puitu, v.a. uute avatäidete puhul), looduslikke värve. Kuna peahooneel on juba olemas betoonkivist ja risaliitidel tsinkplekist katus, siis see jääb muutmata.

Muinsuskaitseadusest tulenevalt ei tohi mälestise remontimisel kasutada algupärasest erinevaid või algupäraseid matkivaid ehitusmaterjale.

Peale remondi- ja ehitustööde on suur osatähtsus hoone hilisemal hooldamisel.

Muinsuskaitseameti kodulehel on ära toodud rida soovitusi ja nõuandeid, kuidas kinnismälestist või kaitsevööndis paiknevat ehitist remontida ja hooldada. Samas on kirjeldatud remont- ja hooldustöid, mida võib teha ilma Muinsuskaitseameti loata. Abiks on juhendmaterjalid infovoldikutena.

## **12. KOLGA MÕISA PEAHOONE MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED**

Peahoone ümbrus on rahuldavas korras – hoonesist pinnast on kooritud, võsa raiutud, rohi niidetud. Vaadet peahoone esifassaadile segavad hetkel oluliselt auringi sees ja maantee ääres kasvavad isetekkelised puud. Silma riivavad peamaja taga sisehoovis olev aida vare ning räämas teenijatemaja. Park on täis võsa ja haigeid ning ülekasvanud puid. Puud tuleb maha raiuda nii hoonete ümber kui ka varemetest ning nende lähiümbrusest. See töö tehakse eeldatavasti 2016. aastal. Valminud on pargi rekonstrueerimise ja sealhulgas vertikaalplaneerimise projekt.

### **Uurimis- ja projekteerimisvajadus**

Peahoone interjööride uuringud on tehtud 2014. aastal. Täpsustamist vajab hoone kehandi ehituslik seisund, samuti on tuleb teha ajalooliste siseuste värvisondaažid.

Vaja on teha peahoone arhitektuurse projekti (KRPI projekt) korrektuurid. Pärast selle valmimist saab koostada sisekujundus-, elektrivarustus-, vee- ja kanalisatsiooni-, ventilatsiooni- ning kütteprojektid. Tänapäevast sundventilatsioonisüsteemi ei ehitata.

### **Kolga mõisa peahoone muinsuskaitse eritingimused**

1. Hoonete mahude muutmine ei ole lubatud.
2. Peale-, juurde- ja ümberehitused ei ole lubatud, välja arvatud tulevikus üksikute katuseakende (2 või 4 tk läänekülge) ja uukakende (1 või 3 tk idakülge) lisamine pööningukorrusele, mille eeskujuks võtta olemasolevad.
3. Vundament primeetril lahti kaevata ja paigaldada vertikaalne niiskustõke/tuulutus. Eemaldada lagunenuid krohv.
4. Välisseinad – lagunenuid krohv ja tsementkrohviga parandused eemaldada terve hoone ulatuses. Krohviuuringud (lk 23–25) professor Kallavuse juures näitasid, et kõikide proovide sideaine on hävinud või hävimas mikroorganismide metabolismi tulemusel. Samuti puudub krohvil hea nakkuvus aluspinnaga. Fassaadid tuleb uuesti üle krohvida lubiseguga, millele on lisatud 8-10% tsementi. Säilitada krohvirustika esimese korruse tasandil.
5. Vahetada teise korruse nõukogudeaegsed aknad uute koopiate vastu. Võib lisada 2 või 4 katuseakent läänepoolsesse külge ja 1 või 3 uukakent idakülge olemasolevate eeskujul. Esimese ja pööningukorruse aknad restaureerida. Kõik kinnimüüritud aknad avada.
6. Välisuksed restaureerida, põhjapoolne uks asendada.

7. Ehitada kivikatuse servade alla karniisid ja seega ühtlasi sulgeda pööning, remontida risaliitide hammaskarniisid.
8. Säilitada ajaloolised korstnad algsetes asupaikades. Remontida kõik korstnad alates esimesest korrusest kuni korstnapitsideni. Puuduvad korstnaosad kolmandal korrusel uuesti laduda. Korstnatele paigaldada punasest plekist kraed (liiteplekid), et vältida vihmavee voolu pööningule. Samuti tuleb korstnad pealt plekiga katta.
9. Küttekollete remontimine on nõutud. Uusi ahje ei ehitata, küll aga paigaldatakse tervesse majja kaasaegne keskküttesüsteem.
10. Likvideerida parema risaliidi neelu kohas vee läbijooks, millega seoses kaob ka toolvärki kahjustanud majanääts. Toolvärk selles kohas proteesida.
11. Paigaldada sadeveesüsteemid ja piksekaitse. Läänepoolse kesk- ja lõunapoolse risaliidi vahel olevale kivikatusele lisada valtsrennid.
12. Remontida, lihvida või vajadusel osaliselt asendada sisetreppide astmed. Põhjapoolne trepp uuesti ehitada esimese korruse osas. Täielikult uuendada keskse sissepääsu välistrepp ja plaatpõrand.
13. Esimesel korrusel ruumid remontida ja/või restaureerida vastavalt tabelis (lk 80–90) antud nõudmistele.
14. Teise korruse ruumid remontida ja/või restaureerida vastavalt tabelis (lk 90–118) toodud nõudmistele.
15. Kolmanda korruse ruumid remontida ja/või restaureerida vastavalt tabelis (lk 119–123) toodud nõudmistele.
16. Pööningu võib välja ehitada 1–4 suure ruumina.
17. Ehitada kütte-, vee- ja kanalisatsiooni- ning elektrisüsteemid ilma konstruktsioone ja interjööre kahjustamata.

## KOKKUVÕTE

Käesolevas töös on kirjeldatud Kolga mõisa asukohta, ajalugu ja koostatud ülevaade arhitektuuriajaloolisest kontekstist, kuhu kompleks sobitub.

Nõukogude perioodil on Kolga mõisa peahoones teostatud palju uuringuid, mõõdistamisi ja inventuure, mille põhjal on koostatud ajaloolisi õiendeid, projekte, jooniseid, tööjooniseid, restaureerimise kontseptsioone, sisekujunduse projekte jne. Värskeimad peahoone interjööri uuringud on teostatud 2014.a, mille kohta annab selgust detailne aruanne. Kevadel 2015 on geoloogilise radariga uuritud hoonete ümbrust leidmaks vanu tsistertslaste kloostrimüüre. Need leiti peahoone ees oleva auringi ühest nurgast ja endise talli alt ning maakeldrist. Pärast uuringuid tehti arheoloogilised väljakaevamised, millega jätkatakse ka 2016. a. suvel. 2014. a. koostati mõisakompleksi hoonete ümbruse geodeetiline alusplaan ja 2015.a. tehti dendroloogia ning pargi rekonstrueerimise projekt. 2015 on uuritud peahoone fassaadi krohvi ja toolvärki kahjustanud seent.

Allpool on antud lühem olemasoleva olukorra kirjeldus ning kuidas ja miks on kompleks sedavõrd lagunenu.

Arhitektuuriajaloolises kontekstis kirjelduses näidatakse, millisesse ajastusse ja stiili võib Kolga mõisa paigutada ning mis on selle majanduslik, sotsiaalne ja kultuurilooline tähtsus, kui hooga majandusarengu taustal 18. sajandi teisel poolel pääses mõjule funktsionaalne suhtumine. Võrdluseks on toodud Hiiu Suuremõisa, hilisemad Hõreda ja Vaimõisa ning Lätis asuvad Kazdanga ja Mežotne lossid. Kolga mõisa peamaja on viimasele äärmiselt sarnane.

Peahoone tehnilise seisukorra kirjelduses on toodud kaks põhjalikku ümberehituse aega. Käsitletud on praegust hoone seisukorda alates sokliosast ja seintest kuni katuseni. Põgusalt on kirjutatud ka kõrvalhoonete ning pargi olukorrast. Aastatetpikkuse hooldamatuse tulemusena on mitmete hoonete katused sisse langenud. Nõukogude perioodi lõpul on peahoonet osaliselt remonditud, kuid päris uue katuse sai see 1990-nade keskel. Seinad tugeva paekivist konstruktsiooniga, millelt on krohv osaliselt alla varisenud. Uuringutega jõuti järeldusele, et kogu krohv tuleb restaureerimise käigus eemaldada, et teha uus ühtlane pinnaviimistlus, taastades samuti esimese korruse osa krohvirstika. Piilarid läänefassaadil on kapitaalsed. Hoone sisehoovipoolses küljes asuv idafassaad on halvas seisukorras. Peahoonele on paigaldatud erinevatel ehitus- ja remondiperioodidel erinevaid avatäiteid. Vajalik on restaureerida kõikide ruumide ajaloolised uked koos piiretega ning esimese ja põõningukorruse aknad. Kirjeldatud on küttekehade ja korstnate ning toolvärgi seisukorda.



Põhjalikult on käsitletud interjööri olukord korruste ja ruumide kaupa. Esimese korruse ruumides leidub palju niiskuskahjustusi põrandal lähedal ja teisel korrusel ohtralt katuse läbijookse, mis on viinud laed läbipehkimiseni. Kirjeldatud on ehitusmaterjale, maalingute ja stukkdekoori leide seintel. Samuti on uuritud põrandate ja treppide olukorda.

Restaureerimiskontseptsioon on suuniseks selle kooskõlastamisele järgnevate uuringute ning projekteerimis-, konserveerimis-, restaureerimis- ja ehitustööde tegemisel. Kajastatakse üldiselt konserveerimise ja restaureerimise kavandatavat ulatust, põhimõttelist suunitlust, võimalikke funktsioone, vajalikke tulevase uuringuid ja kavandatavate tööde järjestust. Kirjeldatakse peamaja juurde võimalusel loodavat toetavat struktuuri, mis pakub erinevaid võimalusi nii turistidele kui kohalikule rahvale. Samuti on kirjutatud olemasolevast taristust. Käesolev töö annab läbiviidavate ehitus- ja restaureerimistööde põhimõttelised muinsuskaitseõbralikud juhtnöörid, ruumide mõeldavate funktsioonide ettepanekud, soovitatavad tööetapid ja nõuanded edaspidisteks hoolduseks. Töö käigus on koostatud peahoone muinsuskaitse eritingimused, mis saavad aluseks edasistele restaureerimis-, konserveerimis- ja ehitusprojektidele ning seejärel hoones läbiviidavatele töödele.

### **Lisad CD-1:**

Lisa 1. Kolga mõisa peahoone siseviimistluse uuringud. Aruanne, 2014.

Lisa 2. Georadari uuringu aruanne, 2014.

Lisa 3. Arheoloogiliste kaevamiste aruanne, 2015.

Lisa 4. Geodeetiline alusplaan, 2014.

Lisa 5. Uste inventeerimine, 2014.

Lisa 6. Kolga mõisa puitpõrandad, 2015.

Lisa 7. Seenkahjustus, 2015.

Lisa 8. Säilikud arhiivides, 2015.

### **Kasutatud kirjandus ja allikad:**

Kangilaski, Epp, Kolga mõisa ehitusajaloo uurimise probleemidest. –Eesti arhitektuuriajaloo küsimusi. Arhitektuuriajaloo sektsiooni I sügisseminar, Tallinn, 13.–14. okt. 1981. Tallinn: Eesti NSV Ehituskomitee, 1981.

Kangilaski, Epp, Kolga mõisa täiendav ajalooline õiend. KRPI, 1987. Kolga muuseum.

Maiste, Juhan, 18.sajandi mõisamaja tüübist Eestis. –Eesti arhitektuuriajaloo küsimusi. Arhitektuuriajaloo sektsiooni I sügisseminar, Tallinn, 13.–14. okt. 1981. Tallinn: Eesti NSV Ehituskomitee, 1981.

Norrman, Jimmy, Vårdprogram för parkanläggningen vid Kolk herrgård, Estland. Conservation Program for the Park of Kolga Mansion, Estonia. SLU Sveriges Lantbruksuniversitet, 1999. Kolga muuseum.

Raam, Villem, Harju rajooni ajaloo- ja kultuurimälestised. Tallinn: Eesti Raamat, 1988.

Tuulse, Armin, Die Burgen in Estland und Lettland. Dorpat: Dorpater Estnischer Verlag, 1942.

Üprus, Helmi, Kolga mõisa ajalooline ülevaade. ERA f T-761, n 1, s 815.

Eesti Riigiarhiiv – **EAA**

Eesti Ajalooarhiiv – **ERA**

### **Internet:**

[www.muinas.ee](http://www.muinas.ee)

[www.muis.ee](http://www.muis.ee)

[www.maaamet.ee](http://www.maaamet.ee)

[www.youtube.com](http://www.youtube.com)

[www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org)

## **Illustratsioonide nimekiri:**

Tiitellehe foto. Vallo Järv, <https://www.youtube.com/watch?v=4945XekNMGc>. Vaadatud 31.X 2015.

1. Kuimetsa linnus. "Kuimetsa linnuse vaade". Carl Faehlmann – Skannitud originaaltrüki / Avalik omand / Wikimedia Commons -

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kuimetsa\\_linnuse\\_vaade.jpg#/media/File:Kuimetsa\\_linnuse\\_vaade.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kuimetsa_linnuse_vaade.jpg#/media/File:Kuimetsa_linnuse_vaade.jpg). Vaadatud 22.XI 2014.

2. Antonius Goeteeris, Colko 1615.a. Kolga mõis - Colko, AM \_ 8519:2 F 14955, Eesti Ajaloomuuseum, <http://muis.ee/museaalview/2353829>. Vaadatud 22.XI 2014

3. Stenbockide sugupuu. Wistinghausen, W, Pilte minu lähemast ümbrusest. Avita, 1995. Kolga muuseum.

4. Kaart aastast 1833. Norrman, Jimmy, Conservation Program for the Park of Kolga Mansion, Estonia. SLU Sveriges Lantbruksuniversitet, 1999, lk 31. Kolga Muuseum.

5. Kaardid. Normann, Jimmy, Conservation Program for the Park of Kolga Mansion, Estonia. SLU Sveriges Lantbruksuniversitet, 1999, lk 15. Kolga Muuseum.

6. Maaameti kaart mõisakompleksi maakasutuse kohta. [www.maaamet.ee](http://www.maaamet.ee). Vaadatud 22.XI 2014.

7. Peahoone kinnistu. [www.maaamet.ee](http://www.maaamet.ee)

8.-12. Peahoone fassaadid. Autori kogu.

13. Aaspere mõis.

[http://et.wikipedia.org/wiki/Aaspere\\_m%C3%B5is#mediaviewer/File:Aaspere\\_m%C3%B5isa\\_peahoone\\_2012.jpg](http://et.wikipedia.org/wiki/Aaspere_m%C3%B5is#mediaviewer/File:Aaspere_m%C3%B5isa_peahoone_2012.jpg) Vaadatud 22.XI 2014.

14. Järvakandi mõis, hävinud.

[http://et.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4rvakandi\\_m%C3%B5is#mediaviewer/File:J%C3%A4rvakandi\\_m%C3%B5isa\\_peahoone.jpg](http://et.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4rvakandi_m%C3%B5is#mediaviewer/File:J%C3%A4rvakandi_m%C3%B5isa_peahoone.jpg) Vaadatud 22.XI 2014.

15. Mäo mõis.

[https://www.google.ee/search?q=m%C3%A4o+m%C3%B5is+fotod&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=5m7XVVKOICNLsaKTogcAB&ved=0CDUQsAQ#imgdii=&imgrc=BSd9aaECZNM8IM%253A%3B2RRTD1NTBYXdzM%3Bhttp%253A%252F%252Fmaakeskus.ee%252Ffaxs\\_content%252Fmenu1%252Ffoto\\_mao\\_mois.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fmaakeskus.ee%252F%253Fc%253Dmao\\_keskus%25261%253Det%3B500%3B267](https://www.google.ee/search?q=m%C3%A4o+m%C3%B5is+fotod&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=5m7XVVKOICNLsaKTogcAB&ved=0CDUQsAQ#imgdii=&imgrc=BSd9aaECZNM8IM%253A%3B2RRTD1NTBYXdzM%3Bhttp%253A%252F%252Fmaakeskus.ee%252Ffaxs_content%252Fmenu1%252Ffoto_mao_mois.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fmaakeskus.ee%252F%253Fc%253Dmao_keskus%25261%253Det%3B500%3B267) Vaadatud 22.XI 2014.

16. Saku mõis. <http://public.fotki.com/Moisad/moisad/saku-mis.html> Vaadatud 22.XI 2014.

17. Smolnõi, 1806, St. Peterburg, arhitekt G. Quarenghi.

[https://www.google.ee/search?q=smolny+st+petersburg&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=SXHXVPyLEsHKaP7tgdgG&ved=0CD8QsAQ&dpr=1#imgdii=&imgrc=R2H2cWnTf8amBM%253A%3BvDN5KG3GdSbc-M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252F7%252F76%252FQuarenghi\\_smolny.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fen.wikipedia.org%252Fwiki%252FSmolny\\_Institute%3B1476%3B874](https://www.google.ee/search?q=smolny+st+petersburg&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=SXHXVPyLEsHKaP7tgdgG&ved=0CD8QsAQ&dpr=1#imgdii=&imgrc=R2H2cWnTf8amBM%253A%3BvDN5KG3GdSbc-M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252F7%252F76%252FQuarenghi_smolny.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fen.wikipedia.org%252Fwiki%252FSmolny_Institute%3B1476%3B874) Vaadatud 22.XI 2014.

18. Raikküla mõis.

<https://www.google.ee/search?q=raikk%C3%BCla+m%C3%B5is&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=pnbXVNYQJZGM7Aab8oGYCQ&sqi=2&ved=0C>

[DIQsAQ#imgdii=\\_&imgrc=2hyqF43REIXsXM%253A%3Bc5-COaEIFgdHhM%3Bhttps%253A%252F%252Fopetaja.edu.ee%252Fklassitsism%252Fklassika%252Fraik2.jpg%3Bhttps%253A%252F%252Fopetaja.edu.ee%252Fklassitsism%252Fklassika%252Fraikkyla.html%3B590%3B328](https://www.google.ee/search?q=kazdanga&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=qHHXVPyyOo3taJmegOAI&ved=0CDwQsAQ#imgdii=&imgrc=Yd_43RPEG9yQGM%253A%3Bbxiq_aEKtAfR6M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252Fthumb%252F%252F%252Fkazdangas_pils.JPG%252F300px-Kazdangas_pils.JPG%3Bhttp%253A%252F%252Fen.wikipedia.org%252Fwiki%252FKazdanga_Palace%3B300%3B225) Vaadatud 22.XI 2014.

19. Kazdanga loss, 1804. Läti.

[https://www.google.ee/search?q=kazdanga&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=qHHXVPyyOo3taJmegOAI&ved=0CDwQsAQ#imgdii=\\_&imgrc=Yd\\_43RPEG9yQGM%253A%3Bbxiq\\_aEKtAfR6M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252Fthumb%252F%252F%252Fkazdangas\\_pils.JPG%252F300px-](https://www.google.ee/search?q=kazdanga&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=qHHXVPyyOo3taJmegOAI&ved=0CDwQsAQ#imgdii=&imgrc=Yd_43RPEG9yQGM%253A%3Bbxiq_aEKtAfR6M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252Fthumb%252F%252F%252Fkazdangas_pils.JPG%252F300px-Kazdangas_pils.JPG%3Bhttp%253A%252F%252Fen.wikipedia.org%252Fwiki%252FKazdanga_Palace%3B300%3B225)

[Kazdangas\\_pils.JPG%3Bhttp%253A%252F%252Fen.wikipedia.org%252Fwiki%252FKazdanga\\_Palace%3B300%3B225](https://www.google.ee/search?q=kazdanga&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=qHHXVPyyOo3taJmegOAI&ved=0CDwQsAQ#imgdii=&imgrc=Yd_43RPEG9yQGM%253A%3Bbxiq_aEKtAfR6M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252Fthumb%252F%252F%252Fkazdangas_pils.JPG%252F300px-Kazdangas_pils.JPG%3Bhttp%253A%252F%252Fen.wikipedia.org%252Fwiki%252FKazdanga_Palace%3B300%3B225) Vaadatud 22.XI 2014.

20. Mežotne loss, Kuramaa, Läti.

<https://www.google.ee/search?q=me%C5%BEotnes+pils&biw=1005&bih=607&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=znHXVO2GKsGE7ga064CQDw&sqi=2&ved=0CC8QsAQ#imgdii=&imgrc=giEVhC6hAia6IM%253A%3BMrjue6NwSFY25M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.kasnotiek.lv%252Fmedia%252Fprofiles%252F800%252Feb8941f7fdaf8c4b0e0b53770287b2a1.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.kasnotiek.lv%252Fprofile%252F5635%252Fmezotnes-pils%3B800%3B533> Vaadatud 22.XI 2014.

21. Kelder. Autori kogu.

22. Proov peaukse kõrvalt vasakult. Autori kogu.

23. Pealmine kiht on lubivärv koos mikroorganismidega. Autori kogu.

24. Täitematerjal liiv. Autori kogu.

25. Lubikoda. Autori kogu.

26. Võimalikud taimede jäänused. Autori kogu.

27. Lõunapoolne eenduv osa (talveaia all). Autori kogu.

28. Põhjafassaadi krohv. Autori kogu.

29. Peafassaad. Autori kogu.

30. Metallvapp, krohvitud. Autori kogu.

31. Piilarid, kapiteelideta ja lagunened baasidega. Autori kogu.

33. Puitpiire ja joonia kapiteelid. Uno Hermann, 1962. EAA f 5238 n 1 foto 557.1.

33. Puitbalustraad enne sõda. Kolga muuseum.

34. Idafassaadi probleemseimad kohad. Autori kogu.

35. Lõunafassaad. Autori kogu.

36. Põhjafassaad. Autori kogu.

37. Katuse lõunapoolne osa 2015.a. Kolga mõis 2015. Autor: Aivar Vahenõmm,

<https://www.youtube.com/watch?v=OYkDEgSgYnc> Vaadatud 02.VIII 2015.

38. Katuse keskmine osa 2015.a. Aivar Vahenõmm,

<https://www.youtube.com/watch?v=OYkDEgSgYnc> Vaadatud 02.VIII 2015.

39. Katuse põhjapoolne osa 2015.a. Aivar Vahenõmm,

<https://www.youtube.com/watch?v=OYkDEgSgYnc> Vaadatud 02.VIII 2015.

40. Talveaed. Autori kogu.

41. Vasakul valtsrenn ja vihmaveetoru, mis paremal puuduvad. Autori kogu.

42. Idafassaadil puuduvad rennid ja torud. Autori kogu.

43. Põhjafassaadil vasakul rennid puuduvad, paremal nurkades veesülitid. Autori kogu.
44. Lõunafassaad, risaliidil veesülitid olemas. Autori kogu.
45. Paigaldamist ootavad veesülitid. Autori kogu.
46. Aken idafassaadil. Autori kogu.
47. Veeninaga aken idafassaadil. Autori kogu.
48. Aken idafassaadil, silluse asemel silikaat. Trellid. Autori kogu.
49. Esimese korruse läänefassaadi aknad, osad veeplekkidega. Autori kogu.
50. Teise korruse aken. Autori kogu.
51. Üks kolmest pööningu originaalaknast. Autori kogu.
52. Uukaken põhjafassaadis. Autori kogu.
53. Ruumi 22 aken teisel korrusel. Autori kogu.
54. Klassitsistlik valgimikuga tahveluks. Autori kogu.
55. Lõunapoolne tahveluks. Autori kogu.
56. Põhjapoolne välisuks. Autori kogu.
57. Barokkukse peahoonesse ladustatud detailid. Autori kogu.
58. Nõukogude aegsed abiruumide uksed.
59. Nõukogude aegne vestibüüli uks. Autori kogu.
60. Koridoris kaarvalgimikuga uks. Autori kogu.
61. Uks - koopia, profiilpiire algne. Autori kogu.
62. Barokne uks vestibüülis. Autori kogu.
63. Läänepoolne anfilaad, ruum 12. Autori kogu.
64. Peasaali (14) uks vestibüüli. Autori kogu.
65. Ruumi 15 uks. Autori kogu.
66. Ruumi 18 uks. Autori kogu.
67. Barokne uks ruumis 2. Autori kogu.
68. Tahveluksed hallis. Autori kogu.
69. Tahveluksed 3. korrusel. Autori kogu.
70. Ahi 1.korrusel ruumis 15. Autori kogu.
71. 71. Ahjud ruumide 2 ja 3 vahel. Autori kogu.
72. Ahi ruumide 12 ja 13 vahel. Autori kogu.
73. Ahjusuu 2. korruse koridoris. Autori kogu.
74. Ahi ruumide 15 ja 16 vahel, vasakul kamin. Autori kogu.
75. Ahi ruumide 17 ja 18 vahel. Autori kogu.
76. Ahi 3. korrusel ruumide 2 ja 3 vahel. Autori kogu.
77. Korstnad. Kolga mõis 2015. Autor: Vallo Järv,  
<https://www.youtube.com/watch?v=4945XekNMGc> Vaadatud 29.X 2015.
78. Neli suurt korstent. Vallo Järv, <https://www.youtube.com/watch?v=4945XekNMGc>  
Vaadatud 29.X 2015.
79. Korsten pööningul. Autori kogu.
80. Lõhutud ahi ja lõõr 1.korrusel ruumis 12. Autori kogu.
81. Silindervõlv idapoolsetes ruumides - plaanil 2-4 ja 19-22. Autori kogu.
82. Koridoride silindervõlv – plaanil 5, 6, 18 ja 23. Autori kogu.
83. Stukkdekooriga silindervõlv ruumis 14. Autori kogu.
84. Ristvõlv läänepoolses küljes vasakus tiivas – plaanil 8-10. Autori kogu.

85. Vestibüülis uus puitlagi, ruum 11. Autori kogu.
86. Siledad laed stukk peegelvõlvidega ruumides 12, 13 ja 15. Autori kogu.
87. Sile peegelvõlviga lagi ruumis 11a. Autori kogu.
88. Ruumi 11 ja 11a põrand. Autori kogu.
89. Ruumide 12 ja 13 põrand. Autori kogu.
90. Ruumi 23 kiviparkett. Autori kogu.
91. Ruum 1. Autori kogu.
92. Ruum 2. Autori kogu.
93. Ruum 3. Autori kogu.
94. Ruum 4. Autori kogu.
95. Ruum 26. Autori kogu.
96. Ruum 23. Autori kogu.
97. Ruumi 21 lammuttav sein. Autori kogu.
98. Ruum 22. Autori kogu.
99. Lammutatav sein ruumis 9. Autori kogu.
100. Silikaadist nišš ruumis 8. Autori kogu.
101. Ruumis 9 terpi ülemine osa. Autori kogu.
102. Kabel. Autori kogu.
103. Ruum 12. Autori kogu.
104. Ruum 13. Autori kogu.
105. Ruum 14, pragu. Taavi Tiidori foto.
106. Peasaalist anfilaad. Autori kogu.
107. Peasaali aknad. Autori kogu.
108. Peasaali uks. Autori kogu.
109. Ruum 15. Autori kogu.
110. Ruum 16. Autori kogu.
111. Ruum 17. Autori kogu.
112. Ruum 18. Autori kogu.
113. Ruum 18. Autori kogu.
114. Koridor 15. Autori kogu.
115. Koridor 10. Autori kogu.
116. Ruumi 19 trepp ja ruum 20. Autori kogu.
117. Veranda ehk talveaed. Autori kogu.
118. Ruumi 3 lagi. Autori kogu.
119. Ruumi 4 lagi. Autori kogu.
120. Ruumi 21 lagi. Autori kogu.
121. Ruumi 22 lagi. Autori kogu.
122. Ruumi 23 lagi. Autori kogu.
123. Koridor 10, lagi. Autori kogu.
124. Ruumi 8 lagi. Autori kogu.
125. Kabeli lagi. Taavi Tiidori ja autori kogu.
126. Ruumi 12 lagi. Autori kogu.
127. Ruumi 13 lagi. Autori kogu.
128. Saali betoonlagi karniisidega, rosetiga. Autori kogu.

129. Saali 14, pragu. Taavi Tiidori foto.
130. Ruumi 15 lagi. Autori kogu.
131. Ruumi 16 lagi. Autori kogu.
132. Ruumi 17 lagi. Autori kogu.
133. Ruumi 18 lagi. Autori kogu.
134. Ruumi 1 põrand. Autori kogu.
135. Ruumi 4 põrand. Autori kogu.
136. Kulunud põrand 2.korruse trepihallis. Autori kogu.
137. Põrand ruumis 22. Autori kogu.
138. Põrand ruumis 8. Autori kogu.
139. Põrand ruumides 9, 10, 25. Autori kogu.
140. Kulunud puitpõrand ruumis 25 (parem ots).
141. Kabeli põrand. Autori kogu.
142. Ruumi 12 põrand. Autori kogu.
143. Ruumi 13 põrand. Autori kogu.
144. Peasaali põrand. Autori kogu.
145. Maalitud põrandalauad. Autori kogu.
146. Parkett ruumis 17. Autori kogu.
147. Laudpõrand ruumis 18. Autori kogu.
148. Ruum 1. Autori kogu.
149. Ruumi 1 põrand. Autori kogu.
151. Ruum 1a. Autori kogu.
152. Ruum 2. Autori kogu.
153. Ruum 3. Autori kogu.
154. Ruum 4. Autori kogu.
155. Ruum 5. Autori kogu.
156. Välistrepi vaated. Autori kogu.
157. Kulunud paraadtrepil podest. Autori kogu.
158. Kulunud paraadtrepil astmed (11a ja 20). Autori kogu.
159. Trepi balustraad (2.korrus). Autori kogu.
160. Trepp ruumis 16 (1.korrus). Autori kogu.
161. Trepp ruumis 19 (2.korrus). Autori kogu.
162. Toolvärk. Autori kogu.
163. Seenkahjustus lõunapoolse risaliidi plekk-katuse ja kivikatuse liitekohta all. Autori kogu.
164. Kolga mõis asub neljal maaüksusel. [www.maaamet.ee](http://www.maaamet.ee).
165. Toetav struktuur. Autori kogu.
166. Teohoov. Autori kogu.
167. Karjakastelli portikus. Autori kogu.
168. Karjakastell. Vaadatud 31.III 2016.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2856>
169. Ait. <http://gl.nh.ee/images/pix/b4b7c56d96d12d24d7-73860835.jpg>.  
Vaadatud 31.III 2016.
170. Pikk rehi. Vaadatud 31.III 2016.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2857>

171. Valitsejamaja.  
<https://www.google.ee/search?q=kolga+m%C3%B5is&biw=990&bih=614&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjvLZ3k0-XLAhUHnA4KHcdwC5YQsAQIKQ&dpr=1#imgrc=UYGtGk3oDje-RM%3A> Vaadatud 31.III 2016.
172. Valitsejamaja. Autori kogu.
173. Teenijatemaja.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=imagegallery&id=2854>
174. Laut-linnasekelder. Vaadatud 31.III 2016.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2859>
175. Viinaköök.  
[httpswww.google.eesearchq=kolga+m%C3%B5is&biw=990&bih=614&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjvLZ3k0-XLAhUHnA4KHcdwC5YQsAQIKQ#imgrc=SQ\\_HxKtkSFBs\\_M%3A](httpswww.google.eesearchq=kolga+m%C3%B5is&biw=990&bih=614&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwjvLZ3k0-XLAhUHnA4KHcdwC5YQsAQIKQ#imgrc=SQ_HxKtkSFBs_M%3A) Vaadatud 31.III 2016.
176. Sepikoda.  
<https://www.google.ee/search?q=kolga+m%C3%B5is+sepikoda+photos&biw=990&bih=614&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiB55-3gebLAhUDhw8KHdEyBxMQsAQIGA#imgrc=dymEWZxhQdcvxM%3A> Vaadatud 31.III 2016.
177. Sõiduhobuste tall.  
<https://www.google.ee/search?q=kolga+m%C3%B5is+sepikoda+photos&biw=990&bih=614&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiB55-3gebLAhUDhw8KHdEyBxMQsAQIGA#tbm=isch&q=kolga+m%C3%B5is+tall+photos&imgrc=A3QM9QvBfGB5IM%3A> Vaadatud 31.III 2016.
178. Nuumhärgade tall.  
<https://www.google.ee/search?q=kolga+m%C3%B5is+sepikoda+photos&biw=990&bih=614&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiB55-3gebLAhUDhw8KHdEyBxMQsAQIGA#tbm=isch&q=kolga+m%C3%B5is+nuumh%C3%A4rgade+tall+photos&imgrc=6gEq9fAHzdj8KM%3A> Vaadatud 03.IV 2016.
179. Tõllakuur.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2862> Vaadatud 03.IV 2016.
180. Aednikumaja.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2864> Vaadatud 03.IV 2016.
181. Väravamajad.  
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=imagegallery&id=2870>  
Vaadatud 03.IV 2016.



## **SUMMARY**

### **Special Conditions of Heritage Conservation and Restoration Concept for the Main Building of Kolga Manor**

The present thesis describes the history of Kolga manor and draws an overview of the architectural history context of the manor complex.

During the Soviet period, many studies, measurements and inventories were executed in the main building of Kolga manor based on which historical statements, project, drawings, construction drawings, restoration concepts, interior design projects etc have been compiled. More recent studies of the interior of the main building of Kolga manor have been performed in 2014 on which a detailed report has been prepared. In spring 2015 the surroundings of the buildings were studied with a geological radar, as a result of which the walls of the old Cistercian convent were discovered. The walls were found at the circle in front of the main building, under the former stables and in the ground cellar. After the studies, archaeological excavations took place which shall be continued in the summer of 2016.

In 2014 the geodetic plan of the land surrounding the buildings of the manor complex was prepared followed by the dendrology and park reconstruction project in 2015. The plaster studies of the main building facade were also performed in 2015.

Below you will find a short history of the manor, description of the present situation and how and why the complex has disintegrated as it is now. Also, recommendations have been given for future works.

### **Historical overview**

Kolga is the largest classicist manor in Estonia and has 700 years of history. The present main building of the manor has two principal construction periods – the 2<sup>nd</sup> half of the 18<sup>th</sup> century and the 1<sup>st</sup> half of the 19<sup>th</sup> century. The manor deserves to be highlighted due to its size as well as the possessors – in the Estonian concept Kolga is a truly vast manor and also one of the oldest in Estonia as well as Lahemaa National Park.

The manor is first mentioned in the historical records already in the first half of the 13<sup>th</sup> century when Kolga (Kolck, Colko) belonged to duke Kanut (Knud), the son of the King of Denmark Waldemar, who later on sold Kolga with the surrounding land to the monks of Gotland (Sweden). The land was registered to the Gotland Roman (Guthvalia/Gudwalli/Guthanalia) Cistercian convent in 1259. The convent used it as its management manor.

Probably in the first year of Christianization, the monks received extensive estates as gifts at the assignment of the King of Denmark. The location at the foot of the flat ridge of Pudisoo River secluded from the Narva road by forest offered great opportunities for fish breeding. The main building was probably located above the later manor building or more to the west from the building and was demolished in connection with the construction of the new building. The main building had probably three floors with a couple of rooms on each floor and a huge mantle chimney in the middle. The main building was completed as the first stone building in the 14<sup>th</sup> century whereas a half-round canon tower had been attached from the side of the management yard, with the wide and low embrasures being characteristic to the beginning of the 16<sup>th</sup> century. It is possible that the tower was built by the Russians during the Livonian War. The location of the building depicted in the drawing below is still unspecified.

Due to unsecure circumstances, Kolga and Kuimetsa wooden manors had the features of medieval forts. Presumably Kolga was constructed as a stone building. The drawing by Antonius Goeteeris depicts an impressive group of buildings. On the right we can see a tower-like residential building. After taking firearms into use, a large round tower was added to the former corner building. The small auxiliary building on the left may originate from the late Middle Ages, which is indicated by the *dansker* between the two windows expanded later on. Kuimetsa belonged to the St Michael's convent of the Reval (Tallinn) Cistercians. In Carl Faehlmann's drawing from the 19<sup>th</sup> century Kuimetsa has been depicted as a tower manor in the corners of which there were round towers on decorative arched mouldings. Similar buildings were already found in Doblen and Neuenburg. Kuimetsa tower was adjusted for living the proof of which is the entrance on the bottom floor. The tower was probably built in 1412 when the convent received large sums of money for the construction works in Reval and when the fortification of wooden manors was considered.

It appears from the writing of Epp Kangilaski that in the opinion of previous researchers, Kolga was a convent building. The buildings held by the order were probably fortified stone buildings.

Due to the fact that after the uprising in 1343, fortified buildings were started to be built everywhere, Helmi Üprus assumed that in the 14<sup>th</sup> century Kolga must also have been a fortified convent manor with buildings strong by structure. Kolga remained in the possession of the Cistercians until the beginning of the 16<sup>th</sup> century. In 1519, the monks exchanged it for estates in Denmark with King Christian and after that the manor exchanged owners several times. In 1528, Friedrich I became the owner, followed by liege lord Hans Natzmer. The next

owner Andreas Deken sold the manor to a Reval citizen Gottschhalck Remelgnrode. In 1551 the manor was returned into the possession of the King of Denmark Christian III. Due to constant changes in owners, economic distress and the wars, larger constructions could not be made in the 16<sup>th</sup> century. Owing to debt obligations and war expeditions, the appearance of the manor was the same as had been left by the Cistercians. Unfortunately, a great deal of the archival records from 1530-1789 preserved in the Tallinn City Archives were lost during WW II.

The reformation and the Livonian War had turned Kolga into a private manor, however, since 1558 it became a crown manor which was governed from Rakvere where the Russian troops were located. In 1581, the Swedish troops conquered Kolga and in the same year the King of Sweden Johann III granted the manor into the feudal estate of his recognised commander, the Frenchman Pontus de la Gardie. Kolga remained in his possession until 1585 when he got killed. Gardie drowned in Narva River with his heavy armour when he returned from the peace negotiations with Russia. He and his wife are buried in a sarcophagus next to the altar in Tallinn Dome Church. The succession of the manor went to his son Jacob de la Gardie, who was the owner from 1585-1652, and after that to Magnus de la Gardie until 1658. From 1658, the Stenbocks became the owners through marriage. A fideicommissum was established in 1699. The inventory lists from 1586 indicate that the manor was quite well developed. Several auxiliary buildings were gathered around the residence. In the list, the castle is also called a fort residence in which there were a room for baking bread, a room above the gate and cellars the specific location of which was not determined. Among the enlisted auxiliary buildings were the brewery, granary, residential granary, oats granary, stables and cattle yard. It is possible that the main building was built on the round wall of the fortress after the destructions in the beginning of the 16<sup>th</sup> century. In 1602, the manor was burnt down by the Polish and was left in ruins for years. Namely, the Holland embassy passed through Kolga in 1615 in order to hold peace negotiations in Russia. A member of the embassy Antonius Goeteeris kept a travel journal and sketched down the most important places passed during the journey. The engraving shows that the numerous buildings of Kolga manor were compressed on a quite narrow plot of land according to the fortress principle. The buildings were possibly surrounded by a ditch filled with water and a palisade on the ditch bank. The long chimney on the engraving shows the height of the former building. It appears from the quadratic plan of the walls that compared to its height the land under the building was not very large. It may be concluded that the medieval building was a tower building. At the back of the tower there is a high wall with a flagpole. It was probably a gate

tower as the inventory of 1586 says „a room above the gate“. The low building with two windows probably served as a residence during the time of Jakob. Both professor Armin Tuulse and professor Sven Karling were of the opinion that Kolga tower building must have been similar to Kuimetsa management manor of the Convent of St Michael in Tallinn. Kuimetsa was a square building with a high tower. The Kolga building probably dated from the turn of the 14<sup>th</sup> and 15<sup>th</sup> century.

It is unknown which road Goeteeris took to Kolga but it was probably the Tallinn- Narva road. According to folklore, the road previously ran from the coast. There is evidence that in 1442 Narva road which ran through Loobu was used. The road network in the maps of the 17<sup>th</sup> to 18<sup>th</sup> century is similar to the later ones. A road ran from Kolga to Vahastu Village in the south, to Pudiisoo and the northeast. The latter branched towards the manor's sawmill, Vihasoo and Palmse. It may be assumed that the remains of the medieval building can be found on the hill at the back of the stables (Gasthaus).

In 1626, the son of Pontus de la Gardie, Governor General and Count Jacob de la Gardie entered into a contract with the Tallinn building master Zacharias Hoffmann according to which the latter was required to demolish the ruins and build the new residence of Kolga manor. The buildings were radically reconstructed according to the drawings of Hoffmann as well as H. J. Kristler. The building was completed in 1642. Kristler had worked in Kolga manor already in 1625. The opinion of Sven Karling is based on the inventory books from 1633 and 1641 in which a large stone building is described which he did not consider to be a new one but the stone building depicted on the drawing by Goeteeris. Karling considered it likely that the author of the building project implemented later was the Swedish architect Kindler (de la Gardie palace in Stockholm and castle in Ulriksdal). This opinion is however questionable. The list of inventory of 1667 mentions a new type of building with two floors. The article by Epp Kangilaski *Research Problems of Kolga Manor Building History* includes the description of the revision materials of manors from 1686-1689, which states the following about Kolga:

The building was a large stone building with two floors, covered with a twig roof. 40 years after the completion it was already called old. The dimensions of the building were approx. 45 x 11 m. In the middle of the building there was the front hall. Kitchen-room with a fireplace and bread oven and another separate room were situated on the right from the front hall. On the left side there was the living-room with 8 windows and a glazed tile fireplace. A door from the living-room led to a tambour with 6 windows from which a stone staircase with 15 steps rose to the front hall of the second floor with no windows. A large hall with 24

windows and a fireplace was situated on the left from the front hall. There were 2 small rooms and a larger chamber on the right from the front hall.

In 1658, the daughter of Jakob de la Gardie, Christina-Catharina, got married to count Gustav Otto Stenbock (Sweden). Since then the manor was in the possession of the Stenbock family for centuries. With the will of Christina –Catharina from the year 1689, the estates were divided between Estonia and Sweden in such manner that her children kept Kolga, Kiiu, Kõnnu and Loo manors which were formed into a primogeniture manor. It could not have been sold separately and the succession went through the male line only. Two centuries later the fideicommissum was on the verge of bankruptcy. The other manors were sold and Kolga was turned into a separate primogeniture manor. In 1874, a brick factory was established in the small Loksa Village which promoted the development of the area.

The manor was ruined in the Northern War. The 18<sup>th</sup> century was a turning point in the history of manors. According to Heinz Pirangi (a priest and chronicler), the older part of the main building was built in 1768 and the wings and the porticus in 1820. It is unknown whether the building constructed in 1642 had been completely destroyed. Probably part of the old building was used as the basis for the construction of a new one. The width of the building was doubled in comparison to the previous. Major reconstructions had taken place during the reign of Carl Magnus Stenbock in the 2<sup>nd</sup> half of the 18<sup>th</sup> century. His initials and the year 1768 have been carved into the second floor banister. The reconstruction of the 1820s turned the building into a classicist palace whereas the old main building with the high roof was preserved and avant-corpses were added. The traditions of the 18<sup>th</sup> century were followed concerning the ground plan and details of the main building. The central vestibule was preserved with the cavetto vault ceiling and stone parquet floors. The walls were divided into panels with lesenes. A magnificent front staircase leads upstairs from the back of the central pillar. The balustrade bears the initials of Carl Magnus Stenbock and the year 1768. The balusters have relief panels with baroque carved knobs at the ends. On the first floor there were management rooms with barrel-vault and cross-vault ceilings in both wings. However, on the second floor there was a grand hall opposite the staircase with salons in enfilade system on both sides. A hallway runs along the building from which doors open into rooms. The fireplaces of all rooms were heated through the fireplace doors located in the hallway. In connection with the increasing wealth and the new fashion, the baroque manor was turned into a classicist palace with three avant-corpses in 1820. The avant-corpses were covered with a low tin roof. The part with the high gable roof remained from the old building. The central avant-corps has a grand porticus with an arcade, Ionic columns pass through the

second and the third floor which make the building look prominent. One of the coats of arms of the Stenbocks is placed on the triangle frontispiece. The chapel extending through two floors was established in the left wing of the building.

The reconstruction of the 19<sup>th</sup> century considerably altered the interior. A magnificent classicist hall and salons were added. Only current repairs have been made after that reconstruction. The repairs during the Soviet times have considerably damaged the stylish details. In the middle of the second floor there is a large hall. In the left wing there is a hall through two floors which was used as a home chapel. The large rooms on the second floor are from different eras. The rooms have wide classicist doors with baroque carved frames. The doors from the 19<sup>th</sup> century are not in conformity with the frames. The door of the large hall has richer design featuring acanthus motifs which are unique in Estonia. On the second floor there were ballrooms, living quarters and guestrooms. In the southern wing we can find ceiling roses and cornices from the 18<sup>th</sup> century, laurel garlands, bead mouldings and other early classicist elements. The eastern rooms are simple, however the hall and the salons are grand. The dark carved details of the staircase create a room with a baroque feeling. The heavy dark tones of the vestibule are replaced with light classicist tones in the halls. The decor is straightforward with antique motifs – egg-and-dart and bead moulding, ceiling roses. We can find ceiling roses with different designs and cantilevers with rich decor alternating on the cornices. The parquet floors, which by now have been destroyed, had geometric patterns. The house chapel is located in the left wing of the building and its decor is formed of ornamental and figurative historical (PhD Hilikka Hiiop) grisaille paintings. The room is decomposed by horizontal cornices with different mouldings. The avant-corps of the church towers through two floors and it has two rows of windows on three sides one of which is the so-called Venice window. On the cornices we can find the motifs of an oak leaf, acorn and acanthus. The broad painted moulding between the second and the third floor forms the horizontal force in the space. The mouldings have been decorated with cream-hued egg-and-dart with the yellow meander on brown background on the side. There is also an acanthus ceiling rose and a mascarón ornament on antique mouldings above a fruit festoon which in its turn was held by eagles. The church was decorated with arched niches bearing illusory paintings and a coffered ceiling which was painted white later. The illusory painted motifs are similar to the high classicism of St Petersburg.

The main building dominated over the entire manor ensemble. The complex included many auxiliary buildings and a magnificent park with a sun-dial from flowers, labyrinths, gazebos and three fish ponds. In addition to the previous there were 200 apple trees, 400

cherry trees and even apricots. During Jakob de la Gardie, a baroque garden was established here which has been described in 1686 – trimmed hedges and patterned flowerbeds. During Carl Magnus Stenbock a larger park was also established in addition to the grand main building and auxiliary buildings. After the Northern War, the park had become savage and part of the auxiliary buildings had decomposed. In the years 1750-1800 the family was friends with the Russian tsar's court. The unique manor ensemble was designed in the 18<sup>th</sup> century. During 1850-1890 the park was redesigned in connection with the deterioration of the condition of manors – the baroque parterres were eliminated and replaced with more simple and modern ones. The area of the park was decreased, part of the area was turned into fields and greenhouses were established in the southern side. A gradual downfall lasted during the entire 20<sup>th</sup> century. The auxiliary buildings have the style elements from different eras – the classicist heart of the manor and smithy on the bank of Pudasoo River, historical cattle castle.

During the Soviet times the locals recalled that the manor was in a bad condition in the 1930s. After the war, pigs were grown in the auxiliary buildings. The former barn, later on a piggery, was transformed into a kindergarten, then a dormitory and finally a guesthouse. The distillery was used as a warehouse, and the main building accommodated at first Kostivere, then Kahala state farm and after that one of the offices of the Fishing Collective Farm named after Kirov. During the times of the Kahala state farm, the former barn (guesthouse) and stables (riding horses stable) were rebuilt on the old ruins at the circle. The main building incorporated the office of the collective farm, diner, and apartments on the second floor. From the historical statement of 1956 by Üprus it appears that the ceiling of the large hall in the main building had collapsed and the chapel paintings needed to be saved since the roof was leaking. In the middle of the 1990s the vestibule ceiling had also completely decomposed due to water damages and it had been supported with pine logs. The Stenbocks had a new vestibule ceiling (the ceiling is still unfinished) made in 1997. The concrete ceiling of the large hall on the second floor originates from the time of the Fishing Collective Farm named after Kirov. The construction of the vestibule ceiling and the new stone roof together with the reinforcement of structures was performed from 1995-97 by the Stenbocks. At the same time part of the plot was cleared from brush. During the years from 1986 – 1993, sculptor-restorer Cornelius Tamm worked in the main building, where he restored and replaced stucco on the second floor. Unfortunately, the wallpaper portfolio compiled by C. Tamm has got lost from Kolga Museum. The roofs of the distillery and activity yard have collapsed since the time when the manor was returned to the Stenbocks in the first half of the 1990s.

## **Context of architectural history**

Study of manors from the perspective of architectural history assumes the taking account of several aspects – constructional and artistic approach (styles and masters) as well as the economic, social and cultural-historical importance. In the 17<sup>th</sup> century a modest or even peasant style prevailed in the manor architecture which was followed by the ideal architecture starting from the 18<sup>th</sup> century.

Manor architecture researcher Heinz Pirang highlighted the Urbaltisch character as the direction in the 17<sup>th</sup> to 18<sup>th</sup> century. The manors of the north and south Estonia could be clearly differentiated. On the background of rapid economic development in the second half of the 18<sup>th</sup> century functional approach prevailed. Greater emphasis was put on the development of vestibules and halls in the building. Baroque and early-classicist buildings with rich interior decor were characteristic to the era. A strict axisymmetrical solution based on balanced concurrence was characteristic. One or three avant-corpses decomposed the facade. The central avant-corps was crowned with a triangle fronton on which the owner's coat of arms or an oval window was placed. Administrative and servant's quarters were located on the vaulted lower ground floors of older buildings. In the vestibule or in the room adjacent thereto we can find a staircase with a baroque form and the intricate details of which emphasise the formal character of the entire room. In case of half of the described manor houses the hall windows are on the second floor on the front facade. Most have a long hallway passing through the whole building. This solution expresses itself in the plan and division of the rooms as well as in the application of the enfilade system. One of the first such manors was Hiiu Suuremõisa (1755, Stenbock), followed by Hõreda (1808) and Vaimõisa (1818).

The types of manor houses have had strong influences from the areas of North Germany. Besides us, those construction techniques were widely used in Russia where the drawings were approved in type project collections. On one hand, the spread of the type was favoured by the functionality and by the already developed building techniques on the other hand. Palladianism based on the Holland and English examples formed a special type of German baroque castle. The baroque building techniques reached Estonia with a slight delay and acquired a local character here. Palladianism continued in our late classicism which turned the buildings even more grandiose, the representative rooms more formal, whereas the difference between private and reception rooms was emphasised.



The magnificent manor house was designed to look like an ancient Greek temple. Such manor architecture of the Baltic countries is associated with the rebirth of classicism in France from where it transferred to Riga and St. Petersburg. One can see the similarity between the buildings erected at that time, making use of the columns, cornices and frontons. However, the architects and building masters of the manors remain in secret. Parallels can be drawn with Courland where the grandeur and luxury of palaces surpassed the Estonian manors e.g Kazdanga and Mežotne (architectt J. G. Berlitz) castles. Since Kolga manor has been rebuilt, it has had some restrictions. The narrow column porticus has caused the creation of the coupled columns referring to the influence of Russian classicism. Both Kolga and Aaspere buildings have developed in the course of reconstructions. The outline, ground plan and porticuses on the front facade of Kolga and on the rear facade of Aaspere are similar features. Kolga manor can also be added to the axis of Berlin- St. Petersburg.

### **Description of the technical condition of the main building of Kolga manor**

The present building is based on the main building from the 17<sup>th</sup> century which has undergone two comprehensive reconstructions. The original building was probably long and narrow. It remains unclear from the earlier documents where exactly the additions were made. Archaeologist Villu Kadaka is of the opinion that the part of the main building facing the circle originally had a high gable roof. In the second stage of construction the eastern rooms with vaulted cellars were added. In the third stage additions were made to the ends of the building with three avant-corpses on the western side.

The limestone foundation of the building is in a quite good condition except for in the eastern side. The ground in the courtyard has been raised so that the first floor is approximately one meter below the ground level which has caused quite extensive damages due to humidity inside the building. Vertical planning needs to be made in the courtyard i.e the soil needs to be removed and also from other sides of the building and the circle. The investigations performed on the western side of the main building with a georadar in spring 2015 showed that at least one of the steps of the main staircase is below the ground. A layer of soil has covered the former pathways on the circle laid from limestone and bricks which were found by Jimmy Norrman in the course of trial excavations in 1999.

The investigations performed with a georadar showed the presumable locations of the convent walls at the circle. According to the preliminary investigations performed in spring, archaeological excavations were conducted under the supervision of an archaeologist in the summer of 2015 and the convent walls were discovered under the circle. The walls are partly

headed towards the former stables and a circular wall about 2 meters wide heads towards the ground cellar at the road. A room was opened in the right wing of the vaulted cellar under the building in August 2014. The vaulted cellar has been laid extremely carefully and is in a good condition. The cellars in the left wing of the building have been closed with concrete and need to be opened for further studies.

The **walls** have strong limestone structure. Plaster has partially fallen off the limestone nearly from all facades. The cornices below the pitched roof were not executed when the roof was replaced. Only the avant-corpses covered by partially rusted light-gauge have the tooth cornices.

The plaster studies have been performed under the supervision of professor Urve Kallavus in the autumn of 2015. The structure of the plaster is very thin with numerous microorganisms destroying the binder. Samples taken from different places vary greatly. The plaster of all the facades has been repaired during different times with various lime and cement-based plasters as a result of which all the walls look blotchy. All the plaster needs to be removed in the course of restoration in order to make a new even-looking surface finishing.

Rustic plaster has been used on the whole length of the building on the first floor of the western facade. The pillars on the western facade are decent capitals, however the capitals are missing and the edges of the bases are disintegrating. The wooden balustrade which used to be between the pillars is missing. The avant-corpses have restored tooth cornices. However, there are no cornices below the pitched roof. The metal coat of arms of the Stenbock family in the centre of the restored triangle fronton has been covered with fine rough-cast finish. Studies need to be performed to ascertain the colours of the coat of arms.

The eastern facade facing the courtyard of the building is in a very bad condition: there are damages due to humidity, the finishing layers have come off, the wall has been repaired with red bricks as well as silicate bricks. The lower parts of the walls have disintegrated. The wooden parts of the hanging conservatory have completely decayed. In 2014, a new rolled material was used as the roof cover to prevent the water from leaking in.

The **roof** of the entire building was replaced in 1996--1997. The high gable roof has been covered with concrete tiles and the avant-corpses have poor-quality light-gauge which is partially rusted. There are no rainwater and safety systems. Only in the left part of the western facade the edge of the tile roof is equipped with sheet metal rainwater drains guiding the water to pipes. There are no drains on the right side of the western facade and on the eastern facade. Water is guided away from the tin roof with extended drains.

In the course of restoration, rainwater drains must be installed on the roof and a solution must be established for guiding rainwater away from the building to the sewerage to be reconstructed.

Different windows and doors have been added to the main building during different construction and repair periods. Approximately 1/3 of the windows have no internal frames either partially or not at all. Window frames with historic corner hinges have preserved on the eastern facade on the first floor but the metal parts are rusted. Some of the windows have water drips but there are no subsills. Windows with small frames have preserved on the first floor of the western facade. Historic windows on the second floor have been replaced with copies during the Soviet times. Under the triangle fronton in the attic three original windows have preserved according to the example of which saw-cut impostes of the second floor windows dating from the Soviet times have been designed. The windows installed in the 1980s are depreciated and need to be replaced with copies of the original. The condition of the dormer windows installed during the replacement of the roof in the middle of 1990s is satisfactory.

All the exterior and interior door frames have preserved except for in the places where the doors have been removed and the openings walled-in during the Soviet times. In 2014, the interior doors of the main building were entered in inventory. It is necessary to preserve and restore the historic doors together with the frames in all rooms. The northern exterior door dates from the Soviet times and needs to be replaced with a baroque door according to the solution suggested in the project drawn by the National Planning Institute of Cultural Values. The main door is in a good condition, however the window above the floor has a couple of broken wooden details. The original lock has preserved. The southern exterior door is made from thin timber and the light illuminates through the panels. The door needs to be reinstated.

Four historic fireplaces have preserved, however they are unfit for use. There are no fireplaces in the main hall and the vestibule. During the Soviet times the building had a central heating system of which nothing is left. One room is used to store the stones of a dismantled fireplace the original location of which needs to be ascertained. Several rooms exhibit traces of historic fireplaces on walls and on the floor.

Four massive chimneys rising symmetrically from the top of the main building sit on the barrel-vaulted hallway of the second floor with flues running to two sides of the long hallway extending through the building. The fireplaces were heated from the hallway and the fireplace openings in the niches have preserved. The chimney flues run down to the first floor on two sides through the hallway extending lengthwise through the house. In the attic the chimneys

have preserved with the side flues but they need to be plastered. In the future most of the chimneys are only used for the purpose of ventilation. There are eight chimneys in total with one of the chimney-stacks being partially repaired. The flues of all chimneys need to be studied and repaired from the inside. In many flues there may be obstructions caused by bird nests. The chimney-stacks definitely need the addition of flashings.

The rafter bearing structure in the attic is in a good condition except for one area damaged by fungus. Dryness needs to be ensured with structural techniques and potential new damages in case of humidity must be prevented with chemical tools. The logs have been partially replaced in the course of the roof replacement in 1996/1997. The attic has no floors and a pathway made from boards laid on the logs runs in the middle.

### **Condition of the interior**

The condition of the load-bearing limestone walls of the building, except for the eastern wall, is generally good. There are different kinds of vaults on the first floor. The first floor spaces have been greatly damaged due to humidity up to one meter from the floor. In the long central hall passing through the entire building and in the stair hall the wall gradually blends into the ceiling with the barrel vaults. There are cross-vaults in the western side of the left wing of the house and barrel vaults in the eastern side.

The floors of the first floor are mostly concrete floors covered with brown mettlach tiles or linoleum dating from the Soviet times. The vestibule floor is covered with the original diagonal limestone tile in chess pattern. Medieval limestone tiles cover the floor in two rooms of the right wing and in the hallway we can find the old honeycomb stone parquet from Kolga brick factory (located in Loksa). The structure of the second floor walls is satisfactory. The walls are covered with several layers of wallpaper and/or paint which have been partly removed. There are some cracks which do not pose a threat. Fragments of paintings can be found in nearly every room.

The chapel in the left wing extends through two floors and has the most well-preserved grisaille paintings and stucco decor. However, the ceiling paintings have been ruined. The structure of the walls seems to be satisfactory but additional studies need to be made.

Walled-in niches on two sides of the main door were discovered in the walls of the main hall in the course of studies.

The hallway walls with capital bearing structure turn into a ceiling with barrel vaults. There are cornices with fireplace openings in the walls on both sides. The ceilings of many rooms

have leaked and the plaster has fallen off. Some ceilings have holes in them because of the decayed wood. A couple of ceilings covered with plywood need to be opened.

The **floors** of the eastern rooms and the chapel are in a bad condition – the boards are partially or totally decayed. A couple of rooms in the eastern part are covered with concrete and mettlach tiles. The floors of the western rooms seem to be in good condition as the old wide floorboards have been covered with plywood, however the parquet of the main hall has been completely destroyed. The floor of the stair hall made from old wide floorboards is extremely worn and has a low-running panelling. The hallways are covered with Kolga honeycomb bricks which are extremely worn in part. Two of the western salons have no floors and the other two are covered with parquet boards which are partly broken.

The room with the Venetian window on the **third floor** has been divided into two a century ago, however the former condition should be restored. The floor made from wide boards has been set to form a pattern and the centre of which is under the wall dividing the rooms. The floors of all the rooms are made from wide floorboards and are generally in a good condition, however the hallway floor is decayed. The walls have capitals but the ceilings in general are completely decayed.

The exterior staircase is made from limestone tiles which are broken. In the course of vertical planning the stairs buried under the soil need to be excavated. There is actually no northern staircase in the house which once has been there. The main staircase in the central vestibule has a fancy balustrade but the stairs and the landing are extremely worn. The southern side of the house has a simple staircase with extremely worn steps.

### **Restoration concept. Evaluation to the function and activities planned in the main building**

Kolga manor complex is situated in a naturally beautiful location the Lahemaa national park on a higher limestone clint in the vicinity of Pudisoo River. Thus, the location gives it an advantage in front of some other manor complexes. The river, systems of ponds and springs and the forest park, which is presently grown in, are located to the west from the main building. The management plan of Lahemaa national park for 2016-2032 prescribes the preservation of the appearance of landscape, cultural heritage, the historically developed plan, buildings of historic and cultural value, habitat types of the Habitats Directive, protected species and their habitats, valuable forest stands in view of dendrology, aesthetics and recreation, and the valuable design elements of park and garden art.

The present restoration concept of Kolga manor complex encompasses the main building located on the cadastral unit 35203:002:0109 and briefly the other buildings located on the same plot of land and the adjacent plots. The systems of ponds and springs flowing into Pudišoo River can be seen in the western part of the park. The project of the park which includes the dendrology evaluation, cutting and maintenance of the forest stand, vertical planning, small forms and all the drawings has been prepared in 2015 (<http://www.mab.ee/Kolga.html>).

Section 5 of Regulation No 15 by the Minister of Culture as of 04.07.2011 prescribing the extremely complex and long-term conservation and restoration process of the manor ensemble has been taken as the basis. The restoration concept provides the guideline for the studies, design, conservation, restoration and construction works following the approval thereof. The planned extent, principal directions, possible functions and necessary studies of the conservation and restoration are reflected in general as well as the order of planned works.

The main building needs the creation of a support structure offering different possibilities for the tourists as well as local people. Culture, study, treatment and leisure centres may be created in the manor complex, in the centre of which are the main building restored as close to the authentic as possible and the existing and operating governor's building (Kolga museum, youth centre, centre of audiovisual culture) and two former stables at the circle. It is possible to rebuild the activity yard, cattle castle with the prominent porticus, long drying barn, servant's house, smithy, distillery, granary with the arcades and the ox barn which are presently in ruins. Tennis, golf and other sport facilities may be created on the landscape and an adventure train in the forest.

### **The existing infrastructure**

All roof-bearing buildings are equipped with electricity, water and sewerage. Part of the utility lines need to be reconstructed. When the reconstruction of the buildings is started in the future, it is necessary to create the conditions for access to the infrastructure. It makes sense to create local heating systems for every building which needs previous technical calculations.

The objective of the restoration concept is to ascertain and determine the repair, construction and restoration works necessary for the development of the main building. **Moreover, the present thesis gives the heritage conservation-friendly guidelines for the implemented construction and restoration works, proposals for the possible functions of**

**the spaces, recommended stages of work and tips for the subsequent maintenance.** In the course of the present thesis the **special conditions of heritage conservation for the main building** were drawn, which provide the basis for the subsequent restoration, conservation and construction projects and the works performed in the building thereafter.

The possibilities of use and the functional zones of the rooms in the main building are changed compared to their original purpose. Social and public functions shall be created. Facilities for concerts, theatre, exhibitions, festivities, studies and for a restaurant may be planned. All of the windows of the building which have been walled in must be opened. The balustrade of the balcony of the central avant-corps must be restored and the capitals removed from the pillars must be reinstated. The basement floor needs to be opened and studied, however these spaces shall probably not be taken into use due to excessive humidity. Solutions for decreasing the humidity must be established. The attic with the magnificent rafter bearing structure may be developed for the organisation of exhibitions and studies. A restaurant has operated on and off in the left wing of the first floor from 1994 to 2009. The house chapel on the second floor of the left wing shall be used according to its purpose but also as a hall for festivities and a banquet hall shall be furnished on the same floor in the right wing. The main hall shall be reserved for concerts and performances and the salons shall be used for the cosy gatherings of smaller parties. An elevator shall be used for transporting food from the kitchen on the first floor to the second floor. A small library/reading corner may be furnished in the right wing.

The historic structure of spaces of the main building may not be altered, however the partition walls built during the Soviet times must be demolished and the division of spaces must be restored as close to the authentic as possible. The electricity, ventilation, heating, water and sewerage systems dating from the Soviet times shall also be demolished and replaced with modern ones. Since we are dealing with valuable interiors, special attention must be drawn in the design to the discretion of installation of electrical equipment, lighting, heating system etc so that the new elements to be added would not interfere with the observability of the original architecture, paintings and stucco decor and that the building as a whole would look authentic. The historic paintings and the fragments thereof in the interior must be exhibited.

The plans follow the traditions of the manor complex and are in conformity with the objective of preservation and restoration of the monument. The specific extent of all works shall be established in the course of studies and design. The bearing structures of the building must be checked and, if necessary, a civil engineer shall specify the solutions for the

fortification thereof. Four roof windows may be installed in the western part of the stone roof, if necessary, and three dormer windows following the example of the existing ones in the eastern side. The restoration of the main building may also be executed in parts.

### **General requirements for the repair and reconstruction works of the buildings**

The Heritage Conservation Act obliges the owner or possessor of a monument to assume responsibility for the preservation of a monument or building located on the heritage conservation area. The manor complex comprises many objects under protection. However, the present thesis mainly deals with the main building for which the special conditions of heritage conservation are drawn and which specify the limits of construction activity permitted on the object. The special conditions of heritage conservation and the subsequent construction projects must be approved by the National Heritage Board. The auxiliary buildings of the remaining manor complex are on the territory of the protected park and the Lahemaa national park and therefore the projects implemented thereon must be approved by the National Heritage Board.

### **General framework**

The building itself with the present volume and the constructional plan provides the basis for the repair and restoration of the existing main building. The volumes of the building must not be changed. In case of old buildings in general and especially in case of buildings under heritage conservation the requirement is to use nature-friendly materials with historic use upon the construction, namely limestone, ceramic bricks, lime mortar, lime plaster and wood. Pursuant to the Heritage Conservation Act construction materials different from or imitating the original must not be used upon the repair of monuments. In addition to the repair and construction works, the subsequent maintenance of the building is equally important. The homepage of the National Heritage Board specifies a number of recommendations and tips on how to repair and maintain immovable monuments or buildings located in the protected zone. The repair and maintenance works which can be performed without the permit of the National Heritage Board have also been described.

### **General condition**

The condition of the surroundings of the main building is satisfactory – the soil in front of the building has been peeled, the brush has been cut and grass has been mown. Self-grown



trees in the circle and at the road obstruct the view to the front facade of the main building. The ruins of the granary located in the courtyard behind the main building and the shabby servant's house offend the viewer's eye. The park is full of brush, sick and overgrown trees. The trees surrounding the buildings need to be cut and also from inside and the proximity of the ruins. This work will be presumably performed in 2016.

Studies of the interior of the main building were made in 2014, however the condition of the structure of the building must be specified by a civil engineer. The special conditions of heritage conservation were drawn for the project of the main building in the course of the present thesis. This shall be followed by the architectural project and the projects for interior design, electricity supply, water and sewerage, ventilation and heating. The modern forced ventilation system shall not be built.

